

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ VE OTELCİLİK ANA BİLİM DALI**

**İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİ AÇISINDAN İZNIK'İN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Kağan Mehmet USTA**

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Sebahattin KARAMAN**

Balıkesir – 2005

ÖZET

İnanç turizmi potansiyeli açısından İznik'in değerlendirilmesi isimli yüksek lisans tez çalışmasının amacı, İznik'in inanç turizmi bakımından uluslararası turizm hareketliliğini sağlayacak yeterli turizm arzına sahip olup olmadığının araştırılmasıdır. II. Vatikan Konsili'nde Kutsal Şehir olduğu Hıristiyanlarca kabul edilen İznik (Nikaia), Hıristiyan dünyasında özel bir yere sahiptir.

Çalışmanın birinci bölümünde inanç ve turizm kavramların ilişkisine değinilmiş, inanç turizminin tanımı ve özellikleri ele alınmış, inanç turizmi açısından dinler ve gelişimi incelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde İznik ile ilgili genel ve kültürel değerlere ait bilgiler verilmiş, İznik'te gerçekleştirilen I. ve VII. Ekümenik Konsilleri'nin nedenleri ve sonuçları incelenmiştir.

Çalışmanın uygulama bölümünde üç ayrı bakış açısından inceleme yapılmıştır. Birinci araştırma, yerel halkın inanç turizmi hakkındaki düşünceleri ve yabancı turistlere bakış açıları ifadeler verilerek belirlenmeye çalışılmıştır. İkinci araştırma, yabancı turistlerin İznik ve inanç turizmine bakış açıları ifadeler verilerek belirlenmeye çalışılmıştır. Üçüncü araştırma, A grubu seyahat acentalarının İznik'i inanç turizmi tur programlarına alıp almadıkları ve alıp almama nedenlerinin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda İznik halkının uluslararası turizm hareketliliğinde varış yeri olarak İznik'in isminin ön plana çıkması ve yoğun turizm akımına uğraması konusunda isteklidirler. Yabancı turistlerinde inanç turizmi kapsamında İznik'in muhakkak görülmesi gerektiği, acentaları ise İznik'i tur programlarına katma eğiliminde olduklarını, fakat talepteki yetersizlik ve konaklama problemlerinin yoğun yaşandığını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, İnanç Turizmi, İznik, Ekümenik Konsil, Nikaia,

ABSTRACT

The purpose of this master thesis called the potential analysis related to religious tourism of Iznik, is to search whether Iznik has international tourism potential enough or not for the religious tourism. Iznik (Nikaia) has a very private place for the Christian people and was accepted holy country at Second Vatican Council.

In the first chapter of this thesis, the relationship between religious belief and tourism was discussed and mentioned about the definition of religious tourism and its properties. Religions and their development were analyzed in terms of religious tourism in this chapter. In the second chapter, information about Iznik in general and cultural values was given and analyzed causes and effects of I. and VII . Ecumenical Councils held in Iznik.

In the application part of this thesis, the analysis was done in three stages. In the first stage, thoughts of the local people about religious tourism and their point of views to foreign tourists were tried to determine. In the second stage, thoughts of foreign tourists about Iznik and their point of views to religious tourism were tried to determine. In the last stage of the study, tried to determine whether A group travel agencies include Iznik in their tour program related to religious tourism or not and reasons why they include Iznik or not.

In conclusion, Iznik people want that name of Iznik must come to the fore for international tourism and lots of tourists must visit Iznik. Foreign tourists think that Iznik must be seen absolutely and travel agencies are tend to include Iznik in their tour program, but they indicates that there is not enough demand for Iznik and there are problems related to accommodations.

Key words: Tourism, Religious Tourism, Iznik, Ecumenical Council, Nikaia

ÖNSÖZ

İçinde bulunduğumuz 21. yüzyılda dünyada turizmin önemi gittikçe artmakta, ülkelerin ekonomik gelişmesinde önemli bir rol oynamaya başlamış ve büyük bir sektör haline gelmiştir. Uluslararası turizm hareketlerindeki yoğunluk ülkeleri bu pastadan pay alabilmek için kıyasıya rekabete sokmaktadır. Turizm potansiyelini artırmak ve uluslararası turizm hareketliliğini sağlayabilmek için ülkeler alternatif turizm çeşitlerine yönelmişlerdir. Turizm gelirleri açısından fazla getirisi olan özel ilgi türlerinin başında inanç turizmi gelmektedir.

İznik, coğrafi konumunun çekiciliğinden kaynaklanan yoğun bir tarihsel yerleşim akınına uğramış ve İznik uğruna çok kanlı savaşlar yapılmıştır. Bu tarihsel süreç içerisinde Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı gibi dört büyük İmparatorluğa başkentlik yapmıştır. Açık hava müzesini andıran İznik uluslararası turizm hareketinden yeterince pay alamamaktadır. Bu araştırma sonucunda alternatif turizm çeşidi olan inanç turizminin İznik'te uygulamaya konulmasının oluşturacağı iç ve dış faktörlere cevaplar aranmıştır.

Gerek yüksek lisans ders boyutunda, gerekse bitirme tezi çalışmamın hazırlanmasında olumsuzluklar olsa bile bana her zaman güç ve destek veren herkese teşekkürlerimi bir borç bilirim. Özellikle danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Sebahattin Karaman'a, hocalarım Doç. Dr. Cevdet Avcıkurt, Yrd. Doç. Dr. Düriye Bozok, Yrd. Doç. Dr. Yusuf Aymanıkuy ve Yrd. Doç. Dr. Ahmet Köroğlu'na, Araştırma görevlisi Murat Doğdubay'a, yüksek lisans eğitiminden arkadaşlarım araştırma görevlisi Bayram ve sevgili eşi Seda Şahin ve Özlem Yıldırım'a, sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim. Ayrıca yoğun çalışmalarımın dolaylı kendilerine zaman ayıramadığım sevgili eşim Sinem ve kızlarım Sena ve Şevvalden beni affetmelerini diliyorum ve şükranlarımı sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
HARİTALAR LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	2
ALTERNATİF BİR TURİZM ÇEŞİDİ OLARAK İNANÇ TURİZMİ	
1.1 İnanç ve Turizm İlişkisi	2
1.2 İnanç Turizminin Tanımı	4
1.2.1 Aktif İnanç Turizmi	6
1.2.2 Pasif İnanç Turizmi	7
1.3 İnanç Turizminin Özellikleri	8
1.4 İnanç Turizmi Açısından Dinler ve Gelişimi	9
1.4.1 İslamiyet	9
1.4.1.1 İslam Dininin Türkiye'deki Başlıca Çekim Merkezleri	12
1.4.2 Musevilik	13
1.4.2.1 Museviliğin Türkiye'deki Başlıca Çekim Merkezleri	16
1.4.3 Hıristiyanlık	18
1.4.3.1 Hıristiyanlığın Türkiye'deki Başlıca Çekim Merkezleri	24
İKİNCİ BÖLÜM	27
İZNİK'İN İNANÇ TURİZM POTANSİYELİ NİN DEĞERLENDİRİLMESİ	
2.1 İznik ile İlgili Genel Bilgiler	27
2.1.1 Yeri ve Konumu	27

2.1.2 İznik'in Tarihsel Gelişimi	28
2.1.3 Coğrafi Özellikleri	34
2.1.4 Jeomorfolojik Özellikleri	36
2.1.5 Depremsellik Özellikleri	37
2.1.6 İklim ve Bitki Örtüsü	39
2.1.7 Demografik Özellikleri	39
2.1.8 Ekonomik Özellikleri	41
2.1.8.1 Tarım ve Hayvancılık	41
2.1.8.2 Ticaret	45
2.1.8.3 Turizm	47
2.2 İznik İlçesinin Kültürel Değerleri	50
2.2.1 Prehistorik Dönem Höyükleri	50
2.2.2 Helenistik Döneme Ait Eserler	51
2.2.3 Roma Dönemine Ait Eserler	52
2.2.3.1 Roma Tiyatrosu	52
2.2.3.2 Obelisk	52
2.2.3.3 Surlar	53
2.2.3.4 Lefke Kapı Su Kanalı	54
2.2.3.5 Roma Köprüsü	54
2.2.4 Bizans Dönemi eserleri	55
2.2.4.1 Hagia Sophia Kilisesi	55
2.2.4.2 Koimesis Tes Theotokos Kilisesi	55
2.2.4.3 Böcek Ayazması-Baptisterium	56
2.2.4.4 Hespekli Hipojesi (Yeraltı Mezar Odası)	56
2.2.4.5 İstanbul Kapı Su Kanalı	57
2.2.5 Selçuklu Dönemine Ait Eserler	57
2.2.6 Osmanlı Dönemine Ait Eserler	58
2.2.6.1 Ayasofya Cami	58
2.2.6.2 Eşrefzade Cami	59
2.2.6.3 Hacı Özbek Cami	60
2.2.6.4 Mahmut Çelebi Cami	60

2.2.6.5 Şeyh Kutbettin Cami ve Türbesi	61
2.2.6.6 Yakup Çelebi Cami	61
2.2.6.7 Yeşil Cami (Halil Hayrettin Paşa Cami)	62
2.2.6.8 Candarlı Halil Paşa Türbesi	62
2.2.6.9 Kırgızlar Türbesi	63
2.2.6.10 I. Murat Hamamı	63
2.2.6.11 Hacı Hamza Hamamı	63
2.2.6.12 Süleyman Paşa Medresesi	64
2.2.6.13 Nilüfer Hatun İmaretı	64
2.2.7 İznik Çini ve Seramikleri	64
2.2.8. İznik Konsilleri	66
2.2.8.1 Birinci Ekümenik İznik Konsili	67
2.2.8.2 İkinci Ekümenik İznik Konsili	69
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	71
İZNIK YÖRESİNDE YEREL HALKIN, YABANCI TURİSTLERİN VE A GRUBU SEYAHAT ACENTALARININ İNANÇ TURİZMİNE OLAN İLGİLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK ARAŞTIRMA	
3.1 Araştırmanın Amacı	71
3.2 Araştırmanın Kapsamı	72
3.3 Araştırmanın Yöntemi	73
3.4 Araştırma Verilerinin Analizleri	74
3.4.1 Yerel Halk ile İlgili Anket Uygulamasına İlişkin Verilerin Değerlendirilmesi	74
3.4.2 Yabancı Turistler İle İlgili Anket Uygulamasına İlişkin Verilerin Değerlendirilmesi.	85
3.4.3 A Grubu Seyahat Acentalarıyla İlgili Anket Uygulamasına İlişkin Verilerin Değerlendirilmesi	101
3.5 Sonuç ve Öneriler	111
KAYNAKÇA	116
EKLER	123

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 1935–2000 Yılları Arası İznik Nüfusu	40
Şekil 2.2 1998–2004 Yılları Arasında İznik’i ve Türkiye’yi Ziyaret Eden Yabancı Turist Sayılarının Karşılaştırılması	49
Şekil 3.1 Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	75
Şekil 3.2 Araştırmaya Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	76
Şekil 3.3 Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumları	77
Şekil 3.4 Araştırmaya Katılanların Mesleklerine Göre Dağılımı	78
Şekil 3.5 Araştırmaya Katılanların İkamet Yıllarına Göre Dağılımı	79
Şekil 3.6 Araştırmaya Katılanların Yabancılarla Karşılaşma Durumlarının Dağılımları	79
Şekil 3.7 Araştırmaya Katılanların Yabancı Turistler ile İlgili Düşünceleri	80
Şekil 3.8 Araştırmaya Katılanların Semavi Dinler Hakkındaki Bilgi Seviyesi	81
Şekil 3.9 Araştırmaya Katılan Turistlerin Cinsiyetleri	86
Şekil 3.10 Araştırmaya Katılan Turistlerin Yaş Durumları	86
Şekil 3.11 Araştırmaya Katılan Turistlerin Eğitim Durumları	87
Şekil 3.12 Araştırmaya Katılan Turistlerin Mesleki Durumları	88
Şekil 3.13 Araştırmaya Katılan Turistlerin Geldikleri Ülkeler	89
Şekil 3.14 Araştırmaya Katılan Turistlerin İznik’e Gelme Sayıları	90
Şekil 3.15 Araştırmaya Katılan Turistlerin İznik’i Ziyaret Etmelerinde Etkili Olan Araçlar	91
Şekil 3.16 Araştırmaya Katılan Turistlerin İznik’te Kaldıkları Süre	92
Şekil 3.17 Araştırmaya Katılan Turistlerin Hangi Dine Mensup Oldukları	92
Şekil 3. 18 Araştırmaya Katılan Turistlerin Mezhepleri	93
Şekil 3.19 Araştırmaya Katılan Turistlerin Geliş Amaçları	94
Şekil 3.20 Araştırmaya Katılan Turistlerin İnanç Turizmini Tercih Sebepleri	95
Şekil 3.21 Araştırmaya Katılan Turistlerin İznik’e Tekrar Gelmeleri Hakkındaki Düşünceleri	96
Şekil 3.22 Araştırmaya Katılan Turistlerin Ülkelerine Gittiklerinde İznik’i Tavsiye Edip Etmeyecekleri	96

Şekil 3.23 Araştırmaya Katılanların İznik Seyahatini Değerlendirmeleri	97
Şekil 3.24 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının Hangi Tür Turizm Çeşitlerine Ağırlık Verdikleri	102
Şekil 3.25 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının Rehberlerinin İnanç Turizmi Açısından Yeterli Bilgiye Sahip Olup Olmadıkları	103
Şekil 3.26 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının Dinsel Amaçlı Turistlerin En Çok Nelerden Şikâyetçi Oldukları Hakkındaki Düşünceleri	104
Şekil 3. 27 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İnanç Turizmi Amaçlı Seyahatler Düzenleme Nedenleri	105
Şekil 3.28 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İnanç Turizmi Kapsamında Düzenlediği Turlarda Hedef Kitlesi Ülkeler	106
Şekil 3.29 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İnanç Turizmi Kapsamında Düzenlediği Turlarda En Çok Hangi Yaş Grubundan Turist Katıldığı	107
Şekil 3.30 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İnanç Turizmine Yönelik Tur Programlarına İznik’i Dahil Edip Etmedikleri	108
Şekil 3.31 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İznik’e Düzenlediği Turlar Açısından Değerlendirdikleri Etkenler	109
Şekil 3.32 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İznik’e Tur Düzenlememe Nedenleri	110

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1.1 İnanç Turizm Haritası	26
Harita 2.1 İznik'in Marmara Bölgesindeki Konumu	28
Harita 2.2 İznik'in Tarihi Eserlerinin Konumu	34
Harita 2.3 İznik ve İznik Gölünün Sınırları ve Konumu	36
Harita 2.4 İznik'in Fay Haritası	38

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1 Genel Olarak Tanınan Ekümenik Konsiller	22
Tablo 1.2 Katolik Kilisesinin Ekümenik Konsilleri	23
Tablo 2.1 İznik'te Tarih Boyunca Yaşanmış Depremler	38
Tablo 2.2 1935–2000 Yılları Arası İznik Nüfusu	40
Tablo 2.3 2000 Yılı Hane ve Cinsiyet Ayrımına Göre İznik Nüfusu	41
Tablo 2.4 İznik'te Tarımsal Alanların Kullanımı	42
Tablo 2.5 2004 Yılı İznik Tarla Ürünleri Üretimi	43
Tablo 2.6 2004 Yılı İznik Meyve Varlığı	43
Tablo 2.7 2004 Yılı İznik Sebze Varlığı	43
Tablo 2.8 2004 Yılı İznik Hayvan Varlığı	44
Tablo 2.9 2004 Yılı İznik İlçesi Tarımsal Gelirleri (2000 Yılı Sabit Fiyatlarıyla)	45
Tablo 2.10 2004 Yılı İznik İlçesi Tarımsal Gelirleri (2004 Yılı Cari Fiyatlarıyla)	45
Tablo 2.11 2005 Yılı İznik'te Ticari Hayatın İş Kollarına Göre Dağılımı	46
Tablo 2.12 İznik'teki Oteller, Oda ve Yatak Kapasiteleri	48
Tablo 2.13 1998–2004 Yılları Arasında İznik Ziyaret Eden Yabancı Sayıları	49
Tablo 3.1 Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	74
Tablo 3.2 Araştırmaya Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	75
Tablo 3.3 Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumları	76
Tablo 3.4 Araştırmaya Katılanların Mesleklerine Göre Dağılımı	77
Tablo 3.5 Araştırmaya Katılanların İkamet Yıllarına Göre Dağılımı	78
Tablo 3.6 Araştırmaya Katılanların Yabancılarla Karşılaşma Durumlarının Dağılımı	79
Tablo 3.7 Araştırmaya Katılanların Yabancı Turistler ile İlgili Düşünceleri	80
Tablo 3.8 Araştırmaya Katılanların Semavi Dinler Hakkındaki Bilgi Seviyesi	81
Tablo 3.9 Yerel Halkın İnanç Turizmiyle İlgili Düşünceleri	82
Tablo 3.10 Araştırmaya Katılan Turistlerin Cinsiyetleri	85
Tablo 3.11 Araştırmaya Katılan Turistlerin Yaş Durumları	86

Tablo 3.12 Araştırmaya Katılan Turistlerin Eğitim Durumları	87
Tablo 3.13 Araştırmaya Katılan Turistlerin Mesleki Durumları	87
Tablo 3.14 Araştırmaya Katılan Turistlerin Geldikleri Ülkeler	88
Tablo 3.15 Araştırmaya Katılan Turistlerin İznik'e Gelme Sayıları	89
Tablo 3.16 Araştırmaya Katılan Turistlerin İznik'i Ziyaret Etmelerinde Etkili Olan Araçlar	90
Tablo 3.17 Araştırmaya Katılan Turistlerin İznik'te Kaldıkları Süre	91
Tablo 3.18 Araştırmaya Katılan Turistlerin Hangi Dine Mensup Oldukları	92
Tablo 3.19 Araştırmaya Katılan Turistlerin Mezhepleri	93
Tablo 3.20 Araştırmaya Katılan Turistlerin Geliş Amaçları	93
Tablo 3.21 Araştırmaya Katılan Turistlerin İnanç Turizmini Tercih Sebepleri	94
Tablo 3.22 Araştırmaya Katılan Turistlerin İznik'e Tekrar Gelmeleri Hakkındaki Düşünceleri	95
Tablo 3. 23 Araştırmaya Katılan Turistlerin Ülkelerine Gittiklerinde İznik'i Tavsiye Edip Etmeyecekleri	96
Tablo 3.24 Araştırmaya Katılanların İznik Seyahatini Değerlendirmeleri	97
Tablo 3.25 Araştırmaya Katılanların İnanç Turizmi Potansiyeline İlişkin Düşünceleri	98
Tablo 3.26 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının Hangi Tür Turizm Çeşitlerine Ağırlık Verdikleri	101
Tablo 3.27 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının Rehberlerinin İnanç Turizmi Açısından Yeterli Bilgiye Sahip Olup Olmadıkları	102
Tablo 3.28 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının Dinsel Amaçlı Turistlerin En Çok Nelerden Şikâyetçi Oldukları Hakkındaki Düşünceleri	103
Tablo 3.29 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İnanç Turizmi Amaçlı Seyahatler Düzenleme Nedenleri	104
Tablo 3.30 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İnanç Turizmi Kapsamında Düzenlediği Turlarda Hedef Kitlesi Ülkeler	105

Tablo 3.31 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İnanç Turizmi Kapsamında Düzenlediği Turlarda En Çok Hangi Yaş Grubundan Turist Katıldığı	106
Tablo 3.32 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İnanç Turizmine Yönelik Tur Programlarına İznik’i Dahil Edip Etmedikleri	107
Tablo 3.33 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İznik’e Düzenlediği Turlar Açısından Değerlendirdikleri Etkenler	108
Tablo 3.34 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İznik’e Tur Düzenlememe Nedenleri	110
Tablo 3.35 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının Gelecekte İznik Yöresine Tur Düzenlemeyi Düşünüp Düşünmedikleri Hakkındaki Fikirleri	111

GİRİŞ

2000’li yıllara girilen günümüz yüzyılında alternatif turizm çeşidi olan inanç turizmi, Hz. İsa’nın doğumunun 2000’inci yılı nedeniyle uluslararası arenada büyük etkinliklere sahne olmuştur. Türkiye’de büyük umutlarla yapılan çalışmalarla bu kutlamalarda etkin rol oynasa da yeterli derecede uluslararası turizm hareketini sağlayamamıştır.

İnanç turizmi, insanların sürekli yaşam alanları dışında, ticari kazanç amacına dayanmayan, çıkış noktası inançları gereği dini vecibelerini yerine getirmek veya ziyaret etmek için dini açıdan önemli gördükleri kutsal yerlerde en az bir gece konaklamadan oluşan geçici seyahatlerin ortaya çıkardığı ekonomik ve sosyal nitelikli olay ve ilişkiler bütünüdür diyebiliriz. Turizm hareketine katılanların özel ilgileri sonucunda oluşan inanç turizmini sadece belli tarihler aralığına sıkıştırmadan sürdürülebilir bir turizm hareketi sağlayabilmek için mevcut olan inanç turizm arz kaynaklarını belli plan ve politikalar çerçevesinde değerlendirmek gerekmektedir.

Alternatif turizmin, uluslararası turizm hareketlerindeki zaman ve mekanda yoğunlaşma problemine karşı bir çıkış noktası oluşturması, özellikle inanç turizm çeşidinin yılın 12 ay yapılabilirliği ve inanç turizmüne katılan turistlerin bu konu üzerine yaptıkları seyahat ve diğer harcamalarda kısıtlı davranmamaları, inanç turizminin ülkeler açısından öneminin artmasına neden olmuştur.

Bu çalışmada İznik’in inanç turizm arz kaynaklarının uluslararası turizm hareketini İznik ve yöresine yeterli seviyede yoğunlaştırabilirliği potansiyelinin ölçülmesine çalışılmıştır. Bu araştırma yapılırken yerel halkın turiste bakış açısı ve inanç turizmi hakkındaki düşünceleri, yabancı turistlerin yerel halka bakış açısı ve inanç turizmi açısından İznik’ten beklentileri ve A grubu seyahat acentalarının inanç turizmi kapsamında İznik hakkındaki düşünceleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

BÖLÜM I

ALTERNATİF BİR TURİZM ÇEŞİDİ OLARAK İNANÇ TURİZMİ

1.1 İnanç ve Turizm İlişkisi

Turizm, seyahat olgusu üzerinde büyük bir etkisi olan din ile çok yakından ilgilidir. Din faktörü geçmişten bu yana insanları seyahate yönlendiren önemli bir faktör olmuştur. Dini binalar, ayinler, dini festivaller, inançlar ve dinsel olaylar turist davranışlarını etkileyen ve insanları inanç turizmine yönlendiren önemli faktörlerdir¹. İnanç turizmi, ilk çağlardan itibaren insan yaşamında önemli bir seyahat motifi olmuştur². İnanç turizminde, diğer turizm çeşitlerinden farklı olarak insanlar inançlarının gerektirdiği dini vecibelerini yerine getirmek için dini açıdan önemli gördükleri kutsal yerleri ziyaret etmektedirler³. İbadetlerin mekânla ilişkili oluşu, insanların söz konusu mekânlara yönelik seyahatlerine neden olmaktadır⁴.

Her geçen gün dini inançlarını yerine getirmek için seyahat eden kişi sayısı artmaktadır. Çünkü din insanlar için önemli bir unsurdur. Din insanların var olma nedenidir. Bundan dolayı dini sebeplerle seyahat edenlerin sayısı her yıl daha da artmakta ve turizm için önemli bir gelir kaynağı olmaktadır⁵. Din, hem dini sebeplerle seyahat eden hem de yerel halk için çok hassas bir konudur. İnanç turizminin istenilen düzeyde gerçekleşebilmesi için her şeyden önce yerel halkın dini sebeplerle seyahat eden insanlara, onların inançlarına ve dini duygularına saygı göstermesi gerekmektedir⁶.

¹ Joan C. Henderson. (2003) "Managing Tourism and Islam in Peninsular Malaysia", **Tourism Management**, 24, ss. 447-456

² İrfan Arıkan ve Necati Oğuz, (1999), "Kapadokya'nın İnanç Turizmi Açısından Sahip Olduğu Kaynaklar ve Değerlendirilmesi", **İki binli Yıllara Girerken Kapadokya'nın Turizm Değerlerine Bir Bakış** (Kayseri: Erciyes Üniversitesi Matbaası), s. 112.

³ Michael Murray and Brian Graham. (1997) "Exploring the Dialectics of Route-Based Tourism: the Camino de Santiago", **Tourism Management**, Vol. 18, No.8, ss. 513-524

⁴ Öcal Usta, (2001), **Genel Turizm** (İzmir: Anadolu Matbaacılık), s.18.

⁵ Davit Herbert. (2001) "Literary Places, Tourism and the Heritage Experience", **Annals of Tourism Research**, Vol. 28, No. 2, ss. 312-333

⁶ Christina A. Joseph and Anandam P. Kavoori. (2001) "Tourism and the Host Community", **Annals of Tourism Research**, Vol. 28, No. 4, ss. 998-1009

Turizmin temelinde insanın psikolojik tatmin duygusu sağlaması yer alır⁷. Dünyamızda milyonlarca insan, en az yılda bir ya da iki kere kendi ülkelerinde veya başka ülkelerde ilgi duyduğu destinasyonlara (çekim merkezi) turistik veya kültürel amaçlarla seyahat etmektedir. Diğer taraftan gezegenimizde yaşayan 6.2 milyar insanın, 2 milyarı Hıristiyan, 1.3 milyarı Müslüman, 14 milyonu Musevi olup, geri kalan 2.9 milyar ise Hinduizm, Budizm ve vb. 19 değişik dine inanmakta, az bir bölüm ise hiçbir dine mensup bulunmamaktadır. Diğer taraftan, din en az insanlık tarihi kadar eski olup, insan yaşamının vazgeçilmez dinamiklerinden birisidir. Bu bakımdan insanlar dini ibadet ve seremonilerin yapıldığı, inananların dini vecibeler dolayısıyla belirli sürelerle ziyaret ettikleri ve moral kazandıkları kutsal mekânlar olan bu inanç merkezlerine büyük ilgi göstermektedir⁸.

Tüm dini yolculuklar aynı önem derecesine sahip değildir. Dini yolculukların önem derecesi, ziyaret edilen bölgenin, yerin ya da yapının dini öneminden çok yolculuğun dini amacına ve içeriğine göre belirlenmektedir. Bu dini içerik daha çok inanç sahiplerinin dinin yapısına bağlı olarak sıkı kurallarla belirlenmiş, uymaları gereken davranışların zihinde yer etmesine bağlı olduğundan çoğu kez plansızdır. Bu kuralcılık, dini içerik bir dini törenle bağlantılı olduğunda daha etkili ve belirgin hale gelmektedir. Budizm ya da İslam gibi bazı dinlerde dini önem taşıyan yerlerin başka dinlere mensup kişilerce ziyaretine izin verilmemektedir. Örneğin, Kâbe yalnızca Müslümanlar tarafından ziyaret edilebilmekte, Budist tapınaklarına yalnızca Budistler girebilirken, bazı tapınaklara da sadece kutsal kişilerin yani Budist rahiplerinin girmesine izin verilmektedir. Bu durum bu yerlerin çok sayıda turist çekme özelliğini ortadan kaldırarak turistik çekiciliğini azaltırken belirgin şekilde dini önem derecesini artırdığından inanç sahipleri arasında derin saygı uyandırmakta ve dini içeriği nedeniyle

⁷ Seher Uçkun, (2004), “İşletme ve İşletme Türleri”, **Turizm İşletmeleri**, (İstanbul: Değişim Yayınları), s. 29.

⁸ Köksal Anadol, (2002), “Türkiye’deki İnanç Merkezlerinin Çağdaş Anlamda Turizme Açılması Konusunda Taç Vakfının Katkıları”, **T.C. Turizm Bakanlığı II. Turizm Şurası Bildirileri I. Cilt**, (Ankara), s. 175.

dine mensup ziyaretçilerinin sayısını da artırmaktadır. Dini turizmde yolculuğa hakim olan dini içeriğin yanı sıra ziyaret edilen yerde var olan turistik içerik de önemlidir⁹.

Din ve turizm arasındaki ilişkinin önemini anlamak için din faktörünün turizm üzerindeki ekonomik ve sosyolojik boyutunu anlamak gerekir. Dinin turizm üzerindeki ekonomik boyutu her zaman için turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmeleri cezp etmiştir. Çünkü insanlar dini inançlarının gereklerini yerine getirmek için daha fazla harcama yapmaktadırlar. Bu da turizm sektöründeki işletmeleri inanç turizmi alanında faaliyet göstermeye yönlendirmektedir. Günümüzde parasal ve kitlevi bir olay haline gelen turizmin yarattığı ekonomik, sosyal, kültürel ve politik etkiler, ülke ekonomilerinde ve özellikle uluslararası ekonomik ve politik ilişkilerde önemli sonuçlar doğurmaktadır¹⁰.

1.2 İnanç Turizminin Tanımı

Yeni bir alternatif turizm çeşidi olarak görülen inanç turizmi aslında insanların inançlarını sergileme amacıyla kutsal olarak nitelendirdikleri yerleri ziyaret etmeleriyle başlamıştır. Dinlerin ortaya çıkışından itibaren dini öğretiler doğrultusunda kutsal yerlerin ziyareti kişisel tercihlerin ötesine geçmiştir. Bunun sonucu olarak kutsal yerler yüz binlerce kişiye ev sahipliği yapmış ve kitlesel bir hareket olarak kendisini göstermiştir. Günümüzde ise bu hareketler yeni biçim ve anlayışlarla alternatif bir olgu olarak yerini almıştır¹¹.

İnanç turizmi dinlerce kutsal sayılan beldeleri ziyaret etmek, dinsel toplantı ve törenlere katılmak veya bunları izlemek, hac gibi dinsel görevleri yerine getirmek kutsal

⁹ Burcu Selin Yılmaz, (2000), “Türkiye’de Dini Turizm ve Meryem Ana Evi’nin Turistik Potansiyelinin Analizi”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), s. 68.

¹⁰ Ömer Akat, (2000) **Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği**, (İstanbul: Motif Matbaası), s. 24.

¹¹ Ebru Tarcan ve Eda Atılğan, (1999), “2000 Yılına Doğru Türkiye’nin İnanç Turizmi Açısından Önemi ve Antalya’da Faaliyet Gösteren Seyahat Acentaları Üzerine Bir Araştırma”, **İki binli Yıllara Girerken Kapadokya’nın Turizm Değerlerine Bir Bakış** (Kayseri: Erciyes Üniversitesi Matbaası), s. 62.

ve ünlü mabetleri görmek amacıyla yapılan ve zaman zaman çok önemli boyutlara ulaşan seyahatlerin ve konaklamaların oluşturduğu turizm olayıdır¹².

İnanç turizmi insanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına, yani inanç çekim merkezlerine, dini inançlarını tatmin etmek amacıyla yaptıkları ve bu seyahatleri sırasında genellikle turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür¹³.

Kısaca inanç turizmi, kutsal yerlerin çeşitli dinlere mensup turistlerce ziyaret edilmesinin turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesidir¹⁴ veya daha da kısa bir tanımla kutsal yerlere yönelik turizm etkinlikleri olarak tanımlayabiliriz¹⁵.

Genel bir tanım olarak inanç turizmi, insanların sürekli yaşam alanları dışında, ticari kazanç amacına dayanmayan, çıkış noktası inançları gereği dini vecibelerini yerine getirmek veya ziyaret etmek için dini açıdan önemli gördükleri kutsal yerlerde en az bir gece konaklamadan oluşan geçici seyahatlerin ortaya çıkardığı ekonomik ve sosyal nitelikli olay ve ilişkiler bütünüdür diyebiliriz.

Dini inançları nedeniyle hac görevlerini yerine getirmek amacı ile yapılan büyük göç hareketleri ekonomik ve sosyal bakımdan ülkeleri etkilemekte ve özellikle ödemeler dengesindeki açıkları sürekli olan ülkelere ekonomik imkânlar yaratmaktadır. Hac ziyaretleri yapılabilen dini merkezlere sahip olmak, bu ülkelerin ekonomik gelişmelerini devam ettirmelerini sağlayabilecek kaynaklara sahip olmaları demektir¹⁶.

¹² Usta, **Ön. Ver.**, s. 41.

¹³ Hüseyin Kaya, (1999), **Uluslararası Politik Derinliklerde Anadolu 2000** (Bursa: F. Özsan Matbaacılık), s. 2.

¹⁴ Cevdet Avcıkurt, (1997), “2000 Yıllarında İnanç Turizmi ve Türkiye”, **VIII. Ulusal Turizm Kongresi**, (Kuşadası), s. 79.

¹⁵ Nazmi Kozak, Meryem A. Kozak ve Metin Kozak, (2001), **Genel Turizm İlkeler – Kavramlar**, (Ankara: Detay Yayıncılık), s. 25.

¹⁶ Akat, **Ön. ver.**, s. 25.

İnanç turizmi kavramı, inanç turizmine katılanların hareket alanlarına göre kendi ülkesinden başka bir ülkeye çıkış yaparak mı ya da başka ülkelere o ülkeye giriş yaparak mı gerçekleşmesine göre sınıflandırmak mümkün olmaktadır¹⁷.

1.2.1 Aktif İnanç Turizmi

Bir ülke insanların başka ülkelere, dini inançlarının gereklerini yerine getirmek amacıyla yaptıkları ve bu süre içinde turizm kavramı içindeki ilişkilerden yararlanmaları sonucu ortaya çıkan ilişkiler bütünü, gidilen ülke bakımından aktif inanç turizmidir denilebilir. Dini inançları gereği Türkiye'den Suudi Arabistan devleti sınırları içinde bulunan ve Müslümanlar için mukaddes yerler olarak kabul edilen Mekke ve Medine gibi dini merkezlere yapılan seyahatler Suudi Arabistan için aktif inanç turizmi olarak değerlendirilebilir. Aynı şekilde Hıristiyanlar bakımından önemli olan ve Türkiye Cumhuriyeti devleti sınırları içinde bulunan Efes gibi hac yerlerine yurt dışından yapılan dini seyahatlerde Türkiye için aktif inanç turizmi olmaktadır¹⁸.

Aktif inanç turizminde önemli olan, hac ziyaretleri yapılan dini merkezlere sahip olmak ve bu merkezlere yurtdışından ziyaretlerin yapılmasıdır. Aktif inanç turizminin en önemli özelliği, ziyaretin yapıldığı ülke ekonomisine döviz bırakması ve ekonomik bir değer yaratmasıdır¹⁹.

İnanç turizmi kavramının aktif turizm tarafının örneklendiği oldukça önemli bir olay 2000'li yıllarda Türkiye Cumhuriyeti toprakları içinde (Anadolu'da) yaşanacaktır. İki bin yıl önce, Hıristiyan dini kültür yollarının gelişme ve yayılmasının gerçekleştiği Anadolu üzerinde önemli olayların yaşandığı kutsal merkezler, Hz. İsa peygamberin doğumunun iki bininci yılının kutlanmasıyla turizm bakımından cazibe merkezi

¹⁷ Hüseyin Kaya, (1998), **İnanç Turizmi**, (Bursa: F. Özsan Matbaacılık), s. 4.

¹⁸ Kaya, **Ön ver.**, s. 5.

¹⁹ Akat, **Ön. ver.**, s. 25.

durumuna gelmiştir²⁰. Hıristiyanlar tarafından kutsal görülen 10 önemli çekim merkezinden 8'i Türkiye sınırları içerisinde²¹.

1.2.2 Pasif İnanç Turizmi

Bir ülke insanların dini inançlarını yerine getirmek amacıyla başka ülkelerdeki dini çekim merkezlerine yaptıkları seyahatleri ve bu seyahatlerde turizm kavramı içindeki ilişkilerden yararlanmaları sonucu ortaya çıkan ilişkilerde bu insanların ülkeleri bakımından pasif inanç turizmi olarak değerlendirilebilir. Dini inançları gereği Türkiye'den Suudi Arabistan devleti topraklarında bulunan ve Müslümanlar için mukaddes yerler olarak kabul edilen Mekke ve Medine gibi dini merkezlere yapılan seyahatler, Türkiye bakımından pasif inanç turizmi olarak değerlendirmek gerekir. Aynı şekilde Hıristiyanlar bakımından önemli olan ve Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde bulunan Efes gibi hac yerlerine yapılan ziyaretler, ziyaretleri yapan insanların ülkeleri bakımından pasif inanç turizmi olarak değerlendirilmelidir²².

Pasif inanç turizmi kapsamında önemli olan, hac ziyaretleri yapılan dini merkezlere sahip olmak değil, bu dini merkezlere sahip olan ülkenin topraklarına gitmek ve bunun içinde de turizm işletmelerinin imkânlarından yararlanarak karşılığında döviz bırakmak önemlidir. Çünkü bu durum, ülke ekonomisinden bir miktar dövizin başka bir ülke ekonomisine gitmesine yol açmaktadır. Böylece pasif inanç turizmi kavramı ülke ekonomisinde döviz rezervlerinde eksilmeye yol açmaktadır²³.

²⁰ Akat, **Ön. ver.**, s. 27.

²¹ Okan Gümüş, (2000), "The Year 2000 and Faith Tourism, Anatolia-Where the Religions Converge", **İCOC Quarterly Magazine**. Sayı: 7, ss. 4-8

²² Kaya, **Ön.ver.**, s. 10.

²³ Akat, **Ön. ver.**, s. 27.

1.3 İnanç Turizminin Özellikleri

Turizmin diğer türlerinde olduğu gibi inanç turizminde de uygulamada birçok farklılıklar görülmektedir. Her dinin kuralları içinde dini seyahatler farklı şekilde düzenlenmiştir. Bazılarında diğerlerine göre daha önemli bir yer tutmakta ve daha çok manevi kazanım sağlamaktadır. Dini turizm genellikle üç şekilde ortaya çıkmaktadır²⁴:

- Hac gezisi olarak, kutsal yerlere yapılan grup halinde ya da bireysel ziyaretler.
- Belirli dini tarihlerde, önemli dini olayların yıldönümlerinde gerçekleşen büyük ölçekli toplantılar.
- Turistik bir güzergâh üzerindeki önemli dini yerleri ve yapıları, turun süresini dikkate almadan ziyaret etmek için gerçekleştirilen turlar.

İnanç turizmi tanımı gereği manevi bir amaç taşımaktadır. Dince zorunlu tutulan manevi yolculuklara katılmak gibi özel kurallara uymanın amacı aşağıdaki hedeflerden en az birine ulaşabilmektir²⁵.

- Dini gereklerden biri olarak hac görevini yerine getirmek: Birçok din için hac manevi bir arınma, kurtuluş ve bir ibadet şekli olarak görülürken Müslümanlar ve Yahudiler için şartlara bağlı bir zorunluluktur.
- Bir adağı yerine getirmek, şükranlarını sunmak, günahlarından arınmak ve dileklerini bildirmek: İnsanlar yaşamlarında dünyevi yollarla çözülemeyen bir sorunla karşılaştıklarında bu sorunu çözebilmek için ilahi bir yardım arayışına girmektedir. Kutsal bir yere yapılan ziyaretin amacı o sitenin ilahi muhafızının aracılığıyla bu tür bir yardım yakarışının iletilmesini sağlamaktır. Burada inananlar günahlarını itiraf etmekte, adaklar adamakta, tövbe etmekte ve gelecekte daha kutsal bir yaşam süreceklere dair kararlarını açıklamaktadır.

²⁴ Yılmaz, **Ön. ver.**, s. 68.

²⁵ Aynı., s. 58

- Sosyal ve manevi yönlerden üstün bir konuma ulaşmak: Sosyal yönden bakıldığında, dini bir yolculuk yapmak birçok toplumda bir erdem olarak kabul edilen dindarlığın bir göstergesidir.
- Belirli dini olayları kutlamak ve anmak: Her dinin, mensuplarınca kutsal sayılan belirli olaylarla bağlantılı törenleri ve inançları bulunmaktadır. Peygamberlerin doğumları, kutsal kişilerin ölümleri ya da onlar tarafından yapılan belirli yolculuklar dini doktrinde ve efsanelerde kayıtlıdır. Bu tür olaylar dini festivallerde dince önemli sayılan kişilerin yaşamlarını ve faaliyetlerini anmak için temsili olarak tekrarlanmaktadır.
- Aynı dinden olanlarla ilişkide olmak ve bağlantı kurmak: Bu amaç misyoner toplantılarını ve hac yolculuklarını içermektedir. Birçok dinde hac yolculuklarının temel amacı dine mensup kişilerin bir araya gelmesini sağlamak için bir neden yaratma olarak açıklanmaktadır.
- Hakikati yaymak: Birçok din inananlara gerçekleri öğretme ya da dini yayma gibi amaçlarla misyonerlik faaliyetlerini desteklemektedir.
- Konferanslar ve dini toplantılar düzenlemek: Dini olmayan örgütler gibi dini gruplar da faaliyetlerini etkili şekilde yürütmeye ihtiyaç duymaktadır. Bu amaçla da dini gruplar gelişimlerini izleyebilecekleri, üyelerinin manevi hedeflerine etkin şekilde ulaşmalarını sağlayacak eğitim verebilecekleri periyodik toplantılar düzenlemektedir.

1.4 İnanç Turizmi Açısından Dinler ve Gelişimi

1.4.1 İslamiyet

Semavi dinlerin sonuncusu olan İslamiyet, daha önce gelmiş diğer iki semavi din olan Musevilik ve Hıristiyanlık ile aynı kökten çıkmıştır. “İslam” sözcüğü “teslim olma” veya “bağlanma” anlamı veren “seleme” kelimesinden türemiştir. Bu nedenle, İslamiyet, Allaha ve onun buyruklarına, hiç koşul koymadan inananların dinidir. İslam

dinine inananlara Müslüman adı verilir. Bu sözcük ise, “ İslam dinini kabul eden anlamına gelen Arapça “Müslim” sözcüğünden türetilmiştir²⁶.

Tarihte ortaya çıktığı andan itibaren İslam, insanları doğruluğuna inandırmaya çalışmış ve onları bu yeni dinin mensupları olmaya çağırmıştır. Dini uygulamanın özü bir yana İslam, tarih boyunca görülmüş en büyük planı uygulamaya koymuştur. Bu plan bütün insanlığı Müslüman yapma adaleti, doğruluğu, salih bir hayatı, saflığı ve güzelliği getirmek için onları harekete geçirmeyi kapsamaktadır. İnsanlar arasında fazilet, doğruluk ve takva dışında bir ayırım yapmamaktadır. İslam ilahi iradeyi insan hayatının ve ilgilerinin her alanına uygular. Sadece belirli şekil ve mahiyet taşıyan ibadetler değil, her şey dinle ilgilidir. İslam, insanlar arasından seçilmiş bir kişiye, Hz. Muhammed’e gönderilmiştir²⁷.

İslam’ın doğuşu sırasında Mekke’de Putperestlik hâkimdi. Kâbe 360 putun merkezileştiği bir merkezdi. Dini hayatta Allah’tan başka birçok mabutlara tanrı diye tapılmaktaydı. Bunun dışında Araplar arasın da yıldızlara tapınma da oldukça fazlaydı²⁸. İslam’ın ortaya çıktığı sırada Mekke şehri, Kureyş kabilesi Araplarınca iskân edilmiş ve yine onlar tarafından idare edilir vaziyetteydi. Şehrin nüfusu, yabancı menşe’lere sahip köle ve Mevlalar dahil onbine ulaşmaktadır. Şehri on ileri gelen ailenin teşkil ettiği grup yönetirdi. Bu on aile arasında en çok göze çarpan iki rakip aile halinde Emeviler (Beni Umeyye) askeri, Haşimi’ler (Beni Haşim) ise dini fonksiyonları yüklenmiş iki aileydi. Muhammed, Haşimi’lere mensuptu²⁹.

Hz. Muhammed, Fil senesinin, Rebiul-evvel ayının onikisine tesadüf eden pazartesi günü dünyaya geldi³⁰. Miladi takvime göre doğumu 571 yılında gerçekleşti³¹.

²⁶ M Necati Oğuz, (1999), “Türkiye Sınırları İçinde Bulunan Erken Dönem Hıristiyanlık’a Ait Çekim Merkezlerinin Ekonomik Faktör Olarak Kullanılması”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), s. 111.

²⁷ İsmail Raci El-Faruki ve Luis Lamia El-Faruki, (1999), **İslam Kültür Atlası**. Çeviren: Mustafa Okan Kibaroglu ve Zerrin Kibaroglu (İstanbul: İnkılab Yayınları), s. 207.

²⁸ **Dinler Tarihi**, 22 Temmuz, 2005, (http://www.akademik.maltepe.edu.tr/~cansen/Dinler_Tarihi.ppt),

²⁹ Muhammad Hamidullah, (1993), **İslam Peygamberi Hayatı ve Faaliyetleri I**. Çeviren: Salih Tuğ (İstanbul: İrfan Yayımcılık), S. 27.

³⁰ İhsan Süreyya Sırma, (1993), **İslam Öncesi Mekke Dönemi ve Hz Muhammed** (İstanbul: Hakikat Matbaası), s. 59.

610 yılında, Ramazan ayının 28'inde Hz. Muhammed Hira mağarasında, tek başına iç düşüncelere dalmışken, Allah'ın meleği Cebrail kendisine görünür ve ona, Rabbin, kendisini resulü olarak seçtiğini ve yeni dinin peygamberi olarak, insanları uyarma ve onları doğru yola çağırma görevini ona verdiğini bildirir. Yeni din İslam'ın ilkeleri, Hz. Muhammed'e, o Hak'kın rahmetine kavuşuncaya kadar, bazı ayetlerden oluşan sureler halinde ve her zaman Cebrail aracılığıyla bildirilmeye devam etmiştir. En son gelen ayet ile Kur'an-ı Kerim 22 yıl 22 ay ve 2 günde tamamlanmıştır³².

İslam, namaz, zekat, oruç ve hac ile ortaya çıkan inançtır³³. Hac peygamber vasıtasıyla Allah'ın emri insana ulaşınca emre teslim olmanın sembolüdür. Her Müslüman bu emri dış görüntülerine bakmaksızın yerine getirir. Tavaf, Vakfe, Sa'y, traş ve buna benzer hac işlemleri Müslümanın Allah'a teslim oluşunun sembolleridir³⁴.

Hac, Müslümanları İslam'ın ilk merkezine, Hz. İbrahim'le Hz. Muhammed'in dininin ilk yayılış merkezine götürür. Müslümanın bu merkeze bağlılığını kuvvetlendirir. Burası onun manevi vatanı, biricik kiblesi, arzu ve emellerinin hedefidir. Müslüman buralardan dönerken, birçok hayat anlayışı değişmiştir. Daha önce İslam'ın merkezine bağlılığı nazara idi. Ama bugün gerçekleşmiş ve pratiğe aktarılmıştır³⁵.

İslam dininin kutsal kitabı Kur'an, seyahat konusunda günümüz modern turizm olayının bugünkü boyutlarda gelişmesini 1400 yıl önceden ortaya koymuştur. Bunun en güzel örneği olarak hac farızasının emredilerek aynı zamanda milyonlarca insanın dünyanın çeşitli yerlerinden kalkıp Mekke ve Medine'ye gelmesini sağlamaktır. Turizm endüstrisinin yiyecek-içecek, ulaşım, konaklama ve daha birçok alanla iç içe olduğu düşünülürse, Kur'an-ı Kerimde bu konularla ilgili birçok ayet vardır. Kuran'da turizm sözcüğüne karşılık olarak seyahat-sefer (yolculuk), intişar (yayılma) gibi kelimeler kullanılmaktadır. Günümüzde turist sözcüğü Kuran'da "seyyah", turist kafilesi de "seyyare" anlamında kullanılmaktadır. "tövbe eden, ibadet eden, hamd eden, seyahat

³¹ Ergun Candan, (2004), **Bilinmeyen Yönleri ve Sırlarıyla Son Üç peygamber** (İstanbul: Kitap Matbaacılık), s. 212.

³² Oğuz, **Ön. ver.**, s. 112.

³³ Said Havva, (1992), **İslam I. Cilt**. Çeviren: Mesut tat, (Konya: Tekin Kitabevi), s. 18.

³⁴ **Aynı.**, s. 211.

³⁵ **Aynı.**, s. 213.

eden, rükû eden, secde eden, iyiliği emredip kötülükten men eden ve Allah'ın sınırlarını koruyan insanlardır. O müminleri müjdele” (Kur'an / Tevbe, 112). Burada bütün bu özellikler topluca belirtilerek bir ruh haleti tasvir edilmiştir. Seyahat edenlerde bu tasvire uygunluk bulunmalıdır. Yani amaçsız, fayda getirmeyecek boş gezmelere, dolaşmalardan ayrı, kötülükleri terk edip iyiliğe dönen, bir Allaha tapan, iyi ve zor günlerde şükreden, iyilikleri tavsiye eden kötülüklerden uzaklaştırılan Allah'ın yasaklarından kaçan kaçındıran bir insan almalıdır. Bu çerçevede seyahatin bir değer olarak ibadet olduğu belirtilmektedir³⁶.

1.4.1.1 İslam Dininin Türkiye'deki Başlıca Çekim Merkezleri

Türkler ile Müslümanlar arasında ilk temaslar 642'de yapılan Nihavent savaşına müteakip İran'ın fethinin tamamlanmasıyla başlamıştır. Ancak bu tarihten önce de, birbirinden çok uzak ülkelerde yaşayan Türkler ile Araplar, Sasani İmparatorluğunun aracılığıyla birbirlerini az da olsa tanıma imkânı bulmuşlardır. Türk-Müslüman müttefik kuvvetleri 751 yılında Talas suyu kıyısında bugünkü Almaata yakınında Çin kuvvetleriyle karşılaştı. Talas savaşı Türk-Müslüman münasebetlerinde bir dönüm noktasıdır. Bu savaşla, yıllarca devam eden savaşlar yerini sulh devresine terk etmiştir. IX. yüzyılın ortalarından itibaren gelişen askeri, ticari ve dini münasebetler neticesinde Türkler büyük gruplar halinde Müslüman olmaya başladılar³⁷.

Türklerin IX. yüzyıldan itibaren kendi istekleriyle Müslüman olmaları ve Malazgirt zaferi ile başlayan yeni yurda yerleşme hareketleri, gelmiş geçmiş uygarlıkların üzerine, Anadolu'da yepyeni bir medeniyet oluşturmuştur. Anadolu'da kurulmuş olan bütün Türk devletleri Müslümanlık kültürünün yayılması için her türlü imkânı kullanarak en seçkin eserleri meydana getirmişlerdir. Fakat Müslümanlık Anadolu'ya sadece Türklerle birlikte gelmemiştir. VII. yüzyılın sonlarında özellikle Güneydoğu Anadolu'da birçok eski kent Müslüman yerleşimlerine sahne olmuştur.

³⁶ Mustafa Aksoy, (1998) “Türkiye’de İnanç Turizmi ve Seyahat Acentalarının İnanç Turizmine Olan İlgilerine Yönelik Bir Uygulama”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), s. 34.

³⁷ Hakkı Dursun Yıldız, (1992), **Doğuştan Günümüze İslam Tarihi Cilt 6**, (İstanbul: Çağ Yayınları), s. 17-27.

Anadolu Türk mimarisinde başta cami olmak üzere mescit, türbe, kümbet, medrese, çarşı, köprü, kale, köşk ve saray gibi değişik işlevli yapıları bir araya getirerek bir bütünlük içinde oluşturulmuştur³⁸.

Müslüman âlemi için kutsal sayılan yerlerden bazıları şunlardır³⁹:

- İnsanlığın ikinci atası sayılan Nuh peygamberin tufan'dan üç oğlu ve gelini ile birlikte gemisinin karaya oturduğu Ağrı dağı ülkemizdedir.
- Hazreti İbrahim peygamberin yaşadığı yer Urfa ilimizdedir.
- Yavuz Sultan Selim'in 1517 yılında mısır seferinden sonra İstanbul'a getirdiği kutsal emanetler Topkapı müzesinde bulunmaktadır.
- İslam Peygamberi Hazreti Muhammed'in sancaktarlığını yapmış olan Halid Bin Zeyd'in (Ebu Eyüp Ensari-Hazret Eyüp) türbesi İstanbul'da Eyüp semtindedir.
- Ünlü İslam bilgini Mevlana Hazretlerinin türbesi Konya'dadır.

1.4.2 Musevilik

Musevilik tarihte ortaya çıkmış tek tanrılı dinlerin ilki olma özelliğini taşır. Museviliğin geçmişi, Güneybatı Asya'da 4000 yıldan fazla bir zaman önce yaşanmış Semitik (Sami) kabilelere kadar gitmektedir. Milattan önce ikibin yıllarında Mezopotamya'nın Ur şehrinde yaşayan hazreti İbrahim'in öğretilerini benimsemişlerdir⁴⁰.

İsrail Oğulları, kendi inançlarına göre Hazreti İbrahim'in soyundan gelirler. Hz. İbrahim ailesini ve sürülerini alarak Tanrı'sının "vaat ettiği topraklar" (Arzı Mevud) olan Kenan ülkesine göç eder⁴¹. Kur'an-ı Kerim Maide suresi 20 ve 21'ci ayette "Musa, kavmine şöyle dedi: Ey kavmim! Allah'ın size olan nimetini düşünün. İçinizden peygamberler yetiştirdi ve sizi hükümdar yaptı. Milletlerden hiçbirine vermediğini size verdi. Ey kavmim! Allah'ın size yazdığı kutsal toprağa girin. Arkanıza dönmeyin yoksa

³⁸ Aksoy, **Ön.Ver.**, s. 45.

³⁹ Orhan Mesut Sezgin, (2001), **Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı** (Ankara: Detay Yayıncılık), s. 20.

⁴⁰ Erol Tümertekin ve Nazmiye Özgüç, (2002), **Beşeri Coğrafya** (İstanbul: Çantay Kitabevi), s. 206.

⁴¹ Uysal Yenipınar, (2002), "İnanç Turizmi ve Anadolu", **T.C. Turizm Bakanlığı II: Turizm Şurası Bildirileri I. Cilt**, (Ankara), s. 75.

kaybedenlere dönersiniz”. El-ardu’l-mukaddese (Kutsal toprak), Yahudilerin Mısır’dan çıkarılmalarından sonra Allah’ın onlara vaat ettiği ülke, yani Filistin’dir⁴². Hz. İbrahim’in oğlu İshak’ın küçük oğlu olan Yakup’un adı Tanrı tarafından İsrail olarak değiştirilir⁴³. Kur’an-ı Kerim’e göre Yusuf süresinde Yakup ve ailesi Kenan ülkesinde yaşarken bir gün on oğlunun Yusuf’u babalarından kıskanarak gittikleri kır gezisinde kuyuya atarlar ve babalarına Yusuf’u kurt yedi yalanını uydururlar. Kuyunun yanına bir kervan gelir ve Yusuf’u bulur. Kervandakiler satıp para kazanmak için Yusuf’u gizlerler. Mısırda onu düşük bir paha satarlar⁴⁴. Yusuf köle olarak geldiği Mısır’da firavunun danışmanlığına kadar yükselir ve bulunduğu konumun refahından faydalanması için ailesini Mısır’a getirir. Böylece İsrail Oğulları Mısır’da bir süre mutluluk içinde yaşar. Ancak zaman ilerler ve Yusuf’u tanımayan bir firavun başa gelir ve İsrail Oğulları köle durumuna düşer. Bu kölelik Hz. Musa’nın önderliğinde Kızıl Deniz’i yararak geçmelerine kadar sürer. Hz. Musa Sina dağında Tanrı’dan “On Emir”’i alır ve İsrail Oğulları’nı “vaat edilmiş topraklara” getirir. Tanrı’nın yeryüzünü ve ilk insanı yaratmasından buraya kadar geçen öyküler Eski Ahit “Tevrat ve Zebur” ‘un ilk yedi kitabında anlatılmaktadır. Hz. Musa Yahudi dininin kurucusu sayılır. Bu sebeple bu dine Musevilik de denir. Genel görüşe göre, Hz. Musa M.Ö.1250 yıllarında yaşamış olduğu kabul edilmektedir⁴⁵.

Hz. Musa peygamberlik görevi süresince Tanrının kendisine bildirdiği ayetleri bir kitap haline getirdi ve onu iki levhayla birlikte Ahit Sandığı’nın içine koydu. Bu Ahit Sandığı’nı İsrail Oğulları göç yollarında daima yanlarında taşıdılar. Hz. Musa 120 yaşında iken Moab diyarında öldü ve oraya gömüldü. Hz. Musa’nın peygamberlik döneminde Yahudi dini büyük ölçüde teşekkül etti. İtikat, ibadet, ahlak ve hukukla ilgili kurallar belirlendi. Ayrıca, İsrail Oğulları kutsal topraklara yerleştikleri zaman kurulacak devletin yapısı da tayin edildi. Hz. Musa’dan sonra onun yerine Nun oğlu Yeşu geçti. Daha sonra İsrail Oğulları’na peygamber olarak Samuel gönderildi. Halkın isteği üzerine Saul (Kur’an da ki ismi Talut), onlara kral tayin edildi. Saul zamanında İsrail Oğulları Filistinlilerle savaştılar. Hz. Davud, bu savaşta büyük başarılar gösterdi

⁴² Ömer Özsoy ve İlhami Güler, (1996), **Konularına Göre Kur’an**, (Ankara: Fecr Yayınevi), s. 812.

⁴³ Yenişınar, **Ön. Ver.**, s. 75.

⁴⁴ Süleyman Ateş, (1996), **Kur’an-ı Kerim ve Yüce Meali**, (Ankara: Kılıç Kitapevi), s. 236

⁴⁵ Yenişınar, **Ön. Ver.**, s. 75.

ve İsrail Oğulları'nın zafer kazanmasını sağladı. Saul'ün ölümünden sonra Davud, İsrail Oğulları'nın başına kral olarak geçti. Yahudi kutsal kitabına göre onun peygamberlik görevi yoktu. Onun zamanında Natan gibi peygamberler görevlendirilmişti. Davud, Kudüs'ü fethedip orasını başkent yaptı. Böylece İsrail Oğulları kutsal toprakları ele geçirdiler. Davud Kudüs'te büyük bir mabet inşa etmek istedi. Fakat Tanrı bu işin oğlu Süleyman'a nasip olacağını söyleyerek vazgeçmesini sağladı. Bir peygamber sayılmamakla birlikte Davud, kral olarak Yahudi tarihinde önemli bir isimdir. Onun zamanında İsrail Oğulları en ihtişamlı dönemlerini yaşamışlardır. Tarih boyunca Yahudi'ler, hep onun zamanındaki ihtişamlı yaşamı özlemişlerdir. Davut soyundan bir mesihin gelip onları kurtarmasını ve kutsal topraklara toplayıp o ihtişamlı krallığı kurmasını beklemişlerdir⁴⁶.

Yahudiler, kendilerinin Allah'ın seçilmiş kulları olduklarına; Museviliğin, sadece Allah tarafından seçilmiş olan Yahudi milletine verildiğine ve diğer ulusların bu dine layık olmadığına inanırlar. Museviler, Yahudi milleti dışında hiçbir ulusun Musevi olamayacağına inandıkları için dinlerini diğer uluslara kapamışlardır. Bu nedenle, Musevilik bir Dünya dini olamamış, sadece tek bir ulusun dini olarak kalmıştır⁴⁷.

Yahudiler, bugün aralarına karışmış oldukları ulusların içinde hemen daima belirli sayıda bir takım tapınış yöntemlerine bağlı kalmaktadırlar. Bu tür ibadetleri erkek Yahudiler yapmaktadırlar, çünkü dinsel bakımdan kadınların hiçbir değeri ve önemi yoktur. Birbirlerine bağlı oldukları dinsel yöntemlerden sünnet doğumundan sekiz gün sonra yapılır. On üç yaşındaki çocuk, dinsel yol-yönteme bilgi sahibi kılınır. Bunların peşinden evlenme gelir ve genel olarak sinagogda kutlanır, bu sırada dua peçesi örtülünür, İbranice ilahiler, dualar okunur. Son olarak ölümden sonra cenaze yıkayıp çıplak olarak kefene sarıldıktan sonra toprakla temas edecek şekilde gömülür. İnanan kişi Cuma akşamı sinagoga gitmek zorundadır. Dinleme (sebt) günü Cuma akşamı başlar. Hazır bulunanlar Tanrı'ya şükretmek için yüksek sesle ya da fısıldayarak dualar okurlar. Cumartesi günü Tanrı'ya ayrılmıştır. O gün sofi bir Yahudi ne kendisi çalışır,

⁴⁶ Baki Adam, (2003), **Yahudilik ve Anadolu'daki Gelişmesi**, 20 Temmuz, 2005, (http://www.tureb.org.tr/makale_detay.asp?id=189)

⁴⁷ Oğuz, **Ön. ver.**, s. 106.

ne de evindekilere iş gördürür. Yiyecek bakımından pek kesin yasaklar vardır. Domuzlar, kesilirken kanları akmamış hayvanların etleri ve midye, istiridye gibi kabuklu deniz hayvanlarını yemek yasaktır⁴⁸.

Rüşünü ikmal etmiş her Yahudi erkeği, senede iki defa Beyt'ül Makdis'i ziyaret etmesi zorunludur. Her defasında da orada bir hafta kalması gerekir. Hafta Cuma günü başlar. Yahudi dininde bayramlar pek çoktur. Bunlardan bir kısmı tarihi hadiselerle ilgilidir. Bir kısmı ziraat ve hasat mevsimi ile ilgilidir. Bir kısmında Hilal'le veya tövbe ve günahahtan kefaretle ilgilidir⁴⁹.

Yahudilerin başlarından geçen sürgün ve göç olayları nedeniyle dünyanın dört bir yanına dağılmaları onların diğer milletlere göre daha gezginci ve seyahate yatkın olmalarını sağlamıştır. Bu sayede tek Tanrı inancıyla Yahudiler bütün Dünyada vaktiyle din ve ahlak öğretmenleri haline gelerek Hıristiyanlığında yolunu açmışlardır. Eski Ahid'de misafirlik ve uluslararası ilişkiler epeyce konu edilmiştir. Uzun bir süre esaret altında kalan bu topluluk misafire önem vermektedir. Yolcu olan misafir inançlarına göre garip sayılmıştır. Misafirlik konusu Tevrat'ta şu şekilde anlatılmaktadır “Ve diyarınızda bir garip sizinle misafir olursa onu mağdur etmeyeceksiniz, sizinle misafir olan garip aranızda yerli gibi olacak ve onu kendin gibi seveceksin. Çünkü Mısır diyarında gariptiniz. Ben Allah'ınız Rabbim (TEVRAT / Levililer, 19 / 33–34)⁵⁰.

1.4.2.1 Museviliğin Türkiye'deki Başlıca Çekim Merkezleri

Yahudiler, Tora'nın (Ahdi Atik) rivayetini şu şekilde tefsir etmektedir: “İsmail ve İshak kardeşler. Babaları İbrahim'dir. İsmail Arap kabilelerinin babasıdır. İslam Peygamberi, İsmail gibi Arap olduğundan, ona mensup olduğu gibi, İslam'ı kabul etmiş Arap olmayan milletler de İsmail'e mensup addolunur. İshak'ın oğlu Yakup'a Tanrı (Yahve) tarafından 'İsrail' lakabı verilmiştir. Bundan sonra 'Beni İsrail' namıyla anılan

⁴⁸ Felicien Challaye, (2002), **Dinler Tarihi**. Çeviren : Sami Tiryakioğlu, (İstanbul: Varlık Yayınları), s. 145.

⁴⁹ Ahmet Celebi, (1978), **Mukayeseli Dinler Açısından Yahudilik**. Çeviren : Ahmet M. Büyükçınar ve Ö. Faruk Harman, (İstanbul: Kalem Yayınevi), s. 323.

⁵⁰ Aksoy, **Ön. ver.**, s. 20.

Yahudiler, İshak ve İsmail dolayısıyla, bütün Müslümanlar ve İslam ailesine mensup olan Türkler ile kardeşirler. Bu eski İbrani dini edebiyatında böyle kabul olduğu gibi halk indinde de böyle kabul edilmiş, İbranice’de Türkiye’ye ‘Türk Memleketi’ denildiği gibi ‘İsmail Memleketi’ de denilmiştir⁵¹.

Türkiye tarihinin bilinen en eski dönemlerinden beri çeşitli dinlerin ve kültürlerin beşiği olmuştur. Türkiye toprakları, sadece bir kısım Yahudi’nin yaşadığı sıradan topraklar değildir. Yahudi kutsal kitabı Tevrat’ta bugün Türkiye sınırları içinde bulunan birçok yerin ismi geçmektedir. Bu yerlerin başında Dicle ve Fırat nehirleri gelmektedir. Tevrat’a göre, Tanrı Âdem’i yarattıktan sonra doğuya doğru Aden’de bir bahçe yaratmış ve Âdem’i buraya yerleştirmiştir. Buradan bir ırmak çıkmış ve daha sonra bu ırmak dört kola ayrılmıştır. Bu dört koldan ikisi Dicle ve Fırat’tır. Dicle ve Fırat nehirleri, kaynaklarını Doğu Anadolu Bölgesinden alan iki akarsuyumuzdur. Tevrat’ta ismi geçtiği için bu iki nehrin bulunduğu bölge Yahudiler açısından kutsaldır. Çünkü Tanrı, Mısır’daki Nil nehrinden Fırat’a kadar olan bu bölgeyi Yahudilere vaat etmiştir. Bu bölge “arz’ı mev’ud” (vaat edilen topraklar) adıyla da anılır. Yahudilik açısından önemli diğer bölge, Harran’dır. Tevrat’a göre Hz. İbrahim bir müddet Harran’da yaşamıştır. Kardeşlerinden biride Haran adını taşımaktadır. Daha sonra Hz. Yakup, Harran’a gitmiş orada bir süre dayısı Laban’ın yanında kalmıştır. Hz. İbrahim ve Hz. Yakup, Yahudilerin büyük atalarındandır. Bu nedenle bugünkü Harran’da Yahudi tarihine ait herhangi bir kalıntı bulunmamakla birlikte burası Yahudiler açısından kutsallık taşımaktadır. Tevrat’taki “ayağınızın bastığı her yer sizin olacak” ifadesinden hareketle Harran’ında Yahudilere verilen topraklara girdiği söylenmektedir⁵².

Günümüzdeki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı 25.000 kadar Yahudi’nin Türkiye’de yaşadığı tahmin edilmektedir. İstanbul’da oturan tarihi Haham Başılığa bağlıdır. Ankara, İzmir ve İstanbul başta olmak üzere bazı büyük şehirlerde havraları ve küçük cemaatleri bulunur. İsrail devletinin kurulmasından sonra büyük bir kısmının

⁵¹ Abdurrahman Küçük, (2003), **Dönemler (Sabatayistler) Tarihi**, (Ankara: Andaç Yayınları) s. 15.

⁵² Baki Adam, (2003), **Yahudilik ve Anadolu’daki Gelişmesi**, 20 Temmuz, 2005, (http://www.tureb.org.tr/makale_detay.asp?id=189)

göç etmesi sebebiyle, ülkemizdeki sayıları her geçen yıl biraz daha azalmaktadır. Ancak son zamanlarda bu göçlerin durduğu gözlenmektedir⁵³.

1.4.3 Hıristiyanlık

Hıristiyan sözcüğünün anlamı, İbranicedeki “maşia” sözcüğünden kaynaklanmaktadır. “Yağ sürülmüş, yağla kutsanmış” demektir. İsrail kralları ve yüksek rahipleri, yeni görevlerinin simgesi olarak yağla kutsanırlardı. ”Maşia” sözcüğü İsrail krallarının bir unvanıydı. Geniş anlamıyla bu unvan “Tanrının bir görev vermek üzere seçmiş olduğu” kişileri kapsıyordu. Tevrat’ın “işaya” kitabında Yahudileri sürgünden kurtaran pers kralı Kyros’unda bu unvanla hitap edildiği görülür. Dilimizde de kullandığımız bu sözcük “maşia” ‘nın Arapçadaki karşılığı da “üzerine yağ sürülmüş” demek. Bu sözcüğün Yunancadaki karşılığı ise “khristos” buradan da “khristianos” sözcüğü türüyor, bu da “Hıristiyan” anlamına geliyor. Bu sözcük ilk kez Antakya’da telaffuz ediliyor. “Hıristiyan”, “Mesihin yandaşı, mesihe bağlı” anlamına geliyor⁵⁴.

Hız. İsa’nın doğumuna kanonik İncillerden sadece Matta ve Luka’da yer verilmekte ancak her iki İncil’de bu olay farklı olarak takdim edilmektedir. Matta İncil’ine göre kıssa, Tanrı’nın oğlunun soy ağacı ile başlamaktadır (Matta, 1/117). Bu kıssanın devamında geçen “imdi İsa, kral Hirodes’in günlerinde Yahudi’ye Beytlehem’inde doğduğu zaman, işte şarktan Yerusolim’e müneccimler gelip dediler: Yahudilerin kralı olarak doğan zat nerededir?” (Matta, 1,18–25) sözünden anlaşıldığına ve Luka’nında benzer bir ifadesine (Luka, 23:8) göre Hız. İsa Kral Arhelas zamanında doğmuştur. İncil’de kendisine yeni doğan çocukları katletme fiili atfedilen ve Filistin’i Roma adına yöneten Arhelas (Hirodes’in oğlu) M.Ö. 4 ve M.S. 6 yılları arasında iktidarda kalmıştır. Buna göre Hız. İsa’nın M.Ö. 4 ile M.S. 6. yılları arasındaki herhangi bir yılda doğmuş olabileceği ortaya çıkmaktadır⁵⁵.

⁵³ Ekrem sarıkçıoğlu, (2004), **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, (Isparta: Fakülte Kitabevi), s. 280.

⁵⁴ “**Anadolu’daki Hıristiyanlık Tarihi**”, 22 Temmuz, 2005, (<http://www.hristiyan.net/anadoludahristiyanlik.htm>).

⁵⁵ Ali Erbaş, (2004), **Hıristiyanlık**, (İstanbul: İnsan Yayınları), s. 16.

Kur'an-ı Kerim'e göre Hz. İsa'nın doğumundan Meryem suresi 16'tıncı ayet ve 34'üncü ayetler aralığında bahsetmektedir. 16'tıncı ayet "Kitap'ta Meryem'i de an. Bir zaman o ailesinden ayrılıp doğu tarafında bir yere çekilmişti", 17'inci ayette "Onlarla kendi arasına bir perde çekmişti. Biz de ruhumuzu (Cebrail) ona gönderdik. Ona düzgün bir insan şeklinde göründü", 21'inci ayet "(Ruh): Öyledir, dedi. Rabb'in: O bana kolaydır. Onu insanlara, kudretimizi gösteren bir işaret ve bizden bir rahmet kılmak için bunu yapacağız dedi ve iş olup bitti", 34'üncü ayette "İşte Meryem oğlu İsa. Şüphe edip ayrılığa düştükleri şey, gerçek söz olarak budur", şeklinde bahsetmektedir⁵⁶.

Hz. İsa tebliğe 30 yaşından sonra başlamıştır. Hz. Yahya Ürdün'de yaşıyordu ve onun teyze oğluydu. O tek tanrı'ya inananları ve gerçek iman sahibi olanları vaftiz ediyordu. Hz. İsa'da "vaftizci Yahya" ismiyle tanınan Hz. Yahya'ya giderek onun tarafından vaftiz edildi. Bunun ardından görevini yerine getirmek üzere hazırlanmak için çöle gitti. Şeytan onu burada yoldan çıkarmaya çalıştı. Şeytan Tanrı'nın oğlu olarak kudretini kullanıp dünyayı bir kral gibi yönetmesini istiyordu. Ama İsa şeytana uymadı ve Galile gölüne döndü. Kısa bir süre sonra da ilk havarileri onun yanına geldiler. Bunların isimleri bazı küçük farklılıklarda Matta (10: 2-4), Markos (3: 16-19), Luka (6: 14-16) ve Resullerin İşleri'nde (1: 13) verilmektedir. Matta ve Markos İncillerinde zikredilen isimler şunlardır; Simon Petrus, Andreas, Yakub (Zebedi'nin oğlu), Yuhanna, Filipus, Bartolomeus, Tomas, Matta, Yakub (Alfeos'un oğlu), Taddeus, Gayur Simun, Yahuda İskariyot. Tebliğ faaliyetinin başında Hz. İsa bu on iki kişiye seçmiş ve bunlara havari ismini vermiştir⁵⁷.

Hz. İsa tüm Yahudi ülkesine mesajı yaymaya başlar. Vaaz ve öğretilerin yanı sıra birçok mucizelerde göstermiştir. Hz. İsa, kendisinin Tanrı'nın oğlu Mesih olduğunu ileri sürdüğü için, kendisine inanmayan Yahudilerin şikâyeti üzerin, bölgenin roma Valisi tarafından, M.S. 33 yılında, çarpmıha gerilerek öldürülür. Ancak, İsa ölümünden üç gün sonra dirilir ve 40 gün süreyle havarilerine görüldükten sonra, Babasına, yani Tanrı katına çıkar. Bu nedenle Hıristiyanlar ölmüş bir kahramana değil, yaşayan ve bir gün tekrar geleceğine inandıkları Mesih'e inanırlar. Hıristiyanlar için çarpmıha geriliş ve

⁵⁶ Ateş, **Ön. Ver.**, s. 305.

⁵⁷ Erbaş, **Ön. ver.**, s. 22.

Haç, acı çeken kurtarıcı ve yeniden dirilen Mesih'in sembolü haline gelmiştir⁵⁸. Onun dünyayı terk etmesinden sonra devreye havariler girmiş ve farklı bölgelere giderek kendisinden tevarüs ettikleri öğretileri yaymaya çalışmışlardır. Daha sonra Palvus'un sahneye çıkmıştır⁵⁹. Palvus 3'ü Misyon hareketi 1'i Havariler Konsil'i olmak üzere Anadolu ve civarın da 4 yolculuk yapmıştır⁶⁰. Hıristiyanlığın kuramlarını ortaya koyan kişi Pavlus bir Anadolulu idi⁶¹.

Hıristiyanların kutsal kitabı İncil'dir. İncil iki bölümden oluşur, Eski Ahit ve Yeni Ahit. Dilimizde Tevrat olarak bilinen Eski Ahit, aslında Yahudi'lerin kutsal kitabıdır. Ancak kiliselerde, ayin sırasında hem Eski Ahit'ten, hem de Yeni Ahit'ten parçalar okunur⁶².

Dört İncil; Matta, Markos, Luka ve Yuhanna İncilleridir. Bir takım ayrılıklara rağmen ilk üç İncil arasında benzerlik bulunduğundan bunlara Sinoptik İncil'ler denilir. Sinoptik İncil'lerin 60-85 yılları arasında yazıldığı düşünülmektedir. Dördüncü İncil olan Yuhanna İncil'i ise 100 yılından sonra yazılmış olup ilk üç İncil'in yorumlarını da ihtiva etmektedir. Metin araştırmaları sonucu çoğunluğu oluşturan bir kısım bilgin, en eski İncil'in Markos İncil'i olduğu kanaatine ulaşmıştır. Matta daha sonradır. Luka İncil'i ilk iki İncil'e dayanmaktadır. Ancak üç İncil'in de ele geçmemiş Aramca bilinmeyen bir İncil'e dayandığı kabul edilmektedir⁶³.

Hıristiyanlık ana mezhepleri Doğu Ortodoks ya da Kadim, Ortodoks, Katolik ve Protestan olarak başlıca dört gruba ayrılır. Doğu Ortodoks ya da Kadim kiliseleri, Dünya literatürüne "Oriental Ortodoks" olarak geçen bu kiliseler ilk üç ekümenik konsillerin kararlarını kabul eder. Doğu Ortodoks kilisesinin bir evrensel patriği yoktur.

⁵⁸ Oğuz, **Ön. ver.**, s. 110.

⁵⁹ Erbaş, **Ön. ver.**, s. 26.

⁶⁰ Şinasi Gündüz, (2004), **Pavlus Hıristiyanlığın Mimarı** (Ankara : Ankara Okulu Yayınları), s. 54.

⁶¹ "Anadolu'daki Hıristiyanlık Tarihi", 22 Temmuz, 2005,

(<http://www.hristiyan.net/anadoludahristiyanlik.htm>)

⁶² Oğuz, **Ön. ver.**, s. 110.

⁶³ Abdurrahman Küçük ve Günay Tümer, (2002), **Dinler Tarihi**, (Ankara: Ocak Yayınları), s. 287.

34.760.000 kişi sayısında cemaate sahiptirler. Özellikle batı kiliseleri tarafından küçümsenerek “Monofizit” yani “Tek Tabiatçı” diye adlandırılırlar⁶⁴.

Ortodoks Kilisesi yapısı itibariyle Ortodoks dünyasında bağımsız birim olarak, dördü tarihi olmak üzere toplam 15 kilise mevcuttur⁶⁵. Bu kiliseler Doğu Ortodoksların kabul ettikleri ilk üç ekümenik konsilin yanı sıra daha sonra toplanan dört konsilide ekümenik sayar. Bu gruptaki kiliselerin ikinci ortak noktası İstanbul Rum Patriğini “eşitler arası birinci” ve ekümenik” patrik saymalarıdır. Ortodoks Kiliseleri, Doğu Ortodokslardan 451, Katoliklerden ise 1054 yılında ayrılmışlardır. Doğu Ortodoks literatüründe Ortodoks ve Katolik Kiliselerinden “Diofizit” yani “Çift Tabiatçı” olarak bahsedildiği görülür. 167.570.000 kişi sayısında cemaate sahiptirler⁶⁶.

“Evrensel” anlamına gelen ve kendisini tüm Hıristiyanlığın temsilcisi kabul eden Katoliklik, günümüzde sayı ve tarihi yapı açısından en büyük Hıristiyan mezhebidir⁶⁷. Katolik Kiliseleri, “Papa” unvanıyla anılan ve aynı zamanda, “Batı’nın Patriği” sayılan Roma Episkoposu’nun mutlak hâkimiyeti altındadır. Katolik Kilisesinin merkezi Vatikan aynı zamanda devlet statüsüne sahiptir. Toplam 21 kilise konsilinin ekümenik bağlayıcılığını kabul eder. 1.007.670.000 kişi sayısında cemaate sahiptirler⁶⁸.

Protestan mezhebi, 1517’de Martin Luther adlı bir alman rahibi tarafından başlatılan hareketin takipçilerinin oluşturduğu Protestan grubundan türemiştir. Her vaftizli Hıristiyan’ın kâhinliği, Kutsal Kitap dışında dini otorite tanımaması, vaftiz ve Rab’bin sofrası dışında diğer sakramentlerin, Meryem Ana ve diğer Azizlere atfedilen özelliklerin reddi başlıca farklarıdır. Dünyada 500 civarında Protestan alt mezheplerinin bulunduğu tahmin ediliyor. 587.190.000 kişi sayısında cemaate sahiptirler⁶⁹.

⁶⁴ “Hıristiyanlık’ta Ana Mezhepler”, 26 Temmuz, 2005, (<http://www.hristiyan.net/hristiyanliktamezhepler>)

⁶⁵ Yorga Benlisoy ve Elçin Macar, (1996), **Fener Patrikhanesi**, (Ankara : Ayraç Yayınevi), s. 9.

⁶⁶ “Hıristiyanlık’ta Ana Mezhepler”, 26 Temmuz, 2005, (<http://www.hristiyan.net/hristiyanliktamezhepler>)

⁶⁷ Erbaş, **Ön. ver.**, s. 40.

⁶⁸ “Hıristiyanlık’ta Ana Mezhepler”, 26 Temmuz, 2005, (<http://www.hristiyan.net/hristiyanliktamezhepler>)

⁶⁹ **Aynı**, (Internet)

Hıristiyan din önderleri, Hıristiyanlıkla ilgili tartışmalı konuları aydınlatmak ve bir sonuca bağlamak için, tartışılacak konunun önemi ve ilgilendirdiği bölge oranında büyük toplantılar düzenliyorlar. Bu toplantılara “Konsey” ya da “Konsil” adı verilmektedir. Tartışılacak konu, bütün Hıristiyanları ilgilendiriyorsa, “Genel Konsil” yapılarak, bütün önemli kilise önderleri davet edilir. Eğer tartışılacak konu, sadece bir bölgenin Hıristiyanlarını ilgilendiriyorsa, o bölgenin kilise önderlerinin katılacağı bir “Bölgesel Konsil” düzenlenir ve sorun tartışılır. Genel diyebileceğimiz ilk konsil, İznik Konsili olup 325 yılında, İznik’te büyük bir kilisede toplandı⁷⁰. Hıristiyanlık tarihinde 21 konsil bulunmaktadır. Konsillerin yapılış tarihleri konuları, katılanlar ve çıkan sonuçlar kısaca tablo 1.1 ve tablo 1.2’de verilmiştir.

Tablo 1.1 Genel Olarak Tanınan Ekümenik Konsiller

Yıl	Yer	Konu	Kişi	Sonuçlar
325 (I.)	I. İznik	İsa’nın Tanrısallığı.	Eusebius(Nikomedia), Eusebius(Caesarea), Alexander(Alexandria), Athanasius, arius, Nikolaus(Myra)	Baba ve oğlu İsa’nın aynı tabiatı taşıdığı kararı çıkmış ve Arius’un baba ve oğlun ayrı cevherden olduğu iddiası reddedilmiş.
381 (II.)	I. İstanbul	Kutsal Ruhun tanrısallığı.	Gregor(Nazianz), Gregor(Nysa)	“Kutsal Ruh” ‘un baba oğul ile aynı cevherden geldiği kabul edilerek teslisin üçüncü unsurunun bir tanrı olduğu kabul edildi.
431 (III.)	Efes	Hıristiyan bilimi, İsa sadece bir insan ve Meryem tanrı doğurucu.	Cyrl, Nestorius, I.Coelestin, İbas(Edessa)	İsanın tek kişilikli ve iki tabiatlı oluşu kabul edildi ve Asya Kilisesinin ayrılığı.
451 (IV.)	Kadıköy	Hıristiyan bilimi.	Eutyches, Flavian, Dioskur, Büyük Leo.	Çift tabiatın tekrar kabulü ve tek tabiatçılığın tekrar reddi. Eski Oriental Kilisesinin ayrılması.
553 (V.)	II. İstanbul	3 metnin muhtemel menşei tartışması	Vigilius, I. Justinian, İbas(Edessa)	Üç bölümün sorgulanması ve ayrılması
680 (VI.)	III.İstanbul	Monothelisme tartışması	Maximus, Confessor, Agatho, I. Konstantin.	İsa’da tek bir iradenin varlığına inananlar reddedilmiş.
787 (VII.)	II. İznik	Bizanslıların İkonlara tapınması	III. Leo, Irene(Athen), I. Hadrian	Belli koşullar çerçevesinde ikonların yüceltilmesi imanlı kabul edilir. İbadete layık olanın yalnız Allah olduğu belirtilmiştir.

Kaynak: 28 Temmuz, 2005, (http://lexikon.freenet.de/%C3%96kumenisches_Konzil)

⁷⁰ 25 Temmuz, 2005, (<http://incil.com/sss/iznik.php>)

Tablo 1.2 Katolik Kilisesinin Ekümenik Konsilleri

Yıl	Yer	Kişi	Konu
869 (VIII.)	IV. İstanbul	I.Nikolaus, I.Photius	Kutsal Ruh'un baba ve oğuldan mı yoksa sadece babadan mı çıktığı tartışması.
1123 (IX.)	I. Lateran	II.Kalixt	Unvan kavgası, Haçlı seferi.
1139 (X.)	II. Lateran	II.Innozenz	Anaclet tefrikası ve son verilmesi
1179 (XI.)	III. Lateran	III.Alexander	Papa seçimi için kurallar
1215 (XII.)	IV. Lateran	III.Innozenz, Dominikus.	Eucharistic'deki ekmek ve şarabın İsa'nın eti ile kanına dönüştüğünün kabulü.
1245 (XIII.)	I. Lyon	IV.Innozenz, II.Balduin, Aziz Ludwig.	II. Friedrich, Haçlı seferi.
1274 (XIV.)	II. Lyon	X.Gregor	Papa seçim kuralları ve Katolik ve Ortodoks Kilisesinin barışması için girişim.
1311- 1313 (XV.)	Viyana	V.Klemens, IV.Philipp, II.Eduard, II.Jakob.	Temple tarikatının kaldırılması ve Fransiskan'ın müdahale.
1414- 1418 (XVI.)	Konstanz	IX.Gregor, V.Martin	Tefrikanın çözümü ve konsillerin devamı.
1431- 1434 (XVII.)	Basel, Ferrara, Florenz	IV. Eugen	Ortodoks Kilisesi ile barış girişimi.
1512- 1517 (XVIII.)	V. Lateran	II. Julius, X. Leo	Kilise reformu başlangıcı, Luther'e karşı tartışma konuları, Fransa sorunu, Haçlı seferi planlaması, ancak reform hareketinden dolayı gerçekleşmemesi.
1545- 1563 (XIX.)	Trient (Trente)	III.Paul, III.Julius, II.Marcellus, IV.Paul, V.Karl, Ferdinand.	Karşı reform hareketi ve Katolik reform
1869- 1870 (XX.)	I. Vatikan	IX. Pius	Papanın hatasızlığı ve hâkimliği.
1962- 1965 (XXI.)	II. Vatikan	XXIII. Johannes, IV. Paul.	Kendi dilinde ayin (ibadet), diğer dinlerde diyaloglar.

Kaynak: 28 Temmuz, 2005, (http://lexikon.freenet.de/%C3%96kumenisches_Konzil)

Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde seyahat amacının tek bir hedefte, yani Hıristiyanlığı yaygınlaştırmada toplandığı anlaşılmaktadır. Havariler ilk taraftarlarını Anadolu'da yaptıkları gezilerle toplamışlardır. Böylece o devirde Ortadoğu merkez olmak üzere yoğun seyahat olaylarının vuku bulduğu anlaşılmaktadır⁷¹. Anadolu var olduğu sürece bu toprakların Hıristiyan inancı için önemi her geçen gün için daha da fazla olacaktır⁷².

1.4.3.1 Hıristiyanlığın Türkiye'deki Başlıca Çekim Merkezleri

Hıristiyanlar tarafından kutsal olarak görülen 10 önemli merkezinin 8'i Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde⁷³. Bunlar; Antakya (Antioch), Urfa, Kapadokya (Cappadocia), Tarsus, Demre, İznik (Nicaea), İstanbul (Constantinople) ve Efes (Ephesos)'dur.

Bunların dışında Anadolu topraklarında⁷⁴;

- Hz. İsa'nın annesi Meryem Ana'nın evi Selçuk Efes'tedir.
- Noel Baba olarak bilinen Aya Nicolas'ın mezarı Antalya'nın Demre bucağındadır.
- Tarsus, Hıristiyan Azizlerinden St. Paul'un doğum yeridir.
- Dünya Ortodokslarının merkez patrikhanesi İstanbul'da Fener semtindedir.
- Hıristiyanlık dininin ilk yeraltı şehirleri (Katakomb) Nevşehir'in Kaymaklı ve Derinkuyu yöresinde bulunmaktadır.

Gerek Hıristiyan camiaya tam olarak tanıtılmadığı için kayıtlara rağmen bilinmeyen ve gerekse çeşitli sebeplerden göz ardı edilen kutsal Anadolu toprakları, bilinenin tersine⁷⁵;

- Tarihte ilk kez Hıristiyan isminin ortaya çıktığı,
- Aziz Luka'nın doğduğu yer (Antakya),

⁷¹ Aksoy, **Ön. ver.**, s. 24.

⁷² **Anadolu'daki Hıristiyanlık Tarihi**, 22 Temmuz, 2005, (<http://www.hristiyan.net/anadoludahristiyanlik.htm>)

⁷³ Gümüş, **Ön. ver.** s. 5.

⁷⁴ Orhan Mesut Sezgin, (2001), **Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı**. (Ankara : Detay Yayıncılık), s. 20.

⁷⁵ 22 Temmuz, 2005, (<http://www.gnmmujde.com/3000.html>)

- Aziz Pavlus'un doğduğu yer (Tarsus),
- Aziz Palvus'un ilk resmi vaazını verdiği yer (Yalvaç),
- Aziz Pavlus'un ilk yolculuklarını yaptığı (Anadolu),
- İlk kadın manastırlarının bulunduğu (Eğridir Nis Adası),
- İlk Hıristiyan kiliselerinin bulunduğu (Anadolu),
- İncil'de kaydedilen kiliselerin çoğunun bulunduğu (Anadolu),
- Dünyanın yaratılışında ve Tevrat geçen ilk toprakların bulunduğu, peygamberlerin yaşadığı (Anadolu),
- Çeşitli sebeplerle yer değiştirilmesine rağmen, Dünya tarihinin büyük bir bölümünü halen üzerinde bulunduran tek Kutsal Topraklar Anadolu'dadır.

Hıristiyan tarih sahnesinde en büyük olaylar Ön Asya ya da İngilizce söylenişiyle ASIA MINOR coğrafyasında gerçekleşmiştir. Ön Asya bugünkü Türkiye toprakları üzerindedir⁷⁶. Azize Barbara İzmitliydi, Aziz Bartholomeos Hierapolis'te yeni dini yayma çalışması yapan 70 gençten biriydi, Kayserili Eusebios kilisenin tarihini yazmıştır. Anadolu'nun tümünde bugünde görülüp ziyaret edilebilen Hıristiyanlık dönemi kültür varlıkları bu dönemin bir diğer tanıklarındır⁷⁷. Harita 1.1'de Türkiye'deki İslam, Hıristiyan ve Musevi dinlerine ait kutsal ibadet yerlerini gösterilmiştir.

⁷⁶ İlhan Keskinöz, (1999), **Hıristiyan İnanç Turizmi**, Temmuz, 2005, (<http://www.presbiteryen.org/makinanctur1.html>), (Internet)

⁷⁷ **2000 Yılı ve İnanç Turizmi**, Temmuz, 2005, (<http://www.web.adu.tr/akademik/osacikara/2000yılı.htm>), (Internet)

BÖLÜM II

İZNİK'İN İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1 İznik ile İlgili Genel Bilgiler

2.1.1 Yeri ve Konumu

İznik ilçesi Bursa iline bağlı ve İl'e uzaklığı 85 km. uzaklıkta, Türkiye'nin Marmara bölgesinde, bölgenin güneydoğusunda ve kendi adıyla anılan gölün doğu kıyısındadır. İlçe 29-30' (Demirışık köyü batısı) ve 29-57' (Elmalı köyü doğusu) doğu boylamları ile 40-21' (Hisardere tepesi) ve 40-37' (Ayvaşa dağı) kuzey enlemleri arasındadır. İznik kenti 29-42'doğu boylamları ile 40-26'kuzey enleminin kesişme noktası çevresinde kurulmuştur. İznik, doğudaki Lefke boğazı tarafından Sakarya vadisine bağlanır. Batıdaki göl-karsak suyu vadisi ile Gemlik körfezi ile ilişkilidir. Lefke boğazından geçen 30 km.lik yol ile Mekece tren istasyonuna ulaşır. Kuzeyinde Samanlı dağları, güneyinde ise Katırlı dağları ile çevrilidir. İstanbul Yeşilköy Atatürk Havaalanına uzaklığı karayolu ile yaklaşık 210 km.dir. Ancak İznik, Yalova arası 60 km. olan karayolundan sonra Yalova'dan İstanbul'a deniz yoluyla devam edilerek toplam 2 saatte İstanbul'a ulaşılır. Harita 2.1'de İznik'in Marmara bölgesindeki konumu gösterilmiştir.

İznik ilçesi köyleriyle birlikte göl hariç 753 km² dir⁷⁸. İznik, binlerce yıldır kültür kalıntıları ile yoğrulmuş önemli bir yerleşim alanıdır. Dört imparatorluğa başkentlik yağmış nadir yerleşimlerden biridir⁷⁹. Askania (İznik) gölü kıyısında Helenistik çağda kurulan İznik, ovada kurulmuş birçok şehir gibi, birbirini dikey olarak kesen iki büyük cadde ile bunların bitimindeki dört kapı meydana getiren hippodamos planında idi⁸⁰.

⁷⁸ Türk Pirelli Ticaret A.Ş., (1969), **İznik (Nicaea)**. (Birinci baskı. İstanbul), s.2.

⁷⁹ 21 Ağustos, 2005, (http://www.kultur.gov.tr/portal/destinasyon_tr.asp?belgeno=44333&baslik=iznik)

⁸⁰ Sibel Bodur, (2000), "Antik Dönemde İznik", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), s. 2.

Harita 2.1 İznik'in Marmara Bölgesindeki Konumu

Kaynak: 21 Temmuz, 2005, (<http://www.iznik.gen.tr/tur.index.htm>)

2.1.2 İznik'in Tarihsel Gelişimi

Mitolojiye göre antik dönemde Nikaia Ana Tanrıçası Kybele ile Sangarios (Sakarya) ırmağının kızıdır. Hiç evlenmeyeceğine dair ant içer ve erkeklerden her zaman kaçarmış. Kırlarda, ormanlarda, sularda yaşar ayrıca avcılıktan çok hoşlanırmış. Günün birinde kırlarda dolaşırken Hymnes adlı bir çobana rastlamış. Çoban güzel Nicaia'yı görünce ona âşık olmuş. Fakat Nicaia çobana yüz vermemiş, onu kendisine yaklaştırmamış. Attığı bir okla çobanı öldürmüştü. Aşk tanrısı Eros bu davranışa çok içerlemiş ve ondan öç almaya karar vermiş. Bunu için şarap tanrısı Dienysos'a başvurmuş. Şarap tanrısı Dienysos Erosun bu önerisini kabul etmiş. Bir gün güzel Nicaia derede yıkanırken Dienysos onu görüp kıza tutulmuş. Ancak çoban Hymnes gibi kendisinin de öldürüleceğinden korkarak ölçülü hareket etmiş. Bunun için önce

Nicaia'nın su içtiği ırmağa şarap katmış. Nicaia ırmaktan su içtikçe sarhoş olmuş. Bu anı bekleyen Dienysos'da bundan yararlanıp dileğine kavuşmuş. Güzel Nicaia Dienysos'dan hamile kalınca önce canına kıymaya kalkmış, fakat sonradan şarap tanrısı Dienysos'a boyun eğmiş ve ona birçok çocuklar doğurmuş. Dienysos'da Hindistan'a yaptığı bir yolculuk dönüşünde Nikaia'nın şerefine bu kenti kurup sevgilisinin adı olan Nicaia adını verir⁸¹.

İznik yöresinde, kent yakınlarındaki karadin, çiçekli, üğücek ve çakırca höyüklerinde M.Ö. 2500 yıllarına inen uygarlık izleri saklıdır. M.Ö. VII. yüzyılda Trak kavimlerinin göçlerinden önce burada kurulan yerleşim "Helikore" adını almıştır⁸².

Mysialılar tarafından ele geçirilen bu kent tahrip edilmiştir. Günümüzdeki İznik'in M.Ö. 316 yılında kurulduğu ve Makedonya İmparatoru İskender'in generallerinden Antigonos tarafından kente Antigoneia adının verildiği bilinmektedir. İskenderin ölümünden sonra iki ünlü General Antigonos ile Lysimachos arasındaki savaşı kazanan Lysimachos kente güzel eşi Nikaia adını vermiştir. Antipatros'un kızı olan Nikaia'ya kenti hediye ettiğinde belirtilmektedir. Helenistik dönemin özelliklerini günümüzde de yansıtmaya devam eden kent planı, merkezde bir birini kesen iki ana yoldan oluşmaktadır⁸³.

Bithynia Kralı Doidalses, Nikaia'yı da içine alan Bithynia adlı bağımsız bir krallık oluşturdu. Zipoites zamanında (M.Ö: 327–279) komşuları arasında saygınlık kazandı. Oğlu I. Nikomedes (M.Ö: 279–250) yıllarında Bithynia'nın sınırlarını genişletti. Bithynia Küçük Asya'nın en görkemli krallığı oldu. Galatların (M.Ö. 278–277) yıllarında Batı Anadolu'yu istilası doğal olarak Bithynia Krallığı'nı da kökünden sarstı. Parçalanan topraklarda kent devletlerinin güç kazanmasını sağladı. IV. Nikomedes ülkesini, (M.Ö. 75-74) yıllarında batıdan doğuya doğru hızla gelişerek yayılan Roma İmparatorluğu'na bağışladı. Bithynia Krallığı döneminde başkent olan Nikaia, Roma döneminde zaman zaman Nikomedia (İzmit)'e kaptırmıştır. Roma

⁸¹ İznik Kaymakamlığı, (1996), **İznik**, (Birinci baskı: Denizli), s.2.

⁸²21 Ağustos, 2005, (http://www.kultur.gov.tr/portal/destinasyon_tr.asp?belgeno=44333&baslik=iznik)

⁸³ Bedri Yalman, (2003), **İznik**, (İstanbul: İniform Matbaacılık), s. 29.

İmparatoru Vaslirianus döneminde 258 yılında Bithynia'yı baştanbaşa zapteden Gotların, girdikleri roma kentlerini yakıp yıkıp yağmalamaları sırasında Nikaia'da bundan nasibini aldı. Depremler, yangınlar ve istilalar sırasında tahrip olan Nikaia, Claudius Gothicus (268–269) tarafından yeniden onarılır, surlar güçlendirilir⁸⁴.

Bithynia Eyaleti, Havari Petrus zamanında Hıristiyanlığı tanımaya başlar. İmparator I. Constantinos döneminde dini inançlara ait yasakların ortadan kalkmasından sonra 325 yılında İznik'te I. Konsil toplanmıştır. Nikomedia'nın Metropolis unvanını uzun yıllar koruması, Nikaia ile arasındaki sürtüşmelerin devam etmesine neden olmuştur. 364 yılında I. Valentinianus zamanında Nikaia Metropolis unvanına kavuşur. Nikaia, İmparator Justiniaus (527–565) döneminde yeniden imar faaliyetlerine sahne olmuştur. Yeni suyuolları, saray, kilise ve surlar yapılmış, eskileri onarılmıştır. İstanbul'u fethetmek için denizde ve karadan gelen Arap orduları, Nikaia'yı kuşatmış, Kent III. Leo ve V. Costantinos zamanında kendini savunmuştur. 740 yılında Akronion'da Arap orduları kesin şekilde mağlup edilerek tesirsiz hale getirilmiştir. İkonoklazma döneminde 787 yılında İznik'te yeni bir konsil toplantısı gerçekleştirilmiştir. Ayasofya Kilisesinde toplanan bu konsil, geneldeki VII. Konsildir⁸⁵.

II. Basileios'un, (976–1025) Bizans imparatorluk tahtına çeşitli entrikalarla geçmesi devrin güçlü komutanlarından Skleros'un 977'de isyan ederek İznik'i kuşatmasına neden olur. Kent boşaltıldıktan sonra Skleros önemli bir başarı sağlayamadan teslim olur. VI. Mikhael döneminde (1056–1057) Komutan Komnenos'un isyan ettiği görülür. İznik'i zapteden komutanın, kent dışında imparatorluk birliklerini mağlup ederek İstanbul'u ve imparatorluğu ele geçirmesi Bizans imparatorluk tahtında büyük bir sarsıntıya neden olur.

Doğuda Bizans İmparatorluk ordusunun Malazgirt Ovası'nda 1071 yılında Selçuklulara yenilmesinden sonra Anadolu içlerine hızla ilerleyen Süleyman Şah komutasındaki birlikler 1075 yılında İznik önlerine ulaşır. Ele geçirilen İznik merkez yapılarak Bithynia Eyaleti Selçuklu hâkimiyetine girer. İznik 22 yıl Selçuklu

⁸⁴ Yalman, **Ön. ver.**, s. 30.

⁸⁵ **Aynı**, s.31.

hâkimiyetinde kaldı⁸⁶. 14 Mayıs ve 19 Haziran 1097 arasında Haçlı orduları tarafından İznik kuşatıldı ve büyük çarpışmalara sahne oldu. Bouillon'dan Gottfried'in emrinde 1000 şövalye ve 7000 piyade, Tarent'ten Normanne Bohemund'un emrinde 500 şövalye ve 3500 piyade, st. Gilles'ten Raimund'un emrinde 1200 şövalye ve 10000 piyade, Flandern'den Robert'in emrinde 600 şövalye ve 4200 piyade, Normandie'den Robert ve Blois'ten eniştesi Stephanın emrinde 1000 şövalye ve 7000 piyade olmak üzere toplam 4300 şövalye ve 31700 piyadeyle İznik surları kuşatıldı. 16 Mayıs 1097 akşamı ve 17 Mayıs 1097 sabahı İznik Kılıçarslan emrindeki orduyla çok büyük çarpışmalar yaşandı⁸⁷. Zor durumdaki kentten bir gece Selçuklu sultanının eşi, kardeşi ve diğer akrabalarının gizlice kaçırılma teşebbüsü, Haçlı askerlerince yakalanmaları üzerine başarısızlıkla sonuçlandı. Taraflar arasında görüşmeler başladı. 26.06.1097 günü varılan anlaşmayla Selçuklular İznik'i boşaltarak Eskişehir yönüne doğru çekildiler⁸⁸. Hıristiyanlar için önem taşıyan İznik'in Türklerden alınması Haçlıları memnun ettiği kadar, bu haberin duyulması Avrupa'da da sevinç ve heyecan uyandırdı. Pek çok kişi Haçlı Seferinin Tanrı'nın kutsadığı bir girişim olduğunu tekrarlarlarken, birçok yeni gönüllü de sefere çıkmak üzere hazırlanmaya başladı⁸⁹.

Bizans İmparatorluğunun başına çocuk yaşta geçen II. Alexios'un durumundan yararlanan Selçuklular, Bizans'ı zorlayarak görüşmeler yoluyla 1106 yılında İznik'i yeniden yönetimleri altına aldılar. 1183 yılında İznik'e giren Bizans askerleri, halka acımasızca davranmış ve çoğunu öldürmüştür. 1204'te Haçlı seferine katılan birlikler İstanbul'a girince İmparator tahttan indirilerek Bizans İmparatorluğunun toprakları şövalyeler arasında paylaşılır. İznik Louse de Blois'in payına düştü. I. Theodoros Laskaris (1204–1222) imparatorluğun devamını sağlamak amacıyla İznik'teki zayıf kuvvetlerini dağıtarak idaresi altına aldı. Latinlerden sonra IV. Haçlı kuvvetleri I. Theodoros ile devamlı uğraştılar. 1204 yılında başarılar kazanan haçlılara karşı batıdaki kavimler harekete geçtiler. Yapılan başarılı çarpışmalar sonunda I. Theodoros Laskaris 1208 yılında İznik'te imparatorluğunu ilan etmiştir. Dukas Vatatzas (1222–1254)

⁸⁶ Yalman, **Ön. ver.** s. 31.

⁸⁷ Philipp Endmann, **Die Schlacht vor Nikaia am 17.Mai.1097 in Militargeschicher Perspektive**, 28 Temmuz, 2005, (<http://www.cma.d-r.de/4-01/endmann.pdf>)

⁸⁸ Yalman, **Ön. ver.**, s. 33.

⁸⁹ Işın Demirkent, (2004), **Haçlı Seferleri**, (İstanbul: Dünya Yayıncılık), s. 33.

zamanında surların önünde bir set halinde ön surlar inşa edildi. Mikhael Paloiologos (1259–1282) başarılı bir uğraş sonunda, 1261 tarihinde Latinlerden İstanbul'u alarak İznik'teki tahtını oraya taşıdı. O yıllarda bölgede varlığını hızla güçlendiren Osmanlı Beyliğinin, İznik çevresindeki kaleleri ve toprakları ele geçirerek kente yaklaşması buradaki halkın yavaş yavaş İstanbul'a göçmesine neden olmuştur. İznik Tekfuru ile yapılan antlaşmada Osmanlı ordusu Orhan Gazi komutasında Yenişehir Kapı'dan kente girerken bazı fanatik kişilerin Bizans'a gitmek üzere İstanbul Kapı'dan kenti terk ettiklerinde tarih, 2 Mart 1331'di. Ankara Savaşı'ndan sonra Anadolu'yu istila eden Timur'un bir askeri kolu İznik'i 1402'de alıp yağmaladı. Savaşı kaybeden Yıldırım'dan sonra dört şehzade arasında başlayan amansız taht mücadeleleri sırasında Şeyh Bedreddin İznik'e sürülerek burada yaşamaya zorlandı. 1423 yılında II. Murad'ın İstanbul'u kuşatması sırasında Şehzade Mustafa, Germiyan, Karaman Beyleri ve Lala İlyas Bey'in desteğiyle bir isyan başladı. Bunun üzerine II. Murad kuşatmayı kaldırarak İznik üzerine yürüdü, burada kümelenen isyancıları bastırarak yakalanan şehzade Mustafa'yı İstanbul kapı yakınındaki incir ağacına astırdı⁹⁰.

Orhangazi tarafından Sivrihisarlı Kara Halil'in İznik Kadılığı'na getirilmesinden sonra, kısa zamanda Osmanlı imparatorluğu'nda XIV. ve XV. yüzyıllarda önemli roller üstlenen Çandarlılar, İznik'te çok önemli eserler yapmışlardır. XIV. XV. ve XVI. yüzyıllarda bir sanat merkezi olan İznik ürettiği ve dünyaca ün kazanan çini ve seramikleriyle tanınır. XVII. yüzyılda sıtma ve kolera'nın kentte kol gezmeye başlaması, çinicilik ve seramikçilikte gerilemenin başlaması ve halkın yavaş yavaş İstanbul'a göç etmesi, İznik'in önemini yitirmesine sebep oldu. Bu çöküş XVIII. yüzyılda daha da hızlanmıştır. Nüfusu hızla azalan ilçede XIX. yüzyıl sonlarında 1220 kişinin yaşamakta olduğu belirlenmiştir. Hızla azalan nüfusun 600'e kadar indiği bilinmektedir. Bu yıllarda Browski adlı gezgin "İznik denilen köy, surların içinde bir köşeye büzülmüş, geri kalan yerleri harabe, bağlar, ceviz ve kestane ağaçları ile çınar ve birkaç çam kaplamıştır. Şurada burada minareler yükselir. İznik içsiz ceviz ve kabuğu kalmış bir yumurtaya benzemektedir" demiştir⁹¹.

⁹⁰ Yalman, **Ön. ver.**, s. 34.

⁹¹ **Aynı.**, s. 35.

1745 yılında İznik’e uğramış olan Fransız gezgin Charled de peyssonel “İznik’in mevcut durumunu canlandırabilmek için, kulelerle kesilen surlardan oluşan ve düzensiz çok köşeli, büyük bir kale düşünmek gerekir. Sur çemberinin ancak üçte ikisini oluşturan bir bölümünde bu kulelerden yetmiş kadar saydım. Diğer üçte birlik bölümü ise sııklar, çitler ve bataklıklar içinde akan bir dere. Kesin sayım kolay değil. Bu dere etrafında her biri diğerinden ortalama 36 adım uzaklıkta tahminen 110 kule var. Bunun sonucu olarak kent yaklaşık 4000 adımdan oluşan bir sur çemberi ile çevriliydi. Sanıldığına göre 16 ile 17 bin evi kapsıyordu. Surlar çepeçevre bir karşı duvarla aşağıya iniyor ve hendek yerini tutan kapalı bir yol oluşturuyordu. Bu iki duvar arasındaki boşluk, bugün ekili bahçeler ve meyve ağaçlarıyla kaplı. Bu büyük çemberin içi sadece toprak duvarlarla çevrilmiş bahçelerle kaplı ve merkezdeki şehir, her mahalleyi içinde birkaç kötü ahşap evin bulunduğu çok sayıda semte bölen toprak duvarların oluşturduğu birkaç sokağa sahip. Yapıların sokak üzerinde olmamaları, tüm duvarlarda birbirine benzer ve belirgin bir ayırıcı özellikler bulunmadığından bu kenti, yol bulabilmenin ya da tanımlayabilmenin oldukça zor olduğu bir labirent haline getirmişler. Anlattığım bu zavallı yer yalnızca 300 Türk aile, 15 Rum aile ve 15 Ermeni aileden oluşuyor” diyerek İznik’in 1745 yılındaki halini böyle tanımlamıştır⁹².

Hızlı çöküşün ardından 21.09.1920 günü Yunan işgal birlikleri eline geçen İznik birkaç kez el değiştirmiş ve ayakta kalan birkaç yapıda bu arada hasara uğramıştır. Yunanlılar Anadolu’dan atıldıktan sonra İznik’in tamamen boşalmış ve harabelerden ibaret olduğu, 1950’li yıllardan sonra yeniden hayatıyet kazandığı günümüzdeki canlılığa kavuştuğu gözlenmektedir⁹³.

Epigrafistlerin araştırmalarına göre bugünkü “İznik” ismi, eski Yunancada “Nikaia’ya doğru” anlamını taşıyan “EIS TEN NIKAIION” dan gelmektedir. “EIS” ve “NIK” heceleri halk dilinde kaynaştırılarak önce “EISNIK” sonra “ISNIK” ve

⁹² Charles de Peyssonel, (2005), **1745 Yılında İznik ve İznik’e Yapılmış Bir Gezinin Öyküsü**. Çeviren: F. Yavuz Ulugün, (Kocaeli: Tarih Yayınları), s. 32.

⁹³ Yalman, **Ön. ver.**, s. 35.

günümüzde “İZNIK” şeklini almıştır⁹⁴. İznik’in tarihi eserlerinin şehir planındaki yerleri harita 2.2’de gösterilmiştir.

Harita 2.2 İznik’in Tarihi Eserlerinin Konumu

Kaynak: 21 Temmuz, 2005, (<http://www.iznik.gen.tr/tur.index.htm>)

2.1.3 Coğrafi Özellikleri

İznik konumu itibariyle iki önemli dağ silsilesinin arasına kurulmuştur. Bu dağ silsilesinden birisi Sakarya nehrinden Bozburun’a kadar uzanır. Bu silsileye kuzey silsilesi denilmekte olup silsilenin adı Samanlı dağlarıdır. Bu silsilen yüksekliği 900 metre civarındadır. Aynı silsile içerisinde Kızderbeni mevki 880 metre yüksekliktedir. Bu silsilenin deniz seviyesine en yakın bölgesi Gemlik körfezini İznik’e bağlayan

⁹⁴ Yalman, **Ön. ver.**, s. 29.

Garsak suyu vadisidir. Diğer bir dağ silsilesi ise İznik gölünün güneyinden Kapıdağ Yarımadası'na kadar uzanır. Bu dağların birçok bölgesi ormanlıktır. Kıyı kesimleri zeytinliklerle örtülüdür. Katırlı dağları olarak adlandırılan bu silsile İznik bölgesinde doğu ve batı bölgelerine nazaran daha alçaktır⁹⁵. Harita 2.3'de İznik ve gölünün sınırları ve konumu verilmiştir.

İznik gölü Samanlı ve Katarlı dağı arasında uzanan havzadır. Gemlik körfezinin 16 km. doğusunda İznik gölü yer alır. Bu göl 32 km. uzunluğunda, en geniş yeri Kuzey-Güney yönünde 10–11.5 km. arasındadır. İznik gölünün en derin yeri 65 metredir⁹⁶. İznik gölü 308 km² yüzölçümü ile Türkiye'nin beşinci büyük gölüdür⁹⁷. Tektonik süreçle oluşmuş bir çanağı dolduran göl, yaklaşık bir elips biçimini gösterir. Toplama alanı, yaklaşık 1250 km² olup, yağmur ve kar sularıyla, dipten karstik kaynaklar yoluyla beslenir. Çevreden göle su taşıyan, sel tipi akımlı dereler vardır. Bunların en büyükleri, kuzeydoğudan göle karışan Karadere ile güneybatıdan karışan Kocadere veya diğer adıyla Sölöz deresidir. Gölün, tam belirgin bir gideğeni dikkati çekmese de, fazla suları Garsak boğazı üzerinden Garsak suyu yoluyla gemlik körfezine boşalır. Göl sularının seviyesi, yaz ve kış mevsimlerine göre ortalama 50 cm. alçalıp yükselir. Deniz düzeyine göre ortalama 85 m. yükseklikindedir. Suları tatlı olan göl, balık hayvan varlığı bakımından zengindir. En fazla rastlanan ve avlanan su ürünleri sazan, yayın ve kerevit olup, balık avcılığı gelişmiştir⁹⁸. Denizden 80 metre yükseklikteki İznik gölünün doğusunda İznik ovası büyük şehirlere yakınlığı dolayısıyla ziraat alanı olarak önemli bir yer tutmaktadır. Buralarda en çok zeytin, çeşitli meyveler, bağ, turfanda sebze, tütün ve tahıl ziraatı yapılmaktadır⁹⁹.

⁹⁵ Turan Şen, (1998), İznik'in Tarihi Coğrafyası, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü), s. 43.

⁹⁶ İbrahim Atalay, (2000), **Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği**, (İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi), s. 45.

⁹⁷ Mehmet Gürdal, (2001), **Türkiye Turizm Coğrafyası**, (Muğla: Muğla Üniversitesi Matbaası), s. 97.

⁹⁸ Hayati Doğanay, (2001) **Türkiye Turizm Coğrafyası**, (Konya: Çizgi Kitabevi), s. 376.

⁹⁹ Mehmet Ardos, (1995), **Türkiye Ovalarının Jeomorfolojisi Cilt I**, (İstanbul: Çantay Kitabevi), s. 67.

İzmit ovası 75 km² lik bir yer tutmakta olup, doğu, kuzey ve güneyden Paleozoik yaşlı şist ve kristalize kalkerlerden oluşmuş dağlık alanlarla çevrelenmiştir¹⁰¹. Dağların arasındaki İzmit depresyonu, Gemlik'ten itibaren kolayca takip edilen ve doğuda Karadın oluğundan devam eden fay hattına uygun bir tarzda uzanır. Epirojenik hareketlerle horst ve grabenler oluştuktan sonra çukur sahalar çevreden gelen materyallerle dolmuş ve ova oluşmuştur. Grabenin alçak kesimlerinde ise su birikmiş, İzmit gölü meydana gelmiştir. Çevrede İzmit gölünün daha yüksekte bulunduğu dönemlere ait taraçalar vardır. Bu taraçalar Orhangazi'nin kuzeydoğusuna rastlar. Taraçalar pleistosenin pluvial devrelerinin etkisiyle yükselmiş olan İzmit gölüne aittir. Taraçalar ince göl depoları ile kum ve çakıldan oluşmuş alüvyon tabakalarıyla örtülüdür. Şehir, gölün doğu ucunda, alüvyal ova üzerinde kurulmuştur. Ovanın tektonik kökenli olmasıyla sık sık depremlere maruz kalmasına rağmen, yolların kavşağında bulunması, suyun kolayca bulunabilmesi ve verimli topraklara sahip olması şehrin kuruluş yeri olarak burasının seçilmesinde etkilidir¹⁰².

2.1.5 Depremsellik Özellikleri

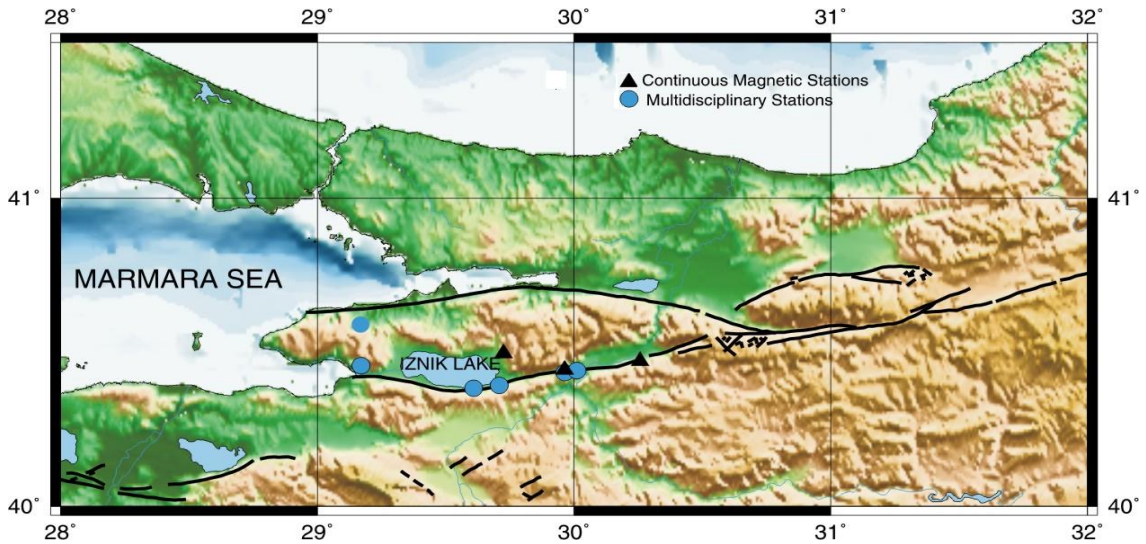
Ülkemiz dünyanın son derece aktif deprem kuşaklarından biri olan Alp-Himalaya kuşağı üzerinde bulunmaktadır. Kuzeyde Kuzey Anadolu Fay Zonu, doğu ve güney-doğuda Doğu Anadolu Fay Zonu, batıda Ege bölgesinde ise grabenlerin yer aldığı son derece etkin deprem bölgeleriyle sınırlanmış ülkemizde sadece İç Anadolu Bölgesi sakin bir durum göstermektedir. Kuzey Anadolu Fay Zonu'da 1939'da Erzincan depremi ile başlayan ve 1967'de Adapazarı ve son olarak Gölcük ve Düzce depremi ile noktalanmış ve doğudan batıya doğru bir nevi göç izlenimini veren bir deprem dizilişi görülmektedir. İzmit yöresi de bu düzenli dizilimin son halkasını teşkil etmektedir. Nitekim bu bölgenin kuzeyinde yer alan Gölcük-İzmit-Düzce civarında 1999 yılında meydana gelen 2 adet yıkıcı deprem bu dizilimin bir devamı niteliğinde olup Kuzey Anadolu Fayının en kuzey kolu bu depremler sırasında yırtılmıştır. Gerek Kuzey Anadolu Fay Zonu'nun orta kolu (İzmit-Mekece, Gemlik, Mudanya Fayı) gerek güney

¹⁰¹ Ardos, **Ön. ver.**, s. 67.

¹⁰² Neslihan Nuhoglu, (1995), "İzmit Şehri", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimlere Enstitüsü), s. 4.

kol ile Marmara Denizi içinde batıya doğru uzanan bu kolların uzantıları ilerisi için deprem potansiyeli olan bölgeler olarak tanımlanmaktadır. Alp-Himalaya kuşağının Akdeniz bölgesindeki en hareketli bölgesini teşkil eden Türkiye'de, gerek tarihsel dönem boyunca, gerekse yakın geçmişte şiddetli ve yıkıcı depremlerin meydana geldiği bilinmektedir. İznik şehri geçirdiği tarihsel depremler nedeniyle birçok kez büyük hasarlara uğramış ve tarihi doku yeniden yapılandırılmıştır. Tarihi eserlerin günümüzdeki durumları ve bazı tarihi eserlerin günümüze sadece kalıntılarının kalmasının da yaşanan depremlerin payı büyüktür ¹⁰³. Harita 2.4'de İznik'ten geçen fay hatları gösterilmiştir.

Harita 2.4 İznik'in Fay Haritası

Kaynak : Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi Deprem Araştırma Enstitüsü

Tablo 2.1 İznik'te Tarih Boyunca Yaşanmış Depremler

Tarih	Enlem	Boylam	Şiddet	Yer
24.11.29	40.40	27.70	IX	İznik, İzmit
24.08.358	40.75	29.90	IX	Kocaeli, İznik, İstanbul- (Tsunami)
427	41.00	29.00	IX	İstanbul, İzmit, İznik
715	40.40	29.70	IX	İznik, İstanbul
23.09.1064	40.40	28.90	IX	İznik, Bandırma, İstanbul- (Tsunami)

Kaynak: 27 Temmuz, 2005, (<http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/thistoric.htm>)

¹⁰³ Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi Deprem Araştırma Enstitüsü, Temmuz, 2005.

2.1.6 İklim ve Bitki Örtüsü

İzmit gölü ve çevresi Akdeniz ikliminden etkilenen Marmara Bölgesi iklim tipinin etki alanında, karasal etkilerden korunmuş iç kısmında yer alır. İklim yapısı mikroklima özelliği taşımakta olup kışları ılık ve yağışlı geçmektedir. Bitki örtüsü, ormanlarda, maki toplulukları içinde, çayır ve meralarda yetişen bitkiler ile kültürü yapılan zeytinlikler, bağlar ve tarla bitkileridir. Orman örtüsü, kuzey ve güneydeki yükseltilerdir. Meşe, kayın, kavak bu örtünün temel kaynaklarıdır. Gölün kıyıları kum ve çakıl ile kaplı olup, bazı bölgeler kayalıktır. Derin olması nedeni ile flora yönünden oldukça fakir olan gölde kıyı şeridi boyunca genişliği yer yer değişen kamışlıklar 10-30 metre eninde kesikli bir bant halinde uzanır. Güney kıyı şeridinde çok seyrek olan bu yapı kuzeyde sık ve kesintisiz olarak devam eder¹⁰⁴.

2.1.7 Demografik Özellikleri

İzmit ilçesinin 1935 ve 2000 yılları arasındaki nüfus dağılımı tablo 2.2'ye göre 1935 yılında ilçe merkezi nüfusu 2.492 kişi iken 2000 yılında 17.361 kişi artarak 20.122 kişiye yükselmiştir. Köylerin nüfus toplamı 1935 yılında 13.381 kişi iken 2000 yılında 11.187 kişilik artışla 24.568 kişi olmuştur. Şekil 2.1'de 1935 ile 2000 yılları nüfus artışı gösterilmiştir.

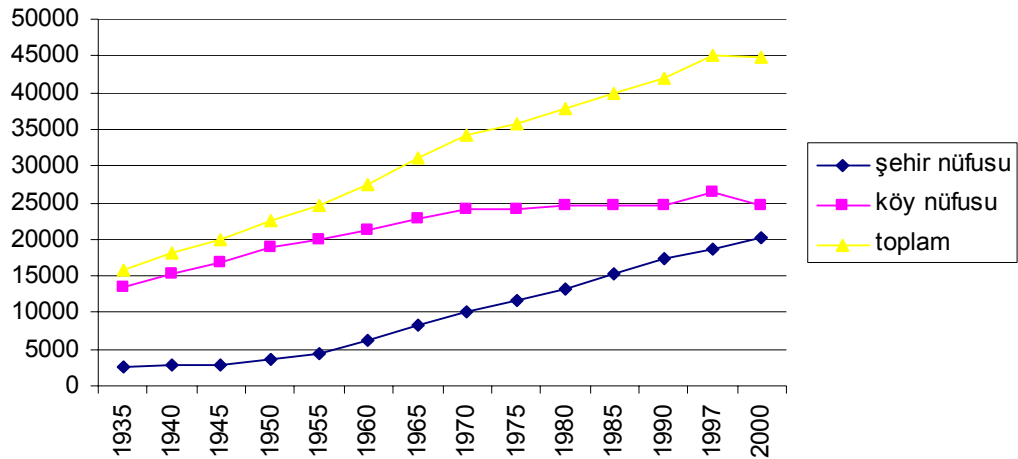
2000 yılı genel nüfus sayımından sonra İzmit ilçesi ve köylerinde Tablo 2.3'de görüldüğü gibi toplam 10.929 hanede 22.342 kadın 22.348 erkek toplam nüfus 44.690 kişidir. İzmit ilçe merkezinde ise, 5.221 hanede 10.045 kadın 10.077 erkek olmak üzere toplam nüfus 20.122 kişidir. İzmit ilçesi merkez ve 2 belediye ile 37 köy olmak üzere toplam 40 yerleşim biriminden oluşmaktadır.

¹⁰⁴ Arzu Akkaya, (1994), "Turizmin Çevresel Etkileri ve İzmit Çevresinde Alternatif Turizm Gelişiminin Değerlendirilmesi", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü), s. 85.

Tablo 2.2 1935–2000 Yılları Arası İznik Nüfusu

Yıllar	Şehir Nüfusu	Köy Nüfusu	Toplam
1935	2492	13381	15873
1940	2761	15268	18029
1945	2958	16940	19898
1950	3649	18951	22600
1955	4504	20067	24571
1960	6290	21210	27500
1965	8213	22892	31105
1970	10038	24063	34101
1975	11614	24163	35777
1980	13231	24540	37771
1985	15315	24558	39873
1990	17232	24710	41942
1997	18634	26521	45155
2000	20122	24568	44690

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı İznik İlçe Nüfus Müdürlüğü, (2005).

Şekil 2.1 1935–2000 Yılları Arası İznik Nüfusu

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı İznik İlçe Nüfus Müdürlüğü, (2005).

İznik, çevresindeki köylerden göçlere sahne olmaktadır. Ayrıca şehre 1926'da Bulgaristan ve Kafkasya'dan gelen göçmenler, 1930'da Yugoslavya ve Yunanistan'dan gelen göçmenler yerleştirilmişlerdir. Bugün İznik'in nüfusunun önemli bir kısmını çevre köylerden buraya göç edenler oluşturmaktadır. İznik şehri nüfusunun yüksek öğrenim yapanlarının çoğunluğu büyük şehirlere göç etmektedir. Yıldız Üniversitesi şehir bölge planlama bölümü tarafından 1989 yılında yapılan anket sonuçlarına göre İznik şehrinde yaşayanların % 60'ı İznik'te, % 22.15'i İznik'in köylerinde doğmuştur.

Nüfusun % 17.8'i Bursa'nın diğer ilçelerinde, % 12.62'si ise başka illerde ya da yurt dışında doğmuştur. Bu bulgulara göre şehrin nüfusunun yaklaşık dörtte biri şehir dışında doğmuştur. Fakat kırsal alanda doğmuş olup İznik'te oturanların % 35'i geldikleri yerle ilişkilerini sürdürmektedir. Bu durumda şehre göç edenlerin henüz kırdan kopmamış olduklarını gösterir¹⁰⁵.

Tablo 2.3 2000 Yılı Hane ve Cinsiyet Ayrımına Göre İznik Nüfusu

Bölge	Hane Sayısı	Kadın	Erkek	Toplam
İznik	5.221	10.045	10.077	20.122
Belde	1.295	2.700	2.675	5.375
Köy	4.409	9.597	9.596	19.193
Genel Toplam	10.929	22.342	22.348	44.690

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı İznik İlçe Nüfus Müdürlüğü, (2005).

2.1.8 Ekonomik Özellikleri

2.1.8.1 Tarım ve Hayvancılık

İznik ilçesinin iklim yapısının mikroklima özelliği taşımaktadır. Kışlar ılık ve yağışlı geçmekte, yıl içerisinde güneşli gün sayısı ortalama 270 gün olmaktadır. İznik ilçesinde polikültür tarım yapılmakta olup narenciye ve muz hariç her türlü sebze ve meyve yetiştirilmektedir. İlçe nüfusunun yaklaşık % 90'ı geçimini tarımdan sağlamaktadır. Tarımla uğraşanlar genellikle aile işletmeciliği şeklinde faaliyet göstermektedir. Tarımda kullanmaya müsait 23.000 hektar tarım alanı bulunmaktadır. Bunun 13.100 hektarı sulanabilmektedir. Ayrıca 15600 hektarlık gölalanı mevcut olup sazan, yayın, gümüş ve kerevit avcılığı yapılmaktadır. Tarımsal alanların kullanımı tablo 2.4'de verilmiştir.

¹⁰⁵ Nuhoglu, **Ön. ver.**, s. 27.

Tablo 2.4 İznik'te Tarımsal Alanların Kullanımı

Cinsi	Miktarı (Hektar)
Zeytinlik	6,795
Bağ	4,360
Meyvelik	1,900
Sebzelik	3,300
Tarla bitkileri	3,400
Nadas	3,245

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı İznik İlçe Tarım Müdürlüğü, (2005)

İlçemizde siyah sofralık zeytin tarımı birinci sırada yer almaktadır. Yukarıda belirtilen zeytin dikili arazi miktarı da her geçen gün artmaktadır. İlçemize has olan müşküle üzümü ise maliyet giderlerinin artması ve İzmir çekirdeksiz üzümünün pazara fazla girmesinden ve ucuz olmasından dolayı, müşküle üzümü dikili araziler her geçen gün azalmaktadır. İlçedeki aile sayısının sürekli artması ve sınırlı olan tarım arazilerinin küçük parçalara bölünmesi neticesinde çiftçilerimizin örtü altı sebze yetiştiriciliğine doğru kaymasına neden olmaktadır. Orman içi köylerinde yaygın olarak aile işletmesi şeklinde hayvancılık, tarla ziraati ve ormancılık yapılmaktadır. İznik'te 19 köye ait toplam 525,2 hektar mera alanı bulunmaktadır¹⁰⁶.

İznik'te 2004 yılı sonu itibariyle kayıt altına alınan çiftçi sayısı 3.260 kişi olup 102.241.230 dekar araziye sahiptirler. İznik ilçesinde 13 tarımsal kalkınma kooperatifi, 1 sulama kooperatifi ve 2 su ürünleri kooperatifi olmak üzere toplam 16 kooperatif vardır. 2004 yılı kayıtlarına göre İznik çiftçisinde 3916 adet traktör bulunmaktadır.

2004 yılı tarla ürünlerinde tablo 2.5'e göre, İznik'te 7.020 ton buğday, 400 ton arpa, 4 ton ayçiçeği, 30 ton mısır, 30 ton yonca ve 15 ton fiğ üretilmiştir.

¹⁰⁶ T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı İznik İlçe Tarım Müdürlüğü, (2005)

Tablo 2.5 2004 Yılı İznik Tarla Ürünleri Üretimi

Ürün	Miktar (Ton)
Buğday	7,020
Arpa	400
Ayçiçeği	4
Mısır	30
Yonca	30
Fiğ	15

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, (2005), Bursa İl Müdürlüğü Brifing Raporu

2004 yılı meyve varlığı olarak Tablo 2.6'ya göre, 47.960 ton üzüm, 20.700 ton zeytin, 5.682 ton elma, 420 ton çilek, 200 ton ceviz, 30 ton kestane, 976 ton kiraz, 3.035 ton armut, 2.275 ton erik ve 2.650 ton ayva üretilmiştir.

Tablo 2.6 2004 Yılı İznik Meyve Varlığı

Ürün	Miktar (Ton)
Üzüm	47,960
Zeytin	20,700
Elma	5,682
Çilek	420
Ceviz	200
Kestane	30
Kiraz	976
Armut	3,035
Erik	2,275
Ayva	2,650

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, (2005), Bursa İl Müdürlüğü Brifing Raporu

2004 yılı sebze varlığı olarak Tablo 2.7'ye göre, 100.000 ton domates, 600 ton salatalık, 200 ton sivri biber, 150 ton dolmalık biber, 3.500 ton taze fasulye, 520 ton patlıcan, 600 ton pırasa, 480 ton lahana ve 150 ton ıspanak üretilmiştir.

Tablo 2.7 2004 Yılı İznik Sebze Varlığı

Ürün	Miktar (Ton)
Domates	100,000
Salatalık	600
Sivri biber	200
Dolmalık biber	150
Taze fasulye	3500
Patlıcan	520
Pırasa	600
Lahana	480
Ispanak	150

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, (2005), Bursa İl Müdürlüğü Brifing Raporu

2004 yılı hayvan varlığı Tablo 2.8'e göre, 5.842 adet koyun, 5.819 adet kılkeçi, 24 adet manda, 42 adet sığır kültür, 2978 adet sığır melez, 553 adet sığır yerli olmak üzere toplam 3573 adet sığır, 333 adet at, 100.000 adet tavuk (yumurtacı), 39.200 adet tavuk (Broiler), 98 adet arı kovanı yerli ve 2300 adet arı kovanı fennidir.

Tablo 2.8 2004 Yılı İznik Hayvan Varlığı

Cinsi	Miktar (Adet)
Koyun	5,842
Kılkeçi	5,819
Manda	24
Sığır kültür	42
Sığır melez	2978
Sığır yerli	553
At	333
Tavuk (Yumurtacı)	100,000
Tavuk (Broiler)	39,200
Arı kovanı yerli	98
Arı kovanı fenni	2300

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, (2005), Bursa İl Müdürlüğü Brifing Raporu

2004 yılı İznik ilçesi tarımsal gelirleri 2000 yılı sabit fiyatlarla Tablo 2.9'a göre, tarla 782.116.500.000 TL, meyve 30. 672.140.000.000 TL, sebze 5.272.800.000.000 TL, hayvan ürünleri 1.995.709.300.000 TL, Tavuk-arı 492.585.000.000 TL, su ürünleri 193.190.800.000 TL, toplam 39.408.541.600.000 TL'dir.

Tablo 2.9 2004 Yılı İznik İlçesi Tarımsal Gelirleri (2000 Yılı Sabit Fiyatlarıyla)

Tarımsal Gelir	Miktar (TL)
Tarla	782.116.500.000
Meyve	30.672.140.000.000
Sebze	5.272.800.000.000
Hayvan ürünleri	1.995.709.300.000
Tavuk-Arı	492.585.000.000
Su ürünleri	193.190.800.000
Toplam	39.408.541.600.000

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, (2005), Bursa İl Müdürlüğü Brifing Raporu

2004 yılı İznik ilçesi tarımsal gelirleri cari fiyatlarla Tablo 2.9'a göre, tarla 2.819.010.000.000 TL, meyve 108.838.050.000.000 TL, sebze 24.052.500.000.000 TL, hayvan ürünleri 5.804.194.810.000 TL, tavuk ve arı 1.718.560.000.000 TL, su ürünleri 916.263.200.000 TL, toplam 144.148.578.010.000 TL'dir¹⁰⁷.

Tablo 2.10 2004 Yılı İznik İlçesi Tarımsal Gelirleri (2004 Yılı Cari Fiyatlarıyla)

Tarımsal Gelir	Miktar (TL)
Tarla	2.819.010.000.000
Meyve	108.838.050.000.000
Sebze	24.052.500.000.000
Hayvan ürünleri	5.804.194.810.000
Tavuk-Arı	1.718.560.000.000
Su ürünleri	916.263.200.000
Toplam	144.148.578.010.000

Kaynak: T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, (2005), Bursa İl Müdürlüğü Brifing Raporu

.2.1.8.2 Ticaret

İlçede nüfusun % 90'ının geçimini tarımdan sağlaması endüstriyel gelişimin sağlanamamasına neden olmuştur. Tablo 2.10'da İznik ve köylerinde ticaretle uğraşan

¹⁰⁷ T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, (2005), **Bursa İl Müdürlüğü Brifing Raporu**. (Birinci baskı: Bursa) s. 11-96.

esnafın ticari alanları verilmiştir. Tablo 2.10'a göre 309 adet ile kahvecilik yapan esnaf sayısı en fazla olmaktadır. Bunun ana nedenlerinden birisi nüfusunun çiftçilikle uğraşması ve yılın çoğu zamanında insanların çalışmamasından kaynaklanmaktadır. 2004 yılı yılsonu itibariyle İznik'te tahakkuk eden vergi 10.227.522.650 TL'dir. 2005 yılında, 2004 yılından tahakkuk eden vergiden yapılan tahsilât 10.08.2005 tarihi itibarıyla 8.626.005.050 TL'dir¹⁰⁸. İznik'e Maliye Bakanlığında 2004 yılında toplam harcama ve ödenekler için gelen miktar 11.652.526.150 TL ve bu rakamın içinden İznik için yapılan toplam harcama ve ödenekler tutarı 11.456.431.500 TL'dir¹⁰⁹.

Tablo 2.11 2005 Yılı İznik'te Ticari Hayatın İş kollarına Göre Dağılımı

Faaliyet kolları	2005 yılı (Adet)
Kahveci	309
Gıda ve ihtiyaç maddeleri perakendecileri	283
Seyyar pazarcı	245
Hızarcı	102
Ticari şehirlerarası minibüs	100
Nakliyecisi	100
Alüminyum, plastik, demir doğrama	51
Oto tamir, kaporta ve boya, yedek parça	48
Konfeksiyon	38
Marangoz	32
Lokanta	27
Kasap	27
Taksi	25
Mobilyacı	19
Ayakkabıcı	18
Kuaför	15
Berber	15
Emlak	13
Fotoğrafçı	13
Kırtasiye	12
Bisiklet tamiri	11
Otel ve pansiyon	10
Arzuhalci	10
Şehir içi minibüs	9
Diğer muhtelif küçük esnaf	150

Kaynak: İznik Ticaret ve Sanayi Odası, (2005).
İznik Esnaf ve Sanatkarlar Odası, (2005).
Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonu İznik Şoförler ve Otomobilciler Odası Başkanlığı.

¹⁰⁸ T.C. Maliye Bakanlığı İznik Vergi Dairesi Müdürlüğü, (2005)

¹⁰⁹ T.C. Maliye Bakanlığı İznik Mal Müdürlüğü, (2005).

2.1.8.3 Turizm

İznik geçirdiği tarihi devirler sebebiyle, turistik bakımından büyük önem taşır. İznik'in tarihi durumu, gerek kültür, gerek ilim, gerek din ve sanat bakımından Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlılar gibi dört büyük imparatorluğun eserleriyle dolu bir müze durumundadır¹¹⁰.

İznik bir açık hava müzesidir. Ulaşım bakımından çok elverişli bir konumun bulunması İznik'in her zaman önemli bir şehir olmasını sağlamıştır. 5 Temmuz 1935'de İznik'e gelen Mustafa Kemal Atatürk "Unutulmamalı ki asıl İznik'i göremeyeceksiniz. Çünkü o toprağın altındadır." Sözü ile İznik'in tarihi kalıntılarına dikkat çekmiştir. Bu tarihi eserleri gün ışığına çıkarma çalışmaları halen devam etmektedir. Tarih boyunca bir kervan şehri, bir başkent, ilim ve kültür merkezi, dini merkez olan İznik'te gün geçtikçe turizm fonksiyonu öne çıkmaya başlamıştır¹¹¹.

1965'lerden itibaren gelişmeye başlayan turizm sektörünün kentin ekonomisine katkısı son derece azdır. Bunun başlıca nedeni, halkın % 90'ının tarımla uğraşması ve gelir düzeyinin oldukça yüksek olması. Dolayısıyla, turizm ekonomik gelir sağlayıcı bir endüstri olarak görülmemekte ve bu nedenle bu konuda herhangi bir yatırıma teşebbüs edilmemektedir. Turizm sektöründe çalışanlar nüfusun ancak % 2'sini oluşturmaktadır. Turizmin yeterince gelişmemesinde bir başka faktör de, kent içinde ve göl çevresinde mevcut olan konaklama tesislerinin yatma ve yeme eylemine yönelik hizmetlerinin yeterli düzeyde olmamasıdır. Aynı zamanda, kente gelen turistler eğlenme, dinlenme ve spor ihtiyaçlarını karşılayacak olanaklara sahip değildir. Bu durum turistlerin kalış sürelerini sınırlandırmakta veya günübirlik seyahatler haline dönüştürmektedir. Gelen turist tarihi ve kültürel eserleri ziyaret ettikten sonra kentten ayrılmaktadır¹¹².

Tablo 2.12'e göre, 2005 yılı Ağustos ayı itibariyle İznik'te yedi adet belediye işletme belgeli konaklama tesisi mevcuttur. İznik'te turizm işletme belgeli konaklama

¹¹⁰ Erdoğan Savaş, Kemal Keresteci, Şefik Kargıner ve Emin Altınölçek, (1963), "İznik", (İstanbul: Özyurt Basınevi), s. 84.

¹¹¹ Nuhoglu, **Ön. ver.**, s. 63.

¹¹² Akkaya, **Ön. ver.**, s.95.

tesisi bulunmamaktadır. İznik'teki konaklama tesisleri toplam 133 oda ve 300 yatak kapasitesine sahiptir. Oteller yılın 12 ayı faal durumdadırlar. Oda ve yatak kapasitesinin azlığı nedeniyle oteller büyük gruplar getiren seyahat acentalarının taleplerini karşılayamamaktadırlar. Bundan dolayı da sadece küçük münferit gruplar ve küçük çapta müşteri potansiyeli olan seyahat acentalarını kabul etmektedirler.

Tablo 2.12 İznik'teki Oteller, Oda ve yatak Kapasiteleri

Konaklama tesisi	Oda Sayısı	Yatak sayısı
Babacan Otel	32	64
Çamlık Otel	24	50
Aydın Otel	18	47
Cem Otel	18	42
Berlin Otel	17	48
Kaynarca Otel	12	25
Nidal Otel	12	24
Toplam	133	300

Tablo 2.13'ye göre, 1998–2004 yılları arasındaki İznik Müzesi ve Ayasofya Müzesi kayıtlarına göre İznik'e gelen yabancı turist sayısını incelediğimizde 1998 yılında İznik Müzesini 5.569 kişi Ayasofya Müzesini de 7625 kişi ziyaret etmiş. Diğer yıllara da baktığımızda İznik'e gelen yabancı turistlerin Ayasofya Müzesini ziyaretleri İznik Müzesini ziyaretlerinden daha fazla görülmektedir¹¹³. Türkiye genelindeki yabancı turist rakamlarıyla karşılaştırdığımızda 2004 yılı Türkiye yabancı turist sayısı 17.516.908 kişidir¹¹⁴. 2004 yılında İznik'i ziyaret eden turist sayısı 3700 kişidir.

¹¹³ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İznik Müze Müdürlüğü, (2005)

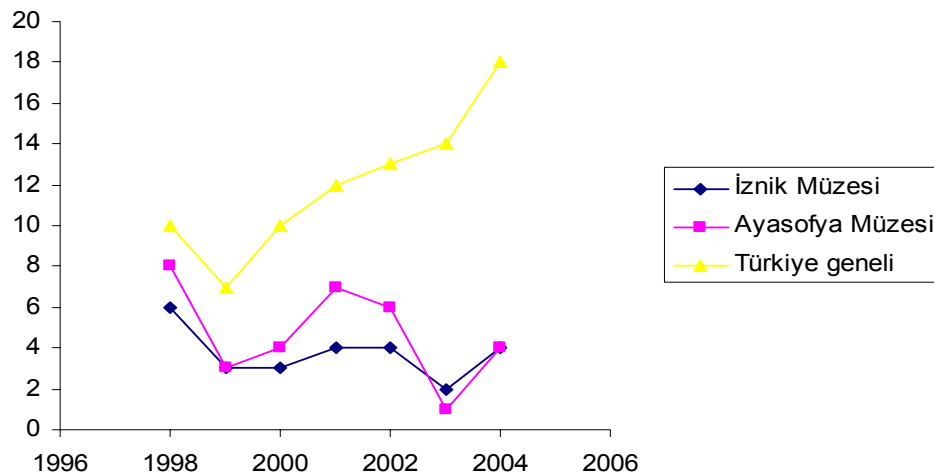
¹¹⁴ 21 Ağustos, 2005, (<http://www.kultur.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?>)

Tablo 2.13 1998–2004 Yılları Arasında İznik Ziyaret Eden Yabancı Sayıları

Yıl	İznik Müzesi	Ayasofya Müzesi	Türkiye Geneli
1998	5.569	7.625	9.752.697
1999	2.575	3.285	7.487.285
2000	2.639	3.672	10.428.153
2001	4.495	7.119	11.618.969
2002	3.618	5.681	13.256.028
2003	1.675	1.187	14.029.558
2004	3.700	3.636	17.516.908

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İznik Müze Müdürlüğü, (2005)
<http://www.kultur.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?>, 21 Ağustos, 2005

Türkiye genelinde her yıl yabancı turist sayısında gözle görülen bir artış varken, İznik'in yabancı turist sayısında istikrarsız bir yapı hâkim. 2003 ve 2004 yıllarına kadar Ayasofya müzesindeki ziyaretçi fazlalığı hâkimken bu yıllarda İznik müze müdürlüğündeki personel yetersizliği nedeniyle müzelerin açık tutulamaması ve turistlerin müze kapılarından geri dönmeleri yüzünden Ayasofya müzesi istatistikleri düşük kalmıştır. Şekil 2.2'de 1998–2004 yılları arasındaki yabancı turistlerin İznik ve Türkiye genelindeki sayılarının yıllara göre değişimleri verilmiştir.

Şekil 2.2 1998–2004 Yılları Arasında İznik'i ve Türkiye'yi Ziyaret Eden Yabancı Turist Sayılarının Karşılaştırılması

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İznik Müze Müdürlüğü, (2005)
<http://www.kultur.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?>, 21 Ağustos, 2005

Şekil 2.2'ye göre, 1998 ile 2001 yılları arasındaki İznik'e gelen yabancı turistlerle Türkiye geneline gelen yabancı turist sayısındaki düşüş ve artış oranları birbirine paralel yönde hareket ediyor. Fakat 2001 yılından sonra Türkiye geneli hızlı bir şekilde artış gösterirken İznik 2003 yılına kadar hızlı bir düşüş yaşıyor ve 2004 yılında az da olsa gelen yabancı turist sayısında bir toparlanma eğilimi göstermektedir. Her ne nedenle olursa olsun dört büyük medeniyete başkentlik yapmış adeta bir açık hava müzesini andıran İznik bu rakamlarla uluslararası turizm hareketinden hak ettiği payın çok altında kalmaktadır.

2.2 İznik İlçesinin Kültürel Değerleri

2.2.1 Prehistorik Dönem Höyükleri

Çakırca Höyük

Gölden 2 km. içeride, adını aldığı Çakırca köyünün 2 km. doğusunda, İznik'in 5 km. kuzeybatısında, Orhangazi karayolunun güneyinde, yol kenarında yükselmektedir. Çevresi 200 m. yüksekliği 9 metredir. Bu ölçüleri ile bölgedeki büyük höyükler arasında yer almaktadır. Günümüze kadar bu höyükte herhangi bir arkeolojik kazı yapılmamıştır¹¹⁵.

Karadin Höyük

İznik'in doğusunda İznik-Mekece karayolunun 13. km.'sinden 2 km. içeride, aynı adlı köyün güneydoğusundadır. Höyüğün çevresi 150 m. Yüksekliği ise 8 m.'dir. Günümüze kadar bu höyükte herhangi bir arkeolojik kazı yapılmamıştır¹¹⁶.

¹¹⁵ Yalman, **Ön. ver.**, S. 44.

¹¹⁶ **Aynı.**, s. 45.

Çiçekli Höyük

İzник ilçesinin 4 km. doğusunda, İzник-Mekece karayolunun güneyinde, bağlı bulunduğu Çiçekli köyünün 2 km. kuzeybatısında yer almaktadır. Höyüğün yüksekliği 5 m. çevresi 150 metredir. Günümüze kadar bu höyükte herhangi bir arkeolojik kazı yapılmamıştır¹¹⁷.

Üyücek Höyük

İzник-Yenişehir yolunun batısında, ilçenin 1 km. güneyinde, gölün doğusunda bağlar arasındadır. Höyüğün çevresi 100 m. yüksekliği 3 m. kadardır. Günümüze kadar bu höyükte herhangi bir arkeolojik kazı yapılmamıştır¹¹⁸.

2.2.2 Helenistik Döneme Ait Eserler

Berber Kaya Mezar Odası

Kasabanın dışında doğu tarafında Berberkaya adı ile anılan bir yerdedir. Kalker taşından yapılmış bir lahittir. Yekpare bir taş kitlesinden yontulmuş. Dev ölçüde bir lahit mezar odasıdır. Tek bir kaya kütesinin, içten ve dıştan işlenerek oda haline getirilmesiyle oluşmuştur. Odanın içinde ayrıca ölüyü koymak için tekne biçiminde hazırlanmış bir bölüm vardır. Mezar odası iki üçgen kalınlığı bulunan bir çatı ile örtülmüştür. Sadece arka duvarı kalmıştır¹¹⁹. Oğlundan kaçarak İzник'e sığınan ve M.Ö. 149'da öldürülen Bithynia Kralı II. Prusias (M.Ö. 185–149) için yaptırıldığı sanılan son derece önemli eser 1953 yılında kısmen parçalanarak dağılmıştır¹²⁰.

¹¹⁷ Aynı., s. 48.

¹¹⁸ Yalman, **Ön. ver.** s. 49.

¹¹⁹ Bodur, **Ön. ver.**, s. 20.

¹²⁰ Semavi Eyice, (1996), **İzник Tarihçesi ve Eserleri** (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları), s. 82.

2.2.3 Roma Dönemine Ait Eserler

2.2.3.1 Roma Tiyatrosu

Roma İmparatoru Trajanus'un (98–117) emirleri ile Eyalet Valisi Plinius Caecilius Secundus'a (62–113) Kuzeybatı Anadolu'nun en görkemli arkeolojik kalıntısı olan tiyatro, uzun yıllar batılı gezginlerin uğrak yeri olmuştur. XIII. yüzyılda Theodor Laskaris'in sur onarımları ile yeni kilise inşaatlarında, Osmanlı döneminde XIV. ve XV. yüzyıllarda birçok kesme taş yeni bazı inşaatlarda kullanılmıştır.

Tiyatro 84 m. doğu-batı, 63 m. kuzey-güney boyutlu düz bir alana inşa edilmesinden dolayı eşine ender rastlanan bir altyapıya sahiptir. Dışta üst üste iki tonozlu mekan ile yükseltilmiş taşıyıcılar 12 adettir. Bunların dışa bakan ağız kısımları açıktır. Tiyatro kalıntılarında 1980 yılından bu yana arkeolog Dr. Bedri Yalman başkanlığında kazılar yapılmaktadır¹²¹.

2.2.3.2 Obelisk

Roma döneminde Nikaia (İzmit)'den Nikomedia (İzmit)'e giden karayolun virajında inşa edilmiştir. C. Cassius Philiscus'a aittir. Anıtın, gri damarlı kesme taşlardan yapılmış demir bağlantılı kaidesi yüksekliği 3 m. ve genişliği 2 m. olan kare prizma şeklindedir. Bunun üzerine 0,46 m. yüksekliğinde çok yivli bir korniş oluşturulmuştur. Bunun köşelerinde palmetlerle bezemeli akroterler yer almaktadır. Bir kısmı tahrip olmasına rağmen belirgindir. Bu kaidenin üzerinde yükselen kısım, üç yüzeyli, yukarıya doğru incelen ve birbiri üzerine demir kamalarla oturtulmuş beş beyaz mermer blokla örülmüştür. Bundan dolayı da halk arasında “Beş Taş” adını almıştır. Günümüzdeki yüksekliği 12 m. dir. Aslında en üstte altıncı bir taşın bulunduğu, fakat buradan düşerek kaybolduğu anlaşılmaktadır¹²².

¹²¹ Yalman, **Ön. ver.**, s. 81.

¹²² **Aynı.** S. 90.

Adı kaideye paralel olan obeliskin yüzeyinde güzel Yunanca harflerle yazılmış, kısa, basit ve yüksek antikitenin en eski zamanlarına layık, “83 yıl yaşamış olan Cassius Asclepiodotes’in oğlu C. Cassius Philiscus” yazmaktadır¹²³.

2.2.3.3 Surlar

İznik surlarının geçmişi M.S. 258 tarihlerine dayanır. İznik surları 4 ana kapı ve 12 tali kapıdan oluşmaktadır. Uzunluğu 4970 m. dir. Yüksekliği 10–13 m. olan surların direncini güçlendirmek amacıyla 114 yuvarlak planlı burç yapılmıştır. Burçların eskileri yuvarlak, yenileri ise dört köşedir. Ayrıca surların önünde bulunan savunma hattında 131 burç vardır¹²⁴.

Bugünkü surlar Roma ve Bizans dönemlerine aittir. 2893 m. uzunluğunda olan ilk dönem surlarının ne zaman yıkıldığı belli değildir¹²⁵. Günümüzdeki İznik surları 158–159 yıllarındaki Got akınlarına karşı koyabilmek için acele olarak İmparator Gallienus (253–260) zamanında yapılmaya başlanmış, Marius ile Quietus (260–261) döneminde yapım ve onarımları sürmüştür ve Claudius Gothicus (268–269) döneminde tamamlanmıştır¹²⁶.

Dört ana kapısından biri olan İstanbul Kapı İmparator Hadrianus tarafından yaptırılmıştır. İç içe üç kapı halindedir. İç kapının iki yanında tiyatrodan alınmış iki kiklopik tiyatro maskı bulunur. Yenişehir Kapı’sı şehrin güneyindedir. İmparator Claudius II zamanında yapılmıştır. Taarruza fazla uğradığı için hayli tahrip olmuştur. İç içe üç kapı halindedir. Tamamen tahrip olmuş Göl Kapı’sı şehrin batısındadır. İmparator Claudius II tarafından yaptırılmıştır. Daha ziyade iskele görevini yapan bu kapıdan surların çevresindeki hendeklere su verilirmiş. Lefke kapısı ise, İmparator Hadrianus zamanında yapılmıştır. İç içe üç kapı halindedir. Laskarisler döneminde kurulduğu tahmin edilen mermer iki friz parçası kapının kuzey dış kısmında bulunur.

¹²³ Peyssonel, **Ön. ver.**, s. 40.

¹²⁴ T.C. Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, (2003), **Türkiye’nin Turizm Değerleri Cilt II.** (Birinci baskı, Ankara), s. 702.

¹²⁵ Bodur, **Ön. ver.**, s. 33.

¹²⁶ Yalman, **Ön. ver.**, s. 132.

Friz parçalarından birinin üzerine, mağlup tarafın ganimet getirisi, diğerinin üzerine askeri kıyafetli Roma piyadeleri resmedilmiştir¹²⁷.

2.2.3.4 Lefke Kapı Su Kanalı

İznik'in doğusunda, surların dışında, Elmadağ eteklerinde Katırcı İni ile Berber Kaya'nın uzantısındaki doğal mağaradan çıkan su, bir kanal ile kente Roma döneminde nakledilmiş olup, bugün de hala ayaktadır. Kayalığın ağız kısmı bir duvarla dışarıya doğru uzanmakta, buraya yakın bölümden oluşturulmuş havuza su doldurulup dinlendirilmekteydi. Havuzun çevresinde görülen rektogonal, kolosal kesme taşın mimari parçalar burada arkeolojik bir yapının varlığını işaret etmektedir. Suyu nakleden kanal ilk önce kuzeybatıya sonra batıya dönerek kente, Lefke kapının güneyindeki çeşmeye ulaşmaktadır¹²⁸.

2.2.3.5 Roma Köprüsü

İznik'ten Orhangazi'ye giden karayolunun 2. km. sinde kuzeye dönen bağ ve bahçe yolunun 100 m. sağında kuru dere üzerinde, doğu-batı uzantılı olarak ayaktadır. Nikaia ile Nicomedia Roma yolu üzerindeki bu taş köprü halk arasında "Kuru Köprü" olarak ta bilinmektedir. Üç gözü olan köprünün ortadaki gözü büyük, iki yandakiler daha küçüktür. Köprünün doğu ve batıdaki Roma yolu bir miktar devam edip bağlar arasında kaybolmaktadır. Köprü gri rekristalize kalker bloklardan örülmüştür. Taşlar birbirine demir kenetlerle bağlanmıştır. Köprünün korkulukları yoktur. Dolgu kısımları moloz taşlardandır¹²⁹.

¹²⁷ Şen, **Ön. ver.**, s. 73

¹²⁸ Yalman, **Ön. ver.**, s. 92.

¹²⁹ Aynı., s. 102.

2.2.4 Bizans Dönemi Eserleri

2.2.4.1 Hagia Sophia Kilisesi

Kent merkezinde, bugünkü yol seviyesinden 2.8 m. aşağıda kalmıştır. Yapıya ait herhangi bir kitabenin bulunmayışı nedeniyle inşa tarihi, yapanı ve yaptıranı belli değildir. Kilisenin IV. veya V. yüzyılda yapıldığı tezi VIII. yüzyılda yapıldığı tezine göre daha az ilgi görmüştür. Kilisenin VIII., XI. ve XIII. yüzyıllarda önemli onarımlar geçirdiği, 1331 yılında ise camiye dönüştürüldüğü bilinmektedir. Üç sahınlı, doğu-batı uzantılı dikdörtgen planlı olarak inşa edilen kilisenin 9.45 m. genişliğindeki orta sahnı doğuda, üzerine sıvanmasından dolayı yarım silindirik görülen cephesi aslında 7 köşelidir. Zaten dıştan da 7 köşeli apsisle sona ermektedir. 4.15 m. genişliğindeki yan sahnılar ise pastoforium hücreleriyle bitmektedir. İki yandaki dikdörtgen planlı pastoforium hücreleri pandentifli kubbe ile örtülüdür. Buradan birer kapı ile yan neflere birer kapı ile bemaya açılır. Doğu duvarında bir pencere bulunmamaktadır. Kilisenin orta sahnı daha yüksek ve ahşaptan çatı, yan sahnılar eğilimli çatı ile kapatılmış ve üzeri kurşun kaplatılmıştır. Geçirdiği yangınlar ve depremler nedeniyle çatıların tümü yıkılmış, sadece pastoforium hücrelerinin cepheleri yuvarlak kemerli büyük pencereli, yüksek altıgen kasnaklar üzerine oturtulan kiremit örtülü kubbelerle apsisin yarım kubbesi sağlam olarak günümüze kalabilmiştir. Hıristiyan topluluğundaki önemi 787 tarihinde VII. ruhani konsilin burada toplanmış olmasından kaynaklanmaktadır. Hagia Sophia Kilisesi'nin camiye dönüştürüldüğü yıla kadarki bölümü bu kısımda ele alınmış olup, ikinci dönem kullanımı Ayasofya Cami bölümünde anlatılmıştır¹³⁰.

2.2.4.2 Koimesis Tes Theotokos Kilisesi

Theotokos manastırının ana kilisesi, Hyakinthos tarafından 787 yılından önce, tahminen VIII. yüzyılın başlarında inşa ettirilmiştir. Apsis ve bena tonozundaki figürlü mozaikler ikonoklasms döneminde tahrip edilmiş, 843'de tasvir kırıcı bir dönemin sonuçlanmasıyla, Naukratios tarafından yenilenmiştir. Nartkstekki mozaikler ise, 1065

¹³⁰ Yalman, **Ön. ver.**, s.111.

yılında, yapıta büyük hasar veren bir deprem sonrası, gerçekleştirilen onarımda yapılmıştır. Mimari veriler kubbenin, tympanon duvarlarını, tanozların ve narteksin aynı yıllarda onarıldığını gösterir. Ayrıca narteksin üst katı ve yan mekânları eklenmiştir. Pastoforium odalarında yenilenmiş olduğu ileri sürülmektedir. Türklerin İznik’i ele geçirmelerinden sonra yapı, Hıristiyanların elinde kalmıştır. 1740–1779 yılları arasında, kubbesi çöken kilisenin onarımı, bu kez 1807 yılında gerçekleştirilmiştir. 1833–1834 yıllarında ise kilise oldukça büyük onarım geçirmiş ve freskolarla bezenmiştir. Aynı yüzyılda çevre duvarı ve çan kulesi yapılmıştır. Ayrıca narteks yan mekânları restore edilmiştir. Daha sonra kilise 1922 yılında yıkılmıştır. 1955 yılında ise moloz ve topraklardan temizlenerek ortaya çıkarılmıştır¹³¹.

2.2.4.3 Böcek Ayazması-Baptisterium

M.S. VI. yüzyıla ait olan bina, kutsal bir su kaynağı olarak görülmektedir. Tam ortasında dört köşe bir havuz vardır. Hıristiyan çocuklarının vaftiz edildiği yer olarak bilinir. Havuzun kenarında İbranice ve Grekçe bir kitabe mevcuttur¹³². Havuzun kenar taşlarından doğudakinin dış yüzünde “Hıristiyan İmparator yüce Kral Michael Kulesi” Yunanca, “Her bedene iyi olanı verir, Çünkü onun lütfu ebedidir” İbranice yazılmış kitabelerdir¹³³.

2.2.4.4 Hespekli Hipojesi (Yeraltı Mezar Odası)

1967 yılında Elbeyli Çataltepe eteklerinde ortaya çıkan mezar odasının batıdaki giriş kapısının önünde M.Ö. II. yüzyıla ait Herakles kabartmalı mermerden yapılmış lahit parçası bulunmuştur. 3.80 m. uzunluğunda 1.75 m. eninde olan hipoje doğu-batı uzantılı olarak planlanmıştır. Giriş kapısının iki yanı ve üst kısmı mermer levhalarla çevrilmiş, aynı tip yekpare mermer kapı ile örtülmüştür. Duvarları kare tuğlalarla yapılmış olan tonoz’a kadar tuğla ve taş malzeme ile örülmüştür. Hipojenin en önemli

¹³¹ Sabriye Çelenk Gönenç, (1993), “İznik’te Bizans Dönemine ait Yapıların İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Röleve Restorasyon Ana Bilim Dalı), s. 73.

¹³² Alparslan Yılduz, (1999), “Tarihi, Dini ve Kültürel Açından İznik”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Ana bilim Dalı), s. 63.

¹³³ Yalman, **Ön. ver.**, s. 120.

özelliği iç duvar yüzeylerinin ve tonozun çok renkli fresklerle kaplı olmasıdır. Fresklerde tavuskuşu işlenmiştir¹³⁴.

2.2.4.5 İstanbul Kapı Su Kanalı

Kentin kuzeyindeki İstanbul Kapı'nın kuzeydoğusunda surlara en yakın uzaklığı 23.50 m. olan kanal kalıntıları doğu-batı uzantısındadır. Kente antik dönemde su sağlayan ikinci önemli ve büyük kanaldır. 2.20 m. genişliğindeki bu kanal duvarı, kırma ve moloztaş tuğla kiremit parçaları, kireç kum harcı ile örülerek oluşturulmuştur. 71 m. uzunluğundaki kısmı bahçeler içinde devam eden kanal sonra evlere ve bahçe duvarlarına bitişik olarak devam etmekte olup belli kesimlerde suyun taşıdığı bölümlerde kalın kalsiyum tabakaları birikmiştir¹³⁵.

2.2.5 Selçuklu Dönemine Ait Eserler

1075 yılında Kutalmışoğlu Süleyman Şah tarafından feth edilen İznik, I. Haçlı seferine kadar (1097) Selçuklulara 22 yıl başkentlik yapmıştır. Bu süre zarfında İznik'te bu döneme ait bilinen bir eser yaptırılmıştır. Bu eser de İsmail Bey Hamamı'dır. Günümüzde harap vaziyettedir. İlgi çeken yanı mimarisidir. Mimarisi Selçuklu mimarisi özelliğini taşımaktadır. Mimari özelliğini en iyi şekilde kubbesi ortaya koyar¹³⁶.

İsmail Bey Hamamı kendi türü içerisinde bir şaheser sayılabilir. Yıkılmakta olan bu eski anıtın küçük bölümlerinin her biri değişik bir kubbe süslemesine sahiptir. Bir özel hamam olan bu eski eserin, Candarlı İbrahim Paşa Sarayı'nın kalıntısı olması düşünülebilir. Bu hamamın duvarlarında sıva üzerine zengin bir kabartma süsleme olduğu da izlerden ve evvelce çizilen rölövelerden anlaşılmaktadır¹³⁷.

¹³⁴ Şen, **Ön. ver.**, s. 76.

¹³⁵ Yalman, **Ön. ver.**, s. 126.

¹³⁶ Şen, **Ön. ver.**, s. 44.

¹³⁷ Eyice, **Ön. ver.**, s. 104.

2.2.6 Osmanlı Dönemine Ait Eserler

2.2.6.1 Ayasofya Cami

İznik'teki eski izler, şehrin fethinden sonra 1331 yılında bir cami kompleksi yapılmadan önce Sultan Orhan tarafından camiye çevrilen ve ünlü konsilin kilisesi olarak tanınan Ayasofya'da yer almaktadır. Aynı dönemde Sultan Orhan, kilisenin yanına Osmanlı İmparatorluğunda bir ilk olan medrese inşa etmiştir. Kilisenin tahrip olan güney tarafında kurulan medresenin kalıntıları bulunmaktadır. Tahrip olan kilisede Osmanlı dönemine ait izler çoğunluktadır. Bu izler farklı dönemlere aittir. Kapı ile güney kanat arasında bulunan kible duvarının içerisinde mihrap bulunmaktadır. Kible ve mihrap duvarı kırma taşlardan oluşturulmuştur. Bu taşlar arasında geniş harçlar bulunmaktadır. Kible duvarı ve mihrap kubbe şeklinde bombelendirilmiştir. Daha sonra mihrabın altı 24x24 boyutunda fayanslarla döşenmiştir. Mihrabın dışı geometrik desenlerle süslenmiştir. Niş'in doğusunda yuvarlak bir cam vardır. Kible duvarı kilisenin camiye dönüştürülüş esnasında oluşturulmuştur. Kilisenin camiye dönüştürülüş esnasında kullanılan teknikler bu caminin erken Osmanlı döneminde yeniden yapılandırıldığına işaret etmektedir. Aynı zamanda, güney tarafında bugün maalesef yalnızca duvar temeli kalan minarenin tuğla örülüş şeklide caminin erken Osmanlı döneminde oluşturulduğunu kanıtlamaktadır¹³⁸.

Caminin orta alanındaki aramalarda mermer kalıntıları bulunmuştur. Bunların sultan locasının parçaları olduğu düşünülmektedir. Cami'de, Bizans sanatının mimari özellikleri ile Osmanlı sanatının mimari özellikleri bir arada bulunmaktadır. Minber çok ünlü bir Arap içyapı ressamı tarafından yapılmıştır. Ressam sadece çiçek ve meyve motiflerini değil Asya'nın çok farklı mimari özelliklerini kullanmıştır. Mihrap ile karşılıklı doğu tarafında 5 m. yüksekliğinde bir pavilyon mevcuttur. Bu pavilyon 2 m. çapında üç tane granit taş tarafından taşınmaktadır. Aynı zamanda bu pavilyonun üstü seçkin süslemeler ile bezenmiştir. Batı duvarının üzerinde çeşitli levhalar vardır. Bunların üzerinde İslam dinini ifade eden yazılar mevcuttur. Ayrıca Sultan Orhan'ın

¹³⁸ Katharina Otto-Dorn, (1941), *Das Islamische İznik*, (Berlin), s. 9-10.

kendi el yazısı ile yazmış olduğu bir hutbe mevcuttur. Büyük kapının yanında ise yeşil taş ile kaplanmış kabartmalar İslam inancını tanımlamaktadır. Osmanlı hükümdarlığı sırasında Ayasofya içerisinde çok sayıda değişiklik yapılmıştır. Bu dönemde kemer açılımları genişletilmiş, daha sivri kemer geçişleri sağlanmıştır. Tüm bu değişikliklerle Bizans mimari yapısının özellikleri, Türk mimari yapısının özelliklerine dönüştürülmüştür¹³⁹.

Kanuni Sultan Süleyman'ın yetkilendirmesi sonucu Mimar Sinan'ın yangın sonrası caminin onarımını yaptığı düşünülmektedir. 17. yüzyılda iç mimari yenilenmiştir. Daha önceki çini kaplamaların izleri düzenlemeden sonra bile kible duvarında ve mihrapta görülebilmektedir. Aynı desenleri ve renkleri taşıması nedeniyle Eşref Rumi Cami'nin çinilerinin yapımı sırasında Ayasofya Cami'nin çinilerinin de yapıldığı düşünülmektedir¹⁴⁰.

2.2.6.2 Eşrefzade Cami

Kentin kuzeydoğusunda, Eşrefoğlu sokak ile Türbe sokağın kesiştiği köşede yer alan cami, türbe, tekke, zaviye ve hazireden oluşan külliye, 1922 yılında Yunan askerlerince yakılıp, geriye bazı duvar parçaları, mezarlar ve minare kalmıştır. Cami kitabesinin ele geçmemiş olması araştırmacıların yorumlarına ve antik kaynaklara dayanılarak tarihlenmesine neden olmuştur. Bu da XV. yüzyıldan başlayan Eşrefoğlu Abdullah Rumi'nin lahdindeki levhada “Haza kabr_i şerifi Kutb-ül aritin eşşeyh Eşrefzade Abdullah Rumi Kuddise sirruhu vefatı sene (H. 874- M. 1469)” yazılı olan tarih esas alınarak yapımının ölüm tarihinden önce inşa edildiği görüşünü ortaya koymaktadır. Osmanlı Padişahı IV. Murad camiyi onartmış ve Eşrefzade'nin sandukasını çinilerle kaplatmıştır¹⁴¹.

Eşrefzade'nin adını taşıyan yapı topluluğu bugün bir cami, batısında ona bitişik 11 lahdi kapsayan hazire ile camiden ayrı kuzeybatıdaki minareden oluşur. Kurtuluş

¹³⁹ Otto-Dorn, **Ön. ver.**, s. 11.

¹⁴⁰ **Aynı.**, s. 12.

¹⁴¹ Yalman, **Ön. ver.**, s. 149.

savaşında Yunanlılar tarafından harap edilen cami, 1950 yılında aslına benzer boyutlarda yeniden inşa edilmiştir¹⁴².

2.2.6.3 Hacı Özbek Cami

İznic'in ana caddesi üzerinde köşe başında olan cami, Osmanlı Cami'leri içinde kitabesi en eski olandır. Bugün tek kubbeli harimine, kuzey tarafından kapalı bir son cemaat yeri eklenmiş olan caminin yakın vakitlere kadar medhali ve üçlü revakı yan sokakta idi. Bu revak kesilip sokak genişletilmiştir. Çok tamir gören bu altı buçuk asırlık camide her taraf kalın sıvanın kurbanı olmuş ve hususiyetler silinmiştir¹⁴³. Hacı Bin Musa tarafından 1333 yılında inşa edilen bu bina Osmanlının kubbeli ve kitabesi olan ilk mescididir. Minaresi yoktur. 2000 yılında restore edilmiştir¹⁴⁴.

2.2.6.4 Mahmut Çelebi Cami

Cami 1442 yılında Mahmut Çelebi tarafından yaptırılmıştır. Mahmut Çelebi, II. Sultan Murad'ın Vezir-i Azam'ı İbrahim Paşa'nın oğludur. Cami derin ve güzel bir revak ile 8 m. lik bir kubbeden oluşmaktadır. Kubbe oldukça zengin ve yüksek bir baklavalı kuşağa oturur. Mihrap köşeleri sütunlu olup, bunlar etraf silmesinin alt dönen ucuna basar. Cami üç sıra tuğla hatıl ve kesme taşlarla yapılmıştır. Giriş kapısının üzerinde mermer bir kitabe bulunmaktadır. Kitabede “Devletin gözbebeği, vezirler semeresi, Mahmut Çelebi Bin İbrahim Paşa'nın bu abideyi Sultan Murad zamanında 1442–1443 senesinde yaptırdı” bildirilmektedir¹⁴⁵.

¹⁴² Vakıflar Genel Müdürlüğü, (1986), **Türkiye’de Vakıf Abideleri ve Eski Eserler İznic İlçesi**. (Birinci basım. Ankara), s. 199.

¹⁴³ Ekrem Hakkı Ayverdi, (1989), **İstanbul Mimari Çağının Menşesi Osmanlı Mimarisinin İlk Devri I** (İstanbul: Damla Ofset), s. 163.

¹⁴⁴ Hüseyin Kurtay, (2004), **Dünya Kenti İznic** (Bursa: Kristal Reklâm), s. 33.

¹⁴⁵ Ekrem Hakkı Ayverdi, (1989), **Osmanlı Mimarisinde Çelebi ve II: Sultan Murad Devri Cilt II** (İstanbul: Damla Ofset). S. 506.

2.2.6.5 Şeyh Kutbettin Cami ve Türbesi

Şeyh Kudbeddin Cami ve türbesi, Fatih Sultan Mehmet'in vezirlerinden İbrahim Paşa tarafından yaptırılmıştır. Türbesi ile ona bitişik minarenin evvel yapıldığı anlaşılmaktadır. Cami ve türbe Yunan işgalinde tamamen harap olmuştur. Harap olmakla beraber cami, ahşap çatılı ve üç direkli, cemaat yeri kiremitle örtülüdür. Türbe ise minare ile birlikte camiye bitişiktir. Eşref Rumi Cami'de olduğu gibi minare camiden ayrı inşa edilmiştir. Evliye Çelebi seyahatnamesinden anlaşıldığına göre, Şeyh Kudbeddin İznik'te doğmuş ve İznik'te ölmüştür. Türk âlimlerinden Hacı Bayram Veli'nin talebelerinden olup, muktedir bir müderristir. İlim, zekâ ve doğruluğundan başka Aksak Timur'a söylediği şu sözü ile de meşhurdur. Timur'a "sen katledip, şeytan sıfatı ile iftihar edersin". Yıldırım Bayezıt Han zamanında vefat etmiştir¹⁴⁶.

Bu küçük caminin yapımında pek çok Bizans devşirme parçası kullanıldığı dikkati çeker. Üstü kubbeli dört köşe olan türbe ilk Osmanlı dönemi duvar tekniğine sahiptir. Minaresi tuğladandır. Bu minarenin alt kısmında yapı taşları arasında görülen İbranice bir kitabe ilgi çekicidir. XII. ve XIII. yüzyıllarda tarihlenen bu yazı, ressam Abraham bin Mayer'in mezar taşı olduğunu ifade etmektedir¹⁴⁷.

2.2.6.6 Yakup Çelebi Cami

Cami I. Murad Hüdavendigâr'ın 1359 doğumlu oğlu Yakup Çelebi tarafından yaptırılmıştır. Yakup Çelebi, Karamanoğlu Beyliği seferine ve Kosova Savaşı'na katılmış, başarılar kazanmış ve bu nedenle Yakup Paşa ünvanını almıştır. 1389'da babasının şehit düşmesi üzerine tahta geçen Yıldırım Bayezıt tarafından kendine rakip olur endişesiyle 30 yaşında boğdurulmuş ve cesedi Bursa'da babasının türbesine nakledilmiştir. Yapının inşa kitabesi bulunmaktadır. 1359–1389 yılları arasında yaşadığını bildiğimiz Yakup Çelebi tarafından zaviye olarak yapıldığını öğreniyoruz. 1919 yılına kadar imaret olarak görev yapan yapı, 1934–1935 yıllarında müze deposu

¹⁴⁶ Savaş, **Ön. ver.**, s. 48.

¹⁴⁷ Semavi Eyice, (1988), **İznik Tarihçesi ve Eski Eserleri**, (İstanbul: Örünç Ofset), s. 37.

olarak kullanılmıştır. Bir süre kullanılmayan zaviye 1963 yılındaki restorasyondan sonra cami olarak hizmet vermektedir¹⁴⁸.

Cami cephesinin sağına doğru açık bir türbe bulunmaktadır. Bu türbe bir makamdır. Yakup Çelebi'ye son istirahatgah olmamıştır. Hüdavendigâr Türbesi'nde Çelebi babasının yanındadır¹⁴⁹.

2.2.6.7 Yeşil Cami (Halil Hayrettin Paşa Cami)

Mimar Hacı Musa tarafından Candarlı Hayrettin Paşa namına 1378 yılında inşa olunmuştur. İstiklal savaşında Yunanlılar tarafından tahrip edilmiştir. Bilhassa son cemaat yerinin çok güzel olan mermer şebekesi kırılmıştır. İznik'in en muhteşem ve değerli binasıdır. Merkez kubbeli Osmanlı cami mimarisinin ilk örneğidir. İçi ve dışı mermer kaplıdır. Pencere çevreleri gösterişli ve süslüdür. Mihrabındaki işçilik çok ileridir. Minare çini tuğla ile yapılmıştır. Renkçe çok zengin olup, cami ismini minaresinin yeşil tuğlalarından alır¹⁵⁰.

2.2.6.8 Candarlı Halil Paşa Türbesi

İbrahim Paşanın büyük oğlu olup medrese eğitimi görmüştür. I. Murad döneminde Kazasker iken babasının ölümü üzerine Vezir-i Azam'lığa yükseldi. Bu görevi II. Murad'ın 1451 tarihinden vefatına kadar devam etti. Fatih Sultan Mehmet tarafından İstanbul'un fethinden sonra Edirne'ye yollanarak bir kuleye hapsettirildi ve sonra idam ettirildi. Halil Paşa'nın cesedi İznik'e getirildi ve oğlu Yusuf'un bulunduğu türbeye defnedildi¹⁵¹.

¹⁴⁸ Yalman, **Ön. ver.**, s. 156.

¹⁴⁹ Ayverdi, **Ön. ver.**, s. 328.

¹⁵⁰ Savaş, **Ön. ver.**, s. 54.

¹⁵¹ Yalman, **Ön. ver.**, s. 164.

2.2.6.9 Kırgızlar Türbesi

Türbe, Selçuk ve Bizans mimari tarzının karışımıdır. Sultan Orhan Gazi zamanında ve İznik muhasarası sırasında Orta Asya'dan gelen Özbek Türkleri gibi Kırgız Türkleri de İznik havalisine gelerek Orhan Gazi'ye yardımcı olmuşlardır. Türbe muhtemelen o kavim adına inşa olunmuştur. Türbe kısmen harap olmakla beraber genel görüntü olarak sağlam durmaktadır¹⁵².

2.2.6.10 I. Murat Hamamı

Hamam çevresindeki yeni yapılanmalar nedeniyle tüm cephelerinde tahribat büyüktür. Günümüze sahipsiz bir halde gelebilmiştir. Yapının bugün ayakta olan tek bölümü, kuzey ve güneyinde sivri tonozlarla kaplı iki eyvan istalaktitli kubbeyle örtülü dikdörtgen planlı kısmıdır. Kubbe kısmında büyük tahribat gözlenmektedir. Kalıntılarda görülen kapalı mekân yoğunluğu, geçiş özellikleri, eyvan ve kubbe stillerinin, Yeşil Cami bünyesinde de bulunması XIV. yüzyıl I. Murad dönemine ait olduğu tezini kuvvetlendirmektedir. Kalıntıların, kadınlar ve erkekler bölümlerinden oluşan çifte bir hamam ait olduğu anlaşılmaktadır¹⁵³.

2.2.6.11 Hacı Hamza Hamamı

Hacı Hamza Hamamı'nın günümüzde sadece erkekler kısmı hizmet vermekte olup, bayanlar kısmı çini atölyesi olarak kullanılmaktadır. Kitabesi bulunmaması nedeniyle yapılışı birçok araştırmacı tarafından değişik tarihlerde gösterilmiştir. Hamamın plan tekniği, duvar örgüsü ve mimarisi erkekler bölümünün XV. yüzyılın ilk yarısından, sonradan eklendiği anlaşılan kadınlar kısmının ise aynı yüzyılın sonlarından olduğu belirlenmiştir¹⁵⁴.

¹⁵² Savaş, **Ön. ver.**, s. 55.

¹⁵³ Yalman, **Ön. ver.**, s. 185.

¹⁵⁴ **Aynı.**, s. 180.

2.2.6.12 Süleyman Paşa Medresesi

Altıyüz sene evvel İznik Osmanlıların bir ilim ve din merkezi olmuştur. Bu sebeple 12 medrese tesis edilmiş ve zamanın en iyi müderrisleri ders vermişlerdir. Birçok bilim adamı yetiştirmişlerdir. Süleyman Paşa Medresesi Osmanlı'nın ilk medresesidir. Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa tarafından yaptırılmıştır. Medresenin giriş kısmı ile kubbelerinin birkaçı yıkılmıştır. Medresenin 13 hücresi bir dershanesi ve 19 kubbesi vardır¹⁵⁵. Medrese restorasyonu tamamlanmış ve halen çini ve seramik atölyelerinin teşhir dükkânları olarak faaliyetini sürdürmektedir.

2.2.6.13 Nilüfer Hatun İmaret

Günümüzde İznik müzesi olarak kullanılmakta olan imaret Yeşil Cami'nin kuzeybatısındadır. Hangi tarihte yapıldığı kapı başlığının üzerinde bulunan üç satırlık kitabeden anlıyoruz. Kitabede, “Bu mamur olarak sürececek olan mübarek ve şerefli imaretin yapılmasını büyük hükümdar, kerem sahibi Hakan, Sultanoğlu, Sultan Orhan'ın oğlu Murad, Allah mülkünü daim kılsın, emretti. Annesi merhume ve mağfura Nilüfer hatun için, Allah onu mağfiretine doyursun. yediyüzdoksan senesi (H.790- M. 1388) cumade'i evvelinin başında.” 1955 yılında geniş çaplı onarıma tabi tutulan bu binanın etrafındaki eklentiler kaldırılarak bugünkü görkemli görünüşüne kavuşmuştur¹⁵⁶.

2.2.7 İznik Çini ve Seramikleri

Çinicilik sözcüğü, halk arasında, hem sırlı duvar kaplamaları hem de kap-kacak türünden ev eşyalarını tanımlamıştır. Diğer taraftan bilimsel yayınlarda ise, zamanla bu tanımlama değişmiş, kâse, tabak ve vazo gibi eşyalara seramik, duvar kaplamalarına ise çini adı verilmeye başlanmıştır. Osmanlı döneminde kap-kacak formları için “evani”, duvar kaplamaları içinde “kâşi” terimi kullanılmaktaydı. Farsça'da Çin'e ait demek olan daha sonraları yerleşen çini sözcüğü ise, Osmanlı Sarayının XV. yüzyıl Çin

¹⁵⁵ Savaş, **Ön. ver.**, s. 54.

¹⁵⁶ Yalman, **Ön. ver.**, s. 190.

porselenlerine olan hayranlığından kaynaklanır. İslam sanat tarihi içinde önemli bir yer tutan Türk çini ve seramik sanatı, VIII. ve IX. yüzyıllardan Uygurlara kadar dayanmaktadır¹⁵⁷.

M.Ö. 3000 yılının ilk yarısında mimari ile tanışan çiniler, İslam mimarisinde M.S. IX. yüzyılda kullanılmaya başlanmıştır. Selçukluların 1071'de Bizanslıları yenmesinden sonra Anadolu, hem Selçuklular hem de çiniler için yeni bir vatan olmuştur. Bu topraklardaki çini sanatı, XIII. yüzyılda Selçuk mimarisinin doruğa ulaştığı dönemde gelişmiş ve buna bağlı olarak da pek çok cami, medrese, türbe ve saray duvarları çinilerle bezenmiştir. XIV. yüzyılda Anadolu çini sanatı Osmanlılar ile birlikte yeni bir boyut kazanmıştır. Özellikle XV. ve XVII. yüzyıllar arasında İznik, önemli bir çini ve seramik üretim merkezi haline gelmiştir. İznik çinileri, saf beyaz astarları, sert sırları ve sıratlı tekniğindeki bezemeleri ile başarılması çok güç bir çalışmanın sonucu elde edilmektedir. İznik, çini sanatının zirvelerinden biridir. Bu çinilerin, camilerimizde, saraylarımızda, Türk ve Dünya müzelerinde mevcut örnekleri hala hayranlıkla izlenmektedir. Ancak çeşitli sebeplerle, XVII. yüzyıldan itibaren geride üretimleri ile ilgili bilgi ve belge bırakmadan yok olmuştur¹⁵⁸.

İznik çinilerinin gizem ve hayranlık uyandırmalarının sebebi şunlardır denebilir¹⁵⁹:

- Bu çinilerin üretimine 300 yıl ara verilmiş olması ve teknolojilerine ait en küçük bir belge bulunamaması.
- Son derece temiz beyaz astarları, sert sırları, sıratlı tekniğindeki bezemeleriyle, başarılması çok güç bir seramik tekniğinin söz konusu olması.
- Çinilerde kullanılan bazı renklerin, özellikle mercan kırmızısının elde edilmesi ve uygulanması çok güç bir karışım olması.

¹⁵⁷Sitare Turan Bakır, (1999), **Osmanlı Eserleri İznik Çinileri ve Gülberkyan Koleksiyonu** (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları), s. 10.

¹⁵⁸ 28 Ağustos, 2005, (<http://www.iznik.com/turkce/cinisanati.asp>)

¹⁵⁹ İznik Çini ve Öğretim Vakfı, (2005), "İznik Çinisi, İznik Renkleri ve Sembolleri", **Standard Dergisi**. Yıl:44, Sayı: 522, ss. 97-101.

- Hamur, sır, astar karışımı olarak % 80–85 oranında kuars ihtiva etmesi açısından seramik literatüründe teknolojik olarak başarılması çok zor olarak tanımlanması.
- Çini hamurlarının içindeki gözenek ve porların bir ağ oluşturması, sıcak-soğuk ve don olaylarında hem bu plakaların genişleme ve büzülmesini sağlaması hem de tatbik edildikleri duvarların solumasını sağlaması
- Kullanılan renklerde yarı değerli taşların renklerinden etkilenilmiştir. Mercan kırmızısı, malakit ve firuzenin yeşili bunlardan bazılarına örnektir.

XVI. yüzyılda Osmanlılar döneminde en yüksek seviyesine ulaşmış olan çini sanatında, Osmanlılar mozaik çini yerine plaka çiniyi tercih etmişlerdir. Bununla birlikte doğuş yeri ve mucidi kimler olursa olsun Osmanlılar döneminde İznik'teki çini tekniği hiçbir zaman taklit edilemez hüviyetiyle dünya piyasasını eline almış ve uzun müddette devam ettirmiştir¹⁶⁰.

2.2.8. İznik Konsilleri

Hıristiyan inançlarının oluşmasında en önemli rol oynayan konsil teriminin anlamı: Kilise hayatının ortaya koyduğu tüm problemleri çözmek ve tartışmak üzere bir araya gelen piskoposlara veya yüksek düzeyde din adamları kuruluna konsil adı verilmektedir¹⁶¹. Bu gelenek, havariler olarak adlandırılan İsa Mesih'in ilk öğrencileri tarafından başlatıldı. İ.S. 50 yılında bölgesel diyebileceğimiz Kudüs Konsilini düzenleyen havariler ve diğer önderler, Hıristiyanlığı yeni kabul etmiş olan, Yahudiler dışındaki ulusların bazı sorunlarını görüştü (İncil, Elçilerin İşleri, 15: 1–29)¹⁶².

¹⁶⁰ Tayyar Tahiroğlu, (1995), **İznik Göl Akşamları Güldeste** (İzmir: Hürefe Matbaası), s. 21.

¹⁶¹ Erbaş, **Ön. ver.**, s. 67.

¹⁶² 25 Temmuz, 2005, (<http://www.incil.com/sss/iznik.php>)

2.2.8.1 Birinci Ekümenik İznik Konsili

Birinci İznik konsili (M.S.325) Büyük Constantin tarafından Arius'a karşı toplanmıştır. Bu dönemde Papa I. Silvestre'dir. Bu konsil 20 Mayıs'tan 25 Temmuz 325'e kadar devam etmiştir¹⁶³. Konstantin bu toplantıya o kadar çok önem veriyordu ki toplantıya katılacak olan önderlerin bütün masrafları devlet hazinesinden karşılamıştır¹⁶⁴.

Birinci Konsil yalnızca imparator Konstantin'in başkanlığında yapılmakla kalmamış, aynı zamanda Konstantin'in Kraliyet Sarayı'nda onun huzurunda toplanmıştır. Konsile katılan, Filistin'in Caesarea adlı kentinden gelen Eusebius'un anlattıklarına göre, konsilin oturumları sarayın en büyük salonunda gerçekleşmiştir¹⁶⁵. Hıristiyanlık dinine hayat veren ve "İznik Yasaları" diye bilinen 20 maddelik karar İmparator Konstantin'in Sarayında alınmıştır. I. Konsil şiddetli tartışmalara sahne olur. İskenderiyeli din adamı Arius'un "Hz İsa'nın sadece bir insan olduğu ve tanrıdan dünyaya gelmediği" şeklindeki kısa sürede taraftar toplayan tezi, toplantıya katılan piskoposları çileden çıkarır. Sonuçta bugünde savunulan Hz. İsa'nın tanrının oğlu olduğuna dair sav kabul görür¹⁶⁶. Arius suçlu bulunur ve dinin temel ilkeleri belirlenir. Paskalya yortusunun tarihi konusunda ortak bir karar alınır ve kilise hukukuna yönelik diğer kanunlar düzenlenir¹⁶⁷.

Uzun tartışmalar sonucu tüm karşıtlıklara rağmen alınan "İznik İman Bildirisi" kararı, hala İnanlılar Topluluğu'nun teolojik bir köşe taşıdır. İznik İman Bildirisi olarak bilinen bu bildiri, sadece Arius'un öğretisine karşı çıkmak amacıyla beyan edilen üçlübirlik tanımı değil, aynı zamanda tarihteki ilk Hıristiyan iman bildirisidir. Bu bildiri hala Ortodoks, Roma Katolik, Luteran ve Episkopal Kiliseleri'nin ayinlerinde kullanılır. Bu bildirinin önemi, dünyanın kurtarıcısı İsa Mesih'in eşsiz doğasına güçlü bir tanıklıkta bulunmasıdır. Arius'un öğretilerinin Mesih inancına zarar verdiğini fark

¹⁶³ Francis Dvornik, (1990), **Konsiller Tarihi İznik'ten II. Vatikana**. Çeviren: Mehmet Aydın (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi), s. 101.

¹⁶⁴ **Kilise tarihi**, 22 Temmuz, 2005, (<http://www.hristiyan.net/kilisetarihi>)

¹⁶⁵ Türkiye İş Bankası, (2004), **Tarih Boyunca İznik**. (Birinci baskı : İstanbul), s. 305.

¹⁶⁶ 22 Temmuz, 2005, (http://www.iznik.gen.tr/tarihce/tur_main.htm)

¹⁶⁷ Türkiye İş Bankası, **Ön. Ver.**, s. 308.

eden İnanlılar Topluluğu önderleri, İznik Konsilinde Arius'un öğretilerine karşı şu sonuçlara varmışlardır¹⁶⁸.

1. Mesih tanrının kendisiydi. İsa'nın kendisi Baba Tanrı'yla aynıydı. Baba ve Oğul'da görülen farklılıklar, görev ve ilişki farklılıkları olarak ele alınmalıdır. Fakat Baba, Oğul ve Kutsal Ruh, tek gerçek Tanrı'dır.
2. Mesih Baba'yla aynı öze sahipti. Bunu açıklamak için kullanılmış olan Grekçe homoousios kelimesi büyük karmaşaya yol açmıştır. Fakat bu kelimenin seçilmiş olmasının nedeni, Mesih'in Tanrının kendisi olduğunu vurgulamak içindir. Bu durum, İsa'nın "Ben ve Baba biriz" sözüyle özetlenebilir (Yuhanna 10:30).
3. Mesih Tanrı'nın biricik oğludur, yaratılmamıştır. Yani, Mesih zaman içerisinde yaratılmamış, fakat Tanrı Oğlu olarak sonsuzdan gelmiştir.
4. Mesih, insanların kurtuluşu için insan bedeni almıştır. Mesih'in görevi insanları kurtarmaktı. Mesih, yaratılanlardan birisi olsaydı, insanların kurtuluşu gerçekleşmezdi. Günah, insanı tanrıdan uzaklaştırmış olduğundan, günahlı bir insan, insanları tanrıya getiremezdi. Bu nedenle kurtuluş Tanrı'dandır.

İznik İman Bildirisi'ne karşı çıkanlar çok olmuştur. Arius'un izleyicileri, İznik İman Bildirisi'nin sağlam kutsal kitap kanıtlarına rağmen, inançlarını bırakmak istememişlerdir. Kutsal kitapta bulunmayan kelimeler (homoousios gibi) birçok Mesih inancısını rahatsız etmiştir. Fakat Atanasius ve diğer Arius karşıtları, "tek öz" kelimesinin ayrı kişilikleri değil, "Baba, Oğul, Kutsal Ruh" üçlemesiyle tek tanrıyı oluşturduğunu anlatmaları, İznik İman Bildirisi'nin kabul edilmesini sağlar. İznik İman Bildirisi, Mesih'in Tanrısal doğasını, beden alıp yeryüzüne gelişini ve insanları kurtarışını eşsiz bir şekilde beyan eder. Sonuç olarak, bu İman Bildirisi Hıristiyan tapınışında ve beyanında kullanıldığında, Kutsal Ruh'un Hıristiyan imanını Hıristiyan yaşamına uyguladığı bir araçta olabilir¹⁶⁹.

¹⁶⁸ 26 Temmuz, 2005, (<http://www.isamesih.org/doc/isamesihtanrı/bolum6.htm>)

¹⁶⁹ 26 Temmuz, 2005, (<http://www.isamesih.org/doc/isamesihtanrı/bolum6.htm>)

İznik İman Bildirisi şu şekildedir¹⁷⁰: “Yeri ve göğü, görünen ve görünmeye her şeyin yaratıcısı, her şeye kadir tek Baba Tanrı’ya inanıyoruz. Bütün çağlardan önce Baba’dan olan Tanrıdan Tanrı, Nurdan Nur, gerçek Tanrı’dan gerçek Tanrı, kendiliğinden var olan, yaratılmamış, Baba ile aynı özden olan, Tanrı’nın oğlu tek bir Rab İsa Mesih’e inanıyoruz. Her şey onun aracılığıyla yaratıldı. Biz insanlar ve kurtuluşumuz için göklerden geldi. Kutsal Ruh ve Bakire Meryem’den vücut buldu ve insan oldu. Pontius Platus zamanında çarmıha gerildi, acı çekti ve gömüldü. Kutsal yazılar uyarınca üçüncü gün dirildi, göğe yükseldi ve Baba’nın sağına oturdu. Dirileri ve ölüleri yargılamak için görkem içinde tekrar gelecek ve O’nun krallığına hiç son olmayacak. Baba ve Oğul’dan gelen, Rab olan, hayat veren, Baba ve Oğul ile birlikte tanıtılıp yüceltilen peygamberler aracılığı ile konuşmuş Kutsal Ruh’a inanıyoruz. Tek kutsal evrensel ve elçisel kiliseye inanıyoruz. Günahların affı için tek bir vaftiz tanıyoruz. Ölülerin dirilişini ve sonsuz yaşamı bekliyoruz. Âmin.

2.2.8.2 İkinci Ekümenik İznik Konsili

İkinci İznik Konsil’i 787 yılında İznik Ayasofya Kilisesi’nde Kraliçe Irene’nin davetiyle gerçekleşmiştir¹⁷¹. Hıristiyanlıkta kilise içlerinde ve bazı kutsal yerlerde resim, heykel, tasvir gibi şeylerin bulunup bulunmayacağı konusu öteden beri hep tartışılıyordu. Kilise dilinde bunlara “ikon” deniliyordu. Bu konu Doğu Kilisesi ve Batı Kilisesi arasındaki ayrılığı da körüklüyordu. Resim ve heykellere karşı gelen ve onları kıranlar için ikonoklast tabiri kullanılıyordu. 787 yılında İznik’te toplanan konsilde bu mesele ele alınmıştır¹⁷².

İznik konsilinde sekiz oturum sonunda imparatorluğun batı bölgesinden gelen 350 piskopos ikonoklast konsillerin kararlarını mahkûm etmiş, tasvirler kültüründe yüceltilen resimlerin tasvir ettiği şahıslar olduğunu ilan etmiş ve ibadete layık olanın

¹⁷⁰ 29 Temmuz, 2005,

(<http://demo.lutherproductions.com/historytutor/basic/early/stories/nicenegreed.htm>)

¹⁷¹ 28 Haziran, 2005, (http://lexikon.freenet.de/Zweites_Konzil_von_Nic%C3%A4a)

¹⁷² Erbaş, **Ön.ver.**, s. 72.

yalnız Allah olduğunu belirtmiştir. II. İznik Konsil'i olan VII. Konsil kararları Papa tarafından onaylanmış ve doğuda bu kararları tasvip etmiştir¹⁷³.

İznik'te yapılan bu ikona konseyi hemen genel bir karar bulmamıştır. Özellikle doğudaki bazı kişiler ikona karşıtlığına devam etmişlerdir. İkonaları destekleyen batıda bile ikonaların kullanımı sınırlı tutulmuş ve hatta 794 yılında Frankfurt'ta yapılan bir konseyde VII. Ekümenik Konsil'in kararları geçersiz olarak ilan edilmiş. Fakat 813'te Ermeni asıllı V. Leo tahta geçince ikona karşıtlığı yeniden canlanmıştır. Fakat bu kez ikonaların kullanımı sadece kilisenin dışında yasaklanmıştır. 842'de tahta oturan Theodora ise, İrene gibi ikonaların kullanımını desteklemiş ve 843 yılının ilkbaharında kiliselerdeki ikonaları restore ettirmiştir. Aynı zamanda imparatoriçe Theodora'nın bu hareketi yıllar süren bu ikona kavgasını sonuçlandırmıştır¹⁷⁴.

Hıristiyanlığın I. Ekümenik Konsil'in Konstantin'in Sarayı'nda 325'te yapılması, VII. Ekümenik Konsil'in 787 yılında Ayasofya Kilisesi'nde yapılması, İznik'in Hıristiyanlar açısından önemli bir dini cazibe merkezi olmasının sebepleridir¹⁷⁵. 1962 yılında yapılan II. Vatikan Konsilinde İznik'in kutsal bir şehir olduğu kabul edilmiştir¹⁷⁶.

¹⁷³ Dvornik, **Ön. ver.**, s. 25.

¹⁷⁴ **Kilise Tarihi**, 22 Temmuz, 2005, (<http://www.hristiyan.net/kilisetarihi>)

¹⁷⁵ 22 Temmuz, 2005, (<http://www.gen.tr/tarihce/tur:main.htm>)

¹⁷⁶ Gümüş, **Ön. ver.**, s. 8.

III. BÖLÜM

İZNİK YÖRESİNDE YEREL HALKIN, YABANCI TURİSTLERİN VE AGRUBU SEYAHAT ACENTALARININ İNANÇ TURİZMİNE OLAN İLGİLERİNİ BELİRLEMeye YÖNELİK ARAŞTIRMA

3.1 Araştırmanın Amacı

İçinde bulunduğumuz 21'ci yy. ilk çeyreğinde deniz, kum, güneş üçgenine sıkışmış uluslararası turizm hareketi belirli bir zamanda ve belirli bir mekânda yoğunlaşmaktadır. Bu durum gelişmekte olan destinasyonlar için birçok problemi ortaya çıkarmaktadır.

Gerek bu tür turizm alanında uluslararası arenada rakiplerin çok olması, gerekse zaman ve mekânda yoğunlaşmanın meydana getirdiği olumsuzluklar ülkeleri turizme yeni bir boyut kazandırma yoluna giderek alternatif turizm hareketlerine yönelmiştir. Özellikle yılın 12 ayı yapılabilecek alternatif turizm çeşitleri günümüzdeki zaman ve mekân yoğunluğunun yükünü azaltmaktadır. Bundan dolayıdır ki ülkeler yılın 12 ayı yapılması mümkün olan alternatif turizm çeşitlerinden biri olan inanç turizmiyle ilgili çalışmalar yapmakta ve inanç turizmini geliştirmeye çalışmaktadırlar.

21'ci yüzyılda küreselleşmenin de etkisiyle bölgesel farklar ortadan kalkmakta, her türlü olumlu ve olumsuz olay anında tüm dünya insanları tarafından duyulmaktadır. Özellikle uluslararası arenada yaşanan savaşlar ve terör olayları insanlığı daha fazla psikolojik olarak etkilemeye başlamış ve insanların bu bağlamda dayanak olarak tuttukları inanç potansiyel olarak daha fazla talep görmeye başlamıştır. İnsanları inançları gereği kutsal mekanlarda dua ve ibadet etme ihtiyaçları vardır. Bu amaçlara ulaşmak için insanların en çok tercih ettikleri turizm çeşidi inanç turizmidir. Bu da özellikle Anadolu topraklarındaki kutsal mekanların çok olmasından dolayı alternatif turizm çeşitlerinden inanç turizminin ülkemizde ön plana çıkmasına neden olmaktadır.

Bu araştırmada İznik'in inanç turizm potansiyelinin değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışmamızın temel hipotezi; İznik inanç turizmi bakımından uluslararası turizm hareketliliğini sağlayacak yeterli turizm arzına sahiptir. Araştırmamızda temel varsayımla birlikte bazı diğer varsayımlar da tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu varsayımlar;

- İnanç turizmi kapsamında yerel halk yabancı turistler hakkında olumlu dūřünmektedir.
- Yerel halk yabancı turistlerin kutsal mekânlarda ibadet etmelerinden rahatsız olmamaktadır.
- Yabancı turistler inanç turizmi kapsamında yapılan ziyaretlerde yerel halkın hoşgörülu davranışlarından memnundurlar.
- Yabancı turistler inanç turizmi kapsamında İznik'in mutlaka ziyaret edilmesi gerektięini dūřünmektedirler.
- A grubu seyahat acentaları inanç turizmi açısından İznik'e yeterli talep oluştuğunda tur programlarına dahil etmeyi dūřünmektedirler.

Bu hipotezlerin dışında bazı alt amaçlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunlar;

- İnanç turizmine katılan turistlerin inanç turizmini tercih etme sebepleri.
- İnanç turizmine katılan turistlerin yaş grupları, eğitimlerinin ve mesleki durumlarının saptanması.
- İnanç turizmi kapsamında İznik'i tercih eden ülke vatandaşlarının saptanması
- Yerel halkın başka dinler hakkındaki bilgi seviyesi
- A grubu seyahat acentalarının inanç turizmini tercih etme nedenleri.

3.2 Araştırmanın Kapsamı

Araştırma İznik'te yaşayan yerel halk, İznik'i ziyaret eden yabancı turistler ve A grubu seyahat acentaları üzerinde gerçekleştirilmiştir. Uygulama bölgesi olarak yerel halk ve yabancı turistler için İznik ilçe merkezi, A grubu seyahat Acentaları için İstanbul il merkezi seçilmiştir. İstanbul'un seçilme sebebi A grubu seyahat acentalarının İstanbul içerisinde yeterli sayıda bulunmasıdır. Araştırmada İznik yöresinin seçilme

nedeni, bölgenin inanç turizmi açısından Hıristiyanlar için çok önemli olan 2 adet Ekümenik konsil toplantısının yapıldığı mekanların burada bulunduğu ve Hıristiyanlık dininin iman bildirgesinin I. İznik Konsil'inden sonra şekillenip İznik İman Bildirisi adı altında açıklanmasıdır. Bu çerçevede yerel halk, yabancı turistler ve A grubu seyahat acentalarından alınacak bilgiler ışığında araştırmada İznik'in inanç turizm potansiyeli açısından güvenilir sonuçlar ortaya çıkarılacağı düşünülmüştür.

3.3 Araştırmanın Yöntemi

İznik'in inanç turizm potansiyelinin değerlendirilmesi konulu tez çalışmasında veri toplanması için anket tekniği tercih edilmiştir. Yerel halk, yabancı turistler ve A grubu seyahat acentaları ile yüz yüze görüşülerek anket formu doldurturulmuştur.

Araştırmada yerel halk için kullanılan ilk 8 soru araştırmaya katılanların kişisel özelliklerini belirlemeye yöneliktir. Daha sonra yerel halkın inanç turizmi ile ilgili düşüncelerinin tespit edilmesi için beşli likert ölçeği kullanılarak 14 ifade verilmiş ve bu ifadeler “1” “kesinlikle katılıyorum”, “2” “katılıyorum”, “3” “kararsızım”, “4” “katılmıyorum” ve “5” “kesinlikle katılmıyorum” şeklinde beş aralıkta belirlenerek sınıflandırılmıştır.

Araştırmada yabancı turistler için kullanılan ilk 15 soru araştırmaya katılanların kişisel özelliklerini belirlemeye yöneliktir. Daha sonra yabancı turistlerin İznik'in inanç turizm potansiyeli ile ilgili düşüncelerinin tespit edilmesi için beşli likert ölçeği kullanılarak 15 ifade verilmiş, bu ifadeler “1” “kesinlikle katılıyorum”, “2” “katılıyorum”, “3” “kararsızım”, “4” “katılmıyorum” ve “5” “kesinlikle katılmıyorum” şeklinde beş aralıkta belirlenerek sınıflandırılmıştır.

Araştırmada A grubu seyahat acentaları için 10 soru belirlenmiştir. Soru şekli olarak birden çok seçenekli, kapalı uçlu sorular olup A grubu seyahat acentalarının yanıtlayacağı şekilde hazırlanmıştır.

Veriler SPSS yöntemiyle değerlendirilerek çıkan sonuçlar çerçevesinde yorumlamalar yapılmış, bu doğrultuda İznik'in inanç turizm potansiyeline yönelik sonuçlar değerlendirilmiş ve öneriler geliştirilmiştir.

3.4 Araştırma Verilerinin Analizleri.

Uygulama çalışmalarının analizi üç bölümde incelenmiştir. Analizin ilk bölümünde yerel halkla uygulanan anketin sonuçları değerlendirilmiş, araştırmanın ikinci bölümünde yabancı turistlerle uygulanan anketin sonuçları değerlendirilmiş, araştırmanın üçüncü bölümünde A grubu seyahat acentaları ile uygulanan anketin sonuçları değerlendirilmiştir.

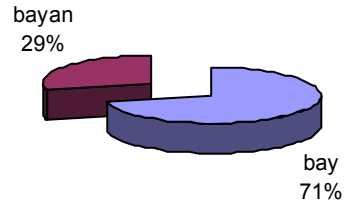
3.4.1 Yerel Halk ile İlgili Anket Uygulamasına İlişkin Verilerin Değerlendirilmesi

Tablo 3.1 Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

CİNSİYET	N	%
Bay	104	70.7
Bayan	43	29.3
Toplam	147	100.0

Araştırmaya katılan yerel halkın anket verileri baz alınarak hazırlanan Tablo 3.1'e göre araştırmaya % 70,7'lik bir oranla 104 bay, % 29,3'lük bir oranla 43 bayan olmak üzere toplam 147 kişi katılmıştır.

Şekil 3.1 Araştırmaya Katılanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

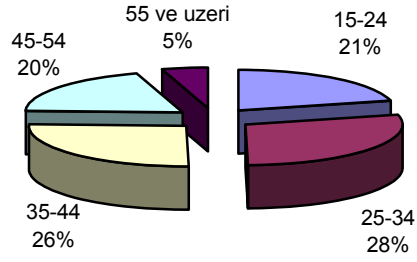

Tablo 3.2 Araştırmaya Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş Gurubu	N	%
15-24	31	21,1
25-34	42	28,6
35-44	38	25,8
45-54	29	19,7
55 ve üzeri	7	4,8
Toplam	147	100,0

Tablo 3.2'ye göre araştırmaya katılan yerel halkın % 2,1'i 15-24 yaş grubundan, % 28,6'sı 25-34 yaş grubundan, % 25,8'u 35-44 yaş grubundan, % 19,7'si 45-54 yaş grubundan ve % 4,8'i 55 ve üzeri yaş grubundandır.

Şekil 3.2 Araştırmaya Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

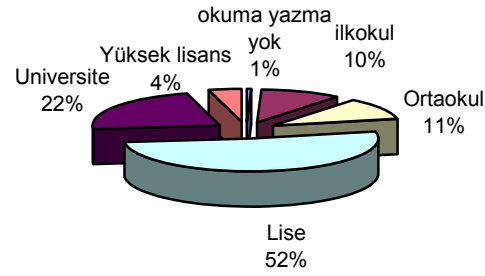

Tablo 3.3 Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	N	%
Okuma yazma yok	1	0.7
İlkokul	15	10.2
Ortaokul	16	10.9
Lise	76	51.7
Üniversite	33	22.4
Yüksek Lisans	6	4.1
Toplam	147	100.0

Tablo3.3'e göre araştırmaya katılan yerel halkın %0,7'si okuma yazma bilmemektedir. % 10,2'si ilkokul mezunu, % 10,9'u ortaokul mezunu, %51,7'si lise mezunu, %22,4'ü üniversite mezunudur. % 4,1'lik bir kısımda yüksek lisans eğitimi görmüştür.

Şekil 3.3 Araştırmaya Katılanların Eğitim Durumları

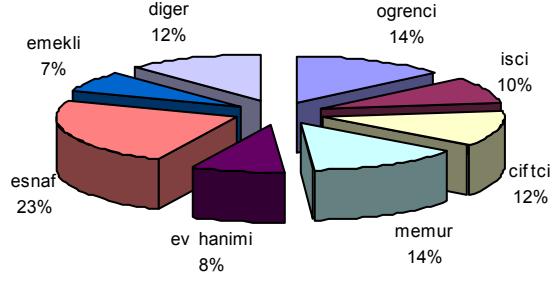

Tablo 3.4 Araştırmaya Katılanların Mesleklerine Göre Dağılımı

Meslek	N	%
Öğrenci	20	13.6
İşçi	14	9.5
Çiftçi	18	12.2
Memur	20	13.6
Ev Hanımı	12	8.2
Esnaf	35	23.9
Emekli	10	6.8
Diğer	18	12.2
Toplam	147	100.0

Tablo 3.4'e göre araştırmaya katılan yerel halkın % 13,6'lık oranı öğrenci, % 9,5'lik oranı işçi, % 12,2'lik oranı çiftçi, % 13,6'lık oranı memur, %8,2'lik oranı ev hanımı, % 23,8'lik oranı esnaf, % 6,8'lik oranı emekli, % 12,2'lik oranıyla diğer meslek bölümünden harita mühendisi, pazarlamacı, serbest, ithalatçı ve çini sanatçısı mesleklerine sahiptirler.

Şekil 3.4 Araştırmaya Katılanların Mesleklerine Göre Dağılımı

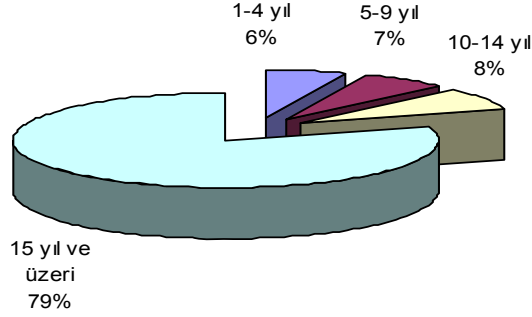

Tablo 3.5 Araştırmaya Katılanların İkamet Yıllarına Göre Dağılımı

İkamet	N	%
1-4 yıl	9	6,1
5-9 yıl	10	6,8
10-14 yıl	11	7,5
15 yıl ve üzeri	117	79,6
Toplam	147	100,0

Tablo 3.5'e göre araştırmaya katılanların % 6,1'lik oranıyla 1-4 yıl, % 6,8'lik oranıyla 5-9 yıl, % 7,5'lik oranıyla 10-14 yıl ve % 79,6'lık oranıyla 15 yıl ve üzeri İznik'te ikamet etmektedir.

Şekil 3.5 Araştırmaya Katılanların İkamet Yıllarına Göre Dağılımı

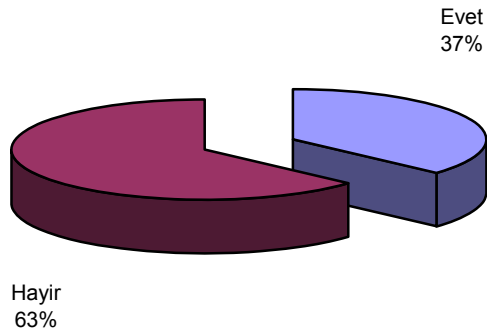

Tablo 3.6 Araştırmaya Katılanların Yabancılarla Karşılaşma Durumlarının Dağılımları

Karşılaşma	N	%
Evet	54	36,7
Hayır	93	63,3
Toplam	147	100,0

Tablo 3.6'ya göre araştırmaya katılan yerel halkın %36,7'si yabancı turistlerle çok sık karşılaştıklarını ifade etmişler ve % 63,3'i ise yabancı turistlerle çok sık karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir.

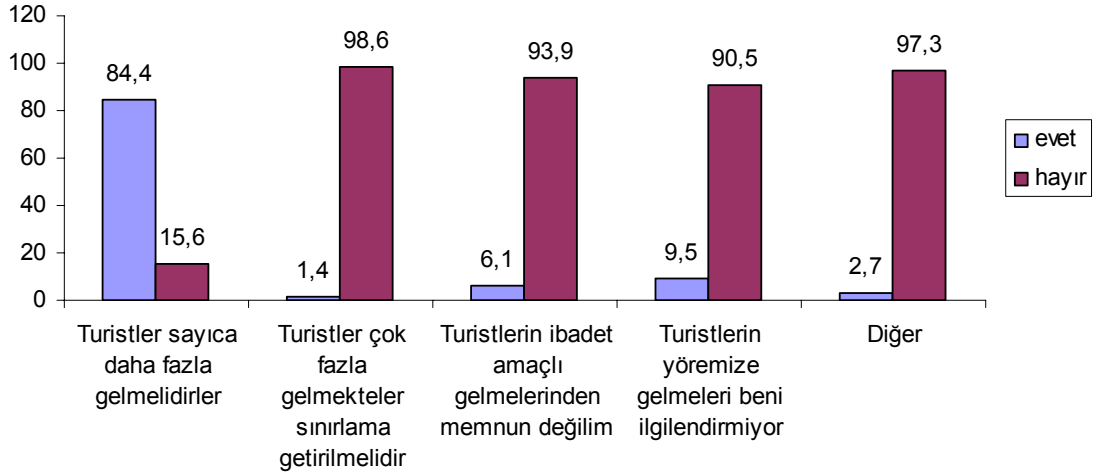
Şekil 3.6 Araştırmaya Katılanların Yabancılarla Karşılaşma Durumlarının Dağılımları

Tablo 3.7 Araştırmaya Katılanların Yabancı Turistler İle İlgili Düşünceleri

Düşünceler	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
Turistler sayıca daha fazla gelmelidirler	124	84,4	23	15,6
Turistler çok fazla gelmekte sınırlama getirilmelidir	2	1,4	145	98,6
Turistlerin ibadet amaçlı gelmelerinden memnun değilim	9	6,1	138	93,9
Turistlerin yöremize gelmeleri beni ilgilendirmiyor	14	9,5	133	90,5
Diğer	4	2,7	143	97,3

Tablo 3.7'e göre araştırmaya katılan yerel halkın turistler ile ilgili % 84,4'lük oranıyla turistlerin daha fazla gelmesi gerektiği yönünde fikir belirtmişlerdir. % 9,5'lük bir kesimi turistlerin İznik yöresine gelmelerinin kendilerini ilgilendirmediğini ifade etmişler, % 6,1'lik bir kesim turistlerin ibadet amaçlı gelmelerinden memnun olmadıklarını ifade etmişler, % 1,4'lük oranıyla da turistlerin fazla geldiklerini ve sınırlama getirilmesi gerektiğini ifade etmektedirler.

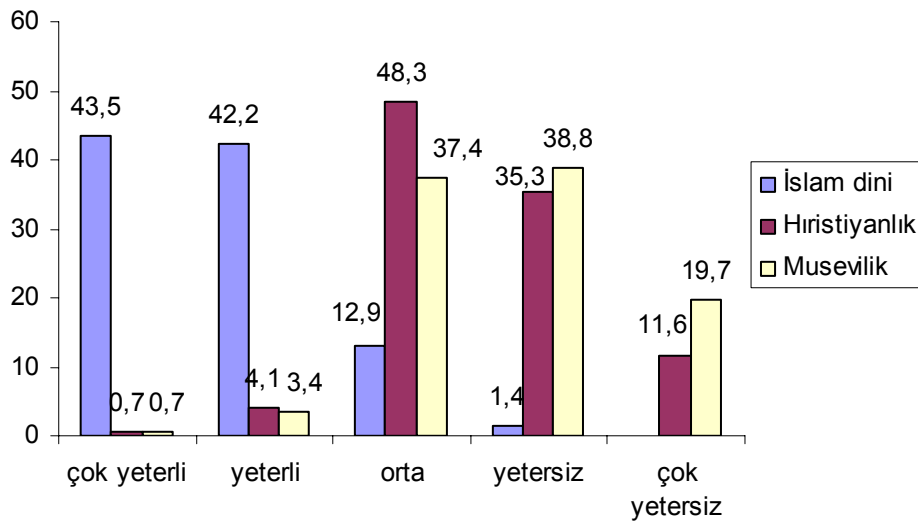
Şekil 3.7 Araştırmaya Katılanların Yabancı Turistler İle İlgili Düşünceleri

Tablo 3.8 Araştırmaya Katılanların Semavi Dinler Hakkındaki Bilgi Seviyesi

	Çok Yeterli		Yeterli		Orta		Yetersiz		Çok Yetersiz	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
İslam Dini	64	43.5	62	42.2	19	12.9	2	1.4	-	-
Hıristiyanlık	1	0.7	6	4.1	71	48.3	52	35.3	17	11.6
Musevilik	1	0.7	5	3.4	55	37.4	57	38.8	29	19.7

Tablo 3.8'e göre araştırmaya katılan yerel halkın semavi dinler hakkındaki bilgi seviyesine bakıldığında İslam dini hakkındaki bilgi seviyesini % 43,5'lik bir oranla çok yeterli, % 42,2'lik bir oranla yeterli, %13,9'luk bir oranla orta ve % 1,4'lük bir oranla yetersiz görmektedir. Hıristiyanlık hakkındaki bilgi seviyesini % 0,7'lik bir oranla çok yeterli, % 4,1'lik bir oranla yeterli, % 48,3'lük bir oranla orta, % 35,3'lük bir oranla yetersiz ve % 11,6'lım bir oranla çok yetersiz görmektedir. Musevilik hakkındaki bilgi seviyesini % 0,7'lik bir oranla çok yeterli, % 3,4'lük bir oranla yeterli, % 37,4'lük bir oranla orta, % 38,8'lik bir oranla yetersiz ve % 19,7'lik bir oranla çok yetersiz görmektedir.

Şekil 3.8 Araştırmaya Katılanların Semavi Dinler Hakkındaki Bilgi Seviyesi

Tablo 3.9 Yerel Halkın İnanç Turizmiyle İlgili Düşünceleri

İfadeler	N	A.O.	S.S.	Min	Max
Gelen turistler yerel halkın kültürel ve ahlaki yapısını olumsuz etkilemektedir.	147	3,68	1,33	1,00	5,00
Turistlerin gelmesi yörenin ekonomisine büyük katkılar sağlamaktadır.	147	1,82	1,06	1,00	5,00
İznik Ayasofya Müzesi'nde yabancıların ibadet etmeleri beni aşırı derecede rahatsız etmektedir.	147	3,82	1,26	1,00	5,00
İznik Ayasofya Müzesi'nin Hıristiyanlar için ibadete açılması gerekmektedir.	147	3,09	1,27	1,00	5,00
İznik Ayasofya Müzesi'nde Hıristiyan bir din adamının çalışması İznik halkını rahatsız edecektir.	147	2,78	1,23	1,00	5,00
İznik Ayasofya Müzesi'nin cami olarak ibadete açılması gerektiğini düşünüyorum.	147	3,28	1,25	1,00	5,00
İznik'te Ayasofya Müzesi'nden daha önemli turistik değerler mevcuttur.	147	2,33	1,042	1,00	5,00
İznik çinisi turizm açısından Ayasofya Müzesi'nin sağladığı turizm hareketinden daha yüksek potansiyel sağlamaktadır.	147	2,52	1,24	1,00	5,00
İznik Ayasofya Müzesi'ne hak ettiği değerin henüz verilmediğini düşünüyorum.	147	1,85	1,00	1,00	5,00
Turistlerin tarihi ve dinsel değerleri tahrip ettiklerine inanıyorum.	147	3,89	1,20	1,00	5,00
Dünya barışının sağlanmasında ve ülkelerin birbirlerine yakınlaşmalarında turistik hareketlilik büyük önem taşımaktadır.	147	1,79	1,05	1,00	5,00
İznik'e gelen turist sayısı arttıkça yerel halkın turiste bakış açılarının daha olumlu olacağını düşünüyorum.	147	1,71	,98	1,00	5,00
Gelen turist sayısı arttıkça İzniklilerin turistlerin dinine saygı göstermeleri yoluyla dinsel barış sağlanacaktır.	147	2,34	1,14	1,00	5,00
İznik Ayasofya Müzesi farklı dinler açısından ortak ibadet yeri olabileceğine inanıyorum.	147	2,97	1,31	1,00	5,00

Ölçek: (1) (Kesinlikle katılıyorum), (2) (Katılıyorum), (3) (Kararsızım),

(4)(Katılmıyorum), (5) (Kesinlikle katılmıyorum).

Tablo 3.9’ da verilen ifadeler ayrı ayrı değerlendirilerek yerel halkın inanç turizmi ile ilgili düşünceleri daha kolay algılanabilecektir.

“Gelen turistler yerel halkın kültürel ve ahlaki yapısını olumsuz etkilemektedir”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 3,68 ile katılmıyorum şıkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar turistlerin yerel halkın kültürel ve ahlaki yapısını olumsuz yönde etkilemediği görüşünde birleşmişlerdir.

“Turistlerin gelmesi yörenin ekonomisine büyük katkılar sağlamaktadır”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 1,82 ile katılıyorum şıkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar turistlerin gelmesinin yörenin ekonomisine büyük katkılar sağladığı görüşünde birleşmişlerdir.

“İznik Ayasofya Müzesi’nde yabancıların ibadet etmeleri beni aşırı derecede rahatsız etmektedir”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 3,82 ile katılmıyorum şıkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar İznik Ayasofya müzesinde yabancıların ibadet etmelerinden rahatsızlık duymadıkları görüşünde birleşmişlerdir.

“İznik Ayasofya Müzesi’nin Hıristiyanlar için ibadete açılması gerekmektedir”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 3,09 ile kararsızım şıkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar İznik Ayasofya Müzesi’nin Hıristiyanlar için ibadete açılmalı mı yoksa açılmamalı mı görüşünde net bir ortak kararda buluşmamışlardır.

“İznik Ayasofya Müzesi’nde Hıristiyan bir din adamının çalışması İznik halkını rahatsız edecektir”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 2,78 ile kararsızım şıkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar İznik Ayasofya müzesinde Hıristiyan bir din adamının çalışmasının İznik halkını rahatsız edeceği görüşünde net bir ortak kararda buluşmamışlardır.

“İzник Ayasofya Müzesi’nin cami olarak ibadete açılması gerektiğini düşünüyorum”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 3,28 ile kararsızım şikkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar İzник Ayasofya Müzesi’nin cami olarak ibadete açılması gerektiği görüşünde net bir ortak kararda buluşmamışlardır.

“İzник’te Ayasofya Müzesi’nden daha önemli turistik değerler mevcuttur”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 2,33 ile katılıyorum şikkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar İzник’te Ayasofya Müzesi’nden daha önemli turistik değerlerin mevcut olduğu görüşünde birleşmişlerdir.

“İzник çinisi turizm açısından Ayasofya Müzesi’nin sağladığı turizm hareketinden daha yüksek potansiyel sağlamaktadır”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 2,52 ile kararsızım şikkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar İzник çinisinin turizm açısından Ayasofya Müzesi’nin sağladığı turizm hareketinden daha yüksek potansiyel sağladığı görüşünde net bir ortak kararda buluşmamışlardır.

“İzник Ayasofya Müzesi’nin hak ettiği değerin henüz verilmediğini düşünüyorum”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 1,85 ile katılıyorum şikkında yoğunlaşmıştır. Araştırmaya katılanlar İzник Ayasofya Müzesi’nin hak ettiği değerin henüz verilmediği görüşünde birleşmişlerdir.

“Turistlerin tarihi ve dinsel değerleri tahrip ettiklerine inanıyorum”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 3,89 ile katılmıyorum şikkında yoğunlaşmıştır. Araştırmaya katılanlar turistlerin tarihi ve dinsel değerleri tahrip etmedikleri görüşünde birleşmişlerdir.

“Dünya barışının sağlanmasında ve ülkelerin birbirlerine yakınlaşmalarında turistik hareketlilik büyük önem taşımaktadır”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 1,79 ile katılıyorum şikkında yoğunlaşmıştır. Araştırmaya katılanlar Dünya barışının sağlanmasında ve ülkelerin birbirlerine yakınlaşmalarında turistik hareketliliğin büyük önem taşıdığı görüşünde birleşmişlerdir.

“İzник’e gelen turist sayısı artıkça yerel halkın turiste bakış açılarının daha olumlu olacağını düşünüyorum”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 1,71 ile katılıyorum şikkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar İzник’e gelen turistlerin sayısı artıkça yerel halkın turistlere bakış açılarının olumlu olacağı görüşünde birleşmişlerdir.

“Gelen turist sayısı artıkça İzniklilerin turistlerin dinine saygı göstermeleri yoluyla dinsel barış sağlanacaktır”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 2,34 ile katılıyorum şikkında yoğunlaşmıştır. Araştırmaya katılanlar İzник’e gelen turist sayısı artıkça İzник’lilerin turistlerin dinine saygı göstermeleri yoluyla dinsel barış sağlanacağı görüşünde birleşmişlerdir.

“İzник Ayasofya Müzesi farklı dinler açısında ortak ibadet yeri olabileceğine inanıyorum”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 2,97 ile kararsızım şikkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar İzник Ayasofya Müzesi’nin farklı dinler açısından ortak ibadet yeri olabileceği görüşünde net bir ortak kararda buluşamamışlardır.

3.4.2 Yabancı Turistler ile İlgili Anket Uygulamasına İlişkin Verilerin Değerlendirilmesi

Tablo 3.10 Araştırmaya Katılan Turistlerin Cinsiyetleri

Cinsiyet	N	%
Bay	46	48,4
Bayan	49	51,6
Toplam	95	100,0

Araştırmaya katılan yabancı turistlerin anket verileri baz alınarak hazırlanmış Tablo 3.10’a göre araştırmaya % 48,4’lük oranıyla 46 bay, % 51,6’lık oranıyla 49 bayan olmak üzere toplam 95 kişi katılmıştır.

Şekil 3.9 Araştırmaya Katılan Turistlerin Cinsiyetleri

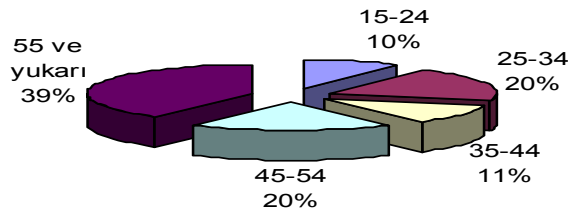

Tablo 3.11 Araştırmaya Katılan Turistlerin Yaş Durumları

Yaş	N	%
15-24	9	9,5
25-34	19	20,0
35-44	10	10,5
45-54	19	20,0
55 ve yukarı	38	40,0
Toplam	95	100,0

Tablo 3.11'e göre araştırmaya katılan yabancı turistlerin % 9,5'lik oranı 15-24 yaş grubunda, % 20 oranında 25-34 yaş grubunda, % 10,5 oranında 35-44 yaş grubunda, % 20 oranında 45-54 yaş grubunda ve % 40 oranında 55 ve yukarı yaş grubundadır.

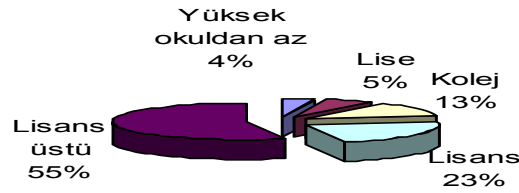
Şekil 3.10 Araştırmaya Katılan Turistlerin Yaş Durumları

Tablo 3.12 Araştırmaya Katılan Turistlerin Eğitim Durumları

Eğitim Durumu	N	%
Yüksek Okuldan Az	4	4,3
Lise	5	5,4
Kolej	12	12,9
Lisans	22	22,6
Yüksek Lisans	51	54,8
Toplam	95	100,0

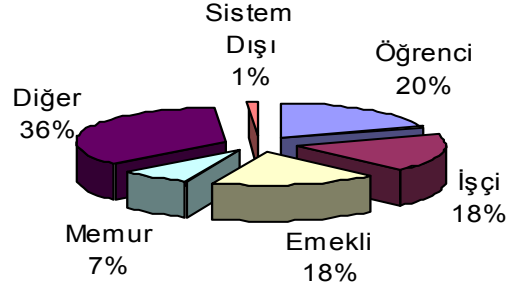
Tablo 3.12'ye göre araştırmaya katılan yabancı turistlerin %4,3'lük kesimi yüksek okuldan az, %5,4'lük bir kesimi lise eğitimi, % 12,9'luk kesimi kolej eğitimi, % 22,6'luk kesimi lisans eğitimi ve % 54,8'lik bir kesimi de yüksek lisans eğitimi görmüştür.

Şekil 3.11 Araştırmaya Katılan turistlerin Eğitim Durumları.**Tablo 3.13 Araştırmaya Katılan Turistlerin Mesleki Durumları**

Meslek	N	%
Öğrenci	19	20,0
İşçi	17	17,9
Emekli	17	17,9
Memur	7	7,4
Diğer	34	35,8
Sistem Dışı	1	1,0
Toplam	95	100,0

Tablo 3.13'e göre araştırmaya katılan yabancı turistlerin % 20'si öğrenci, % 17,9'u işçi, % 17,9' emekli, % 7,4'ü memur, % 35,8'i diğer meslek gruplarının içerisinde akademisyen, doktor, avukat, felsefeci, öğretmen, papaz, misyoner, profesör, sanat tarihçisi, insan bilimi, yönetici ve mühendis olarak meslek sahibidirler.

Şekil 3.12 Araştırmaya Katılan Turistlerin Mesleki Durumları

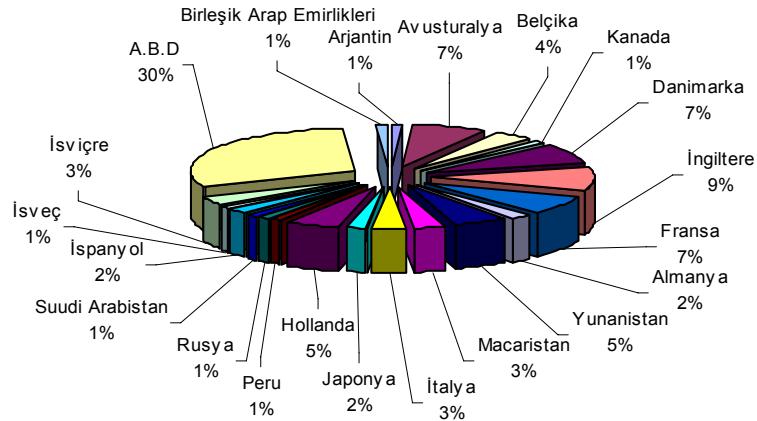

Tablo 3.14 Araştırmaya Katılan Turistlerin Geldikleri Ülkeler

Ülkeler	N	%
Arjantin	1	1,1
Avustralya	7	7,3
Belçika	4	4,2
Kanada	1	1,1
Danimarka	7	7,3
İngiltere	9	9,4
Fransa	7	7,3
Almanya	2	2,1
Yunanistan	5	5,3
Macaristan	3	3,2
İtalya	3	3,2
Japonya	2	2,1
Hollanda	5	5,3
Peru	1	1,1
Rusya	1	1,1
Suudi Arabistan	1	1,1
İspanyol	2	2,1
İsveç	1	1,1
İsviçre	3	3,2
A.B.D	29	30,3
Birleşik Arap Emirlikleri	1	1,1
Toplam	95	100,0

Tablo 3.14'e göre Araştırmaya katılan yabancı turistler % 1,1'lik oranla Arjantin, % 7,3'lük oranla Avustralya, % 4,2'lik oranla Belçika, % 1,1'lik oranla Kanada, % 7,3'lük oranla Danimarka, % 9,4'lil oranla İngiltere, % 7,3'lük oranla Fransa, % 2,1'lik oranla Almanya, % 5,3'lük oranla Yunanistan, % 3,2'lik oranla Macaristan, % 3,2'lik oranla İtalya, % 2,1'lik oranla Japonya, 5 5,3'lük oranla Hollanda, %1,1'lik oranla Peru, % 1,1'lik oranla Rusya, % 1,1'lik oranla Suudi Arabistan, % 2,1'lik oranıyla İspanya, % 1,1'lik oranıyla İsveç, % 3,2'lik oranıyla İsviçre, % 30,3'lik oranıyla Amerika Birleşik Devletleri, %1,1'lik oranıyla Birleşik Arap Emirliklerinden gelmektedirler.

Şekil 3.13 Araştırmaya Katılan Turistlerin Geldikleri Ülkeler

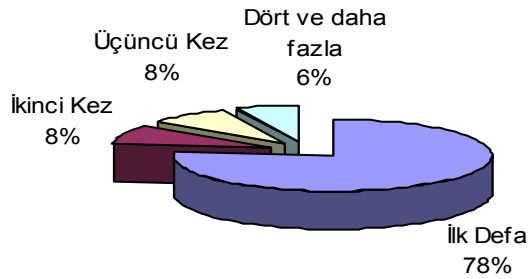

Tablo 3.15 Araştırmaya Katılan Turistlerin İznik'e Gelme Sayıları

Geliş Sayısı	N	%
İlk Defa	73	76,8
İkinci Kez	8	8,4
Üçüncü Kez	8	8,4
Dört ve daha fazla	6	6,4
Toplam	95	100,0

Tablo 3.15'e göre araştırmaya katılan yabancı turistlerin İznik'e gelme sayıları % 76,8'lik bir oranla ilk defa, % 8,4'lük bir oranda ikinci kez, % 8,4'lük bir oranla üçüncü kez ve % 6,4'lük bir oranla dört veya daha fazladır.

Şekil 3.14 Araştırmaya Katılan Turistlerin İznik'e Gelme Sayıları

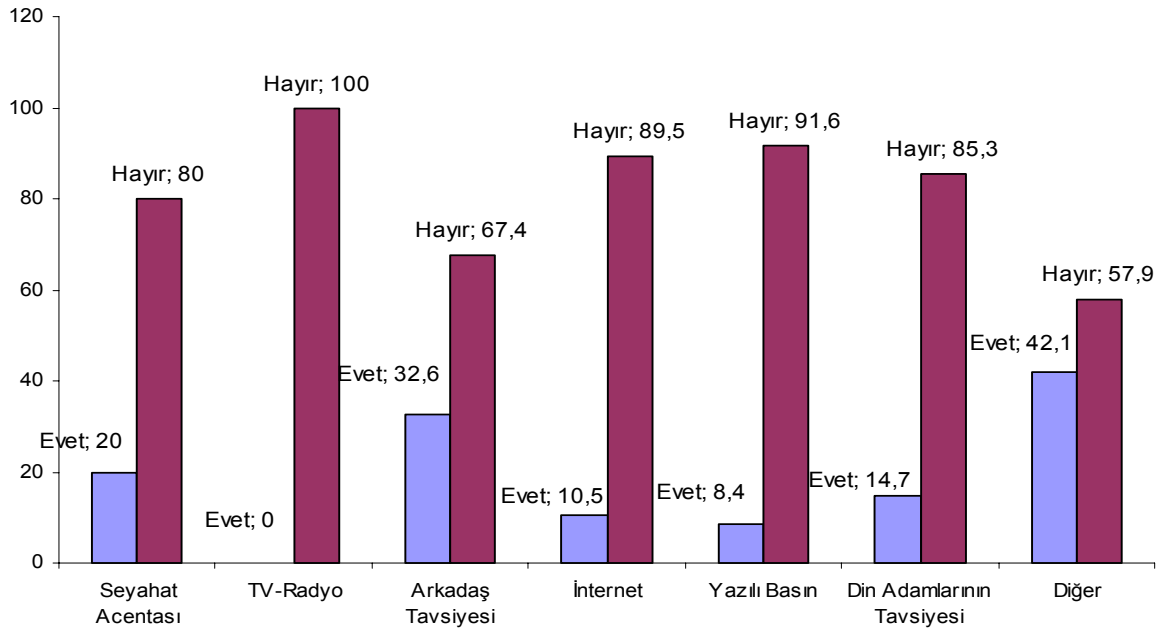

Tablo 3.16 Araştırmaya Katılan Turistlerin İznik'i Ziyaret Etmelerinde Etkili Olan Araçlar

Ziyarete Etki Eden Araçlar	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
Seyahat Acentası	19	20,0	76	80,0
TV-Radyo	0	0,0	95	100,0
Arkadaş Tavsiyesi	31	32,6	64	67,4
İnternet	10	10,5	85	89,5
Yazılı Basın	8	8,4	87	91,6
Din Adamlarının Tavsiyesi	14	14,7	81	85,3
Diğer	40	42,1	55	57,9

Tablo 3.16'ya göre araştırmaya katılan turistlerin İznik'i ziyaret etmelerinde etkili olan araçlar % 20'lik bir oranla seyahat acentaları, % 32,6'lık bir oranla arkadaş tavsiyesi, % 10,5'lik bir oranla internet, % 8,4'lük bir oranla yazılı basın, % 14,7'lik bir oranla din adamlarının tavsiyesi ve % 42,1'lik bir oranla diğer seçeneğinde tatil dergileri ve gezi rehberleri gibi çeşitli sürekli yayınlardan etkilendiklerini belirtmişlerdir.

Şekil 3.15 Araştırmaya Katılan Turistlerin İznik'i Ziyaret Etmelerinde Etkili Olan Araçlar

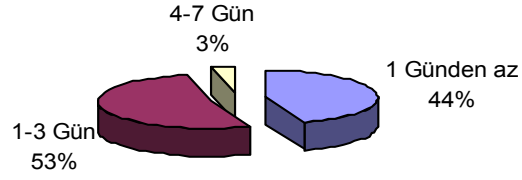

Tablo 3.17 Araştırmaya Katılan Turistlerin İznik'te Kaldıkları Süre

Kalma Gün Sayısı	N	%
1 Günden az	42	44,2
1-3 Gün	50	52,6
4-7 Gün	3	3,2
Toplam	95	100,0

Tablo 3.17'e göre araştırmaya katılan yabancı turistlerin İznik'te kaldıkları süre % 44,2'lik oranla bir günden az, % 52,6'lık oranla 1-3 gün arası, % 3,2'lik oranıyla 4-7 gün arasındır.

Şekil 3.16 Araştırmaya Katılan Turistlerin İznik'te Kaldıkları Süre

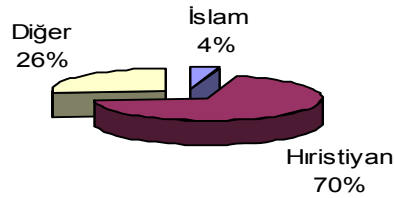

Tablo 3.18 Araştırmaya Katılan Turistlerin Hangi Dine Mensup Oldukları

Din	N	%
İslam	4	4,2
Hıristiyan	66	69,5
Diğer	25	26,3
Toplam	95	100,0

Tablo 3.18'e göre araştırmaya katılan yabancı turistlerin % 4,2'lik kesimi İslam dinine mensup, % 69,5'lik bir kesimi Hıristiyan dinine mensup, % 26,3'lük bir kesiminde diğer bölümünde (% 2,1) Budist , (%24,2) Ateisttir.

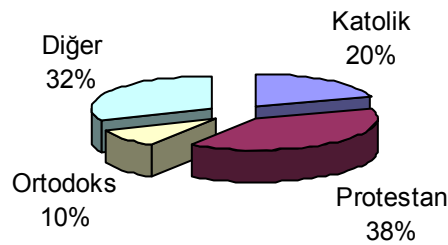
Şekil 3.17 Araştırmaya Katılan Turistlerin Hangi Dine Mensup Oldukları

Tablo 3.19 Araştırmaya Katılan Turistlerin Mezhepleri

Mezhepler	N	%
Katolik	19	20,0
Protestan	37	38,9
Ortodoks	9	9,5
Diğer	30	31,6
Toplam	95	100,0

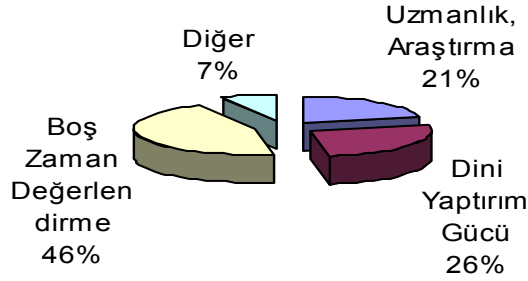
Tablo 3.19'a göre araştırmaya katılan yabancı turistlerin mensup olduğu mezhepler % 20'lik bir oranla Katolik, % 38,9'luk bir oranla Protestan, % 9,5'lik bir oranla Ortodoks ve % 31,6'lık bir oranla diğer bölümünde ateist ve mezhepsiz olarak belirtilmiştir.

Şekil 3. 18 Araştırmaya Katılan Turistlerin Mezhepleri**Tablo 3.20 Araştırmaya Katılan Turistlerin Geliş Amaçları**

Amaçlar	N	%
Uzmanlık, Araştırma	20	21,0
Dini Yaptırım Gücü	25	26,3
Boş Zaman Değerlendirme	43	45,3
Diğer	7	7,4
Toplam	95	100,0

Tablo 3.20’de araştırmaya katılan yabancı turistlerin İznik’e geliş amaçları % 20’lik oranıyla uzmanlık ve araştırma, % 26,3’lük oranıyla dini yaptırım gücü, % 45,3’lk oranıyla boş zaman değerlendirme ve % 7,4’lk bir oranda diğer bölümünde ini ve seramik içindir.

şekil 3.19 Araştırmaya Katılan Turistlerin Geliş Amaçları

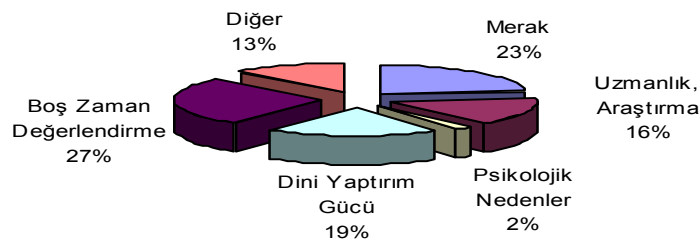
Tablo 3.21 Araştırmaya Katılan Turistlerin İnanç Turizmini Tercih Sebepleri

İnanç Turizmini Tercih Sebepleri	N	%
Merak	22	23,2
Uzmanlık, Araştırma	15	15,8
Psikolojik Nedenler	2	2,1
Dini Yaptırım Gücü	18	18,9
Boş Zaman Değerlendirme	26	27,4
Diğer	12	12,6
Toplam	95	100,0

Tablo 3.21’e göre araştırmaya katılan turistlerin inanç turizmini tercih etme sebepleri, % 23,2’lik bir oranla merak, % 15,8’lik bir oranla uzmanlık ve araştırma, % 2,1 Psikolojik sebepler, % 18,9’luk bir oranla dini yaptırım gücü, % 27,4’lk bir oranla

boş zaman değerlendirme ve % 12,6'lık oranla diğer bölümünde İznik'e inanç turizmi amaçlı gelmediklerini belirtmişlerdir.

Şekil 3.20 Araştırmaya Katılan Turistlerin İnanç Turizmini Tercih Sebepleri

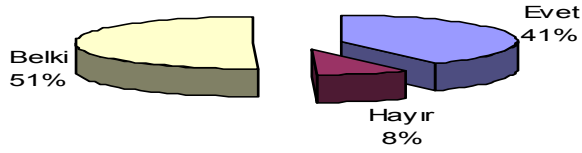

Tablo 3.22 Araştırmaya Katılan Turistlerin İznik'e Tekrar Gelmeleri Hakkındaki Düşünceleri

Düşünceleri	N	%
Evet	39	41,1
Hayır	8	8,4
Belki	48	50,5
Toplam	95	100,0

Tablo 3.22'ye göre araştırmaya katılan yabancı turistlerden % 41,1'i İznik'e tekrar gelecekleri, % 8,4'ü İznik'e tekrar gelmeyeceğini ve % 50,5'lik bir kesimi de bu konuda kararsız olduğunu belirtmiştir.

Şekil 3.21 Araştırmaya Katılan Turistlerin İznik’e Tekrar Gelmeleri Hakkındaki Düşünceleri

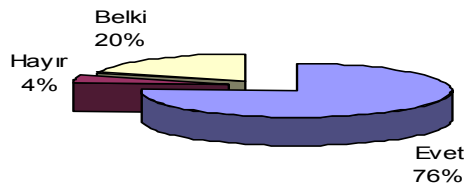

Tablo 3. 23 Araştırmaya Katılan Turistlerin Ülkelerine Gittiklerinde İznik’i Tavsiye Edip Etmeyecekleri

Düşünceleri	N	%
Evet	72	75,8
Hayır	4	4,2
Belki	19	20,0
Toplam	95	100,0

Tablo 3.23’e göre araştırmaya katılan turistlerin % 75,8’lik bir kısmı ülkelerine gittiklerinde İznik’i tavsiye edeceklerini, % 4,2’lik bir kısmı tavsiye etmeyeceğini ve % 20’lik bir kısımda bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

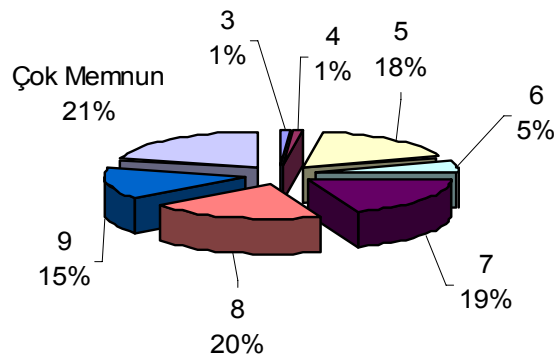
Şekil 3.22 Araştırmaya Katılan Turistlerin Ülkelerine Gittiklerinde İznik’i Tavsiye Edip Etmeyecekleri

Tablo 3.24 Araştırmaya Katılanların İznik Seyahatini Değerlendirmeleri

Değerlendirme	N	%
3	1	1,1
4	1	1,1
5	17	17,8
6	5	5,3
7	18	18,9
8	19	20,0
9	14	14,7
Çok Memnun	20	21,1
Toplam	95	100,0

Tablo 3.24'e göre araştırmaya katılan turistlerin % 1,1'lik bir oranla İznik seyahatinden memnuniyet derecesine 3 puan, % 1,1'lik oranla 4 puan, % 17,8'lük bir oranla 5 puan, % 5,3'lük bir oranla 6 puan, % 18,9'lük bir oranla 7 puan, % 20'lik bir oranla 8 puan, % 14,7'lik bir oranla 9 puan ve % 21,1'lik bir oranla çok memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Şekil 3.23 Araştırmaya Katılanların İznik Seyahatini Değerlendirmeleri

Tablo 3.25 Araştırmaya Katılanların İnanç Turizmi Potansiyeline İlişkin Düşünceleri

İfadeler	N	A.O	S.S	Min	Max
Türkiye inanç turizmi açısından zengin bir potansiyele sahiptir.	94	1,56	,76	1,00	5,00
Türkiye'ye yönelik inanç turizmi organizasyonları yeterlidir.	94	2,94	,92	1,00	5,00
Türkiye'de dini vecibelerimizi rahatlıkla yerine getirebiliyoruz.	94	2,69	,96	1,00	5,00
Yerel halk dinimize hoşgörülüdür.	94	2,03	,79	1,00	5,00
İnanç turizmi kapsamında Türkiye'de İznik'ten başka yerlerde ziyaret edilmelidir.	94	2,34	1,10	1,00	5,00
İznik halkı turistleri yalnızca ekonomik güç olarak görmektedir.	94	3,29	0,88	1,00	5,00
İnanç turizmiyle ilgili turist rehberleri yeterli bilgiye sahiptir.	93	2,95	,87	1,00	5,00
İznik Ayasofya Kilisesi inanç turizmi açısından muhakkak ziyaret edilmesi gereken bir yerdir	94	2,02	,82	1,00	5,00
İznik'in inanç turizm potansiyeli yeteri kadar mevcuttur.	93	2,61	,90	1,00	5,00
İznik Ayasofya Kilisesi'nde ibadet edebilmek için tüm şartlar uygundur.	93	2,72	,95	1,00	5,00
Ayasofya Kilisesi'nin orjinal haliyle ibadethane olarak kullanıma açılması gerekmektedir.	94	2,36	1,15	1,00	5,00
İznik sadece dinsel değil, aynı zamanda doğal ve kültürel değerleriyle ziyaret edilmesi gereken turistik bir bölgedir.	94	2,92	1,09	1,00	5,00
İznik tur operatörleri kataloglarında yeteri kadar yer almıyor.	94	2,21	,82	1,00	5,00
Seyahat acentalarının inanç turizmi tur programlarında İznik'te en az bir gecelik konaklama yapmaları gerekmektedir.	94	2,45	,90	1,00	5,00
İznik Ayasofya Kilisesi'nde Hıristiyan bir din adamının çalışması İznik'e daha fazla turistin gelmesine neden olacaktır.	94	2,40	1,04	1,00	5,00

Ölçek: (1) (Kesinlikle katılıyorum), (2) (Katılıyorum), (3) (Kararsızım), (4)(Katılmıyorum), (5) (Kesinlikle katılmıyorum).

Tablo 3.25’te verilen ifadeler ayrı ayrı değerlendirilerek yabancı turistlerin inanç turizm potansiyeli ile ilgili düşünceleri daha kolay algılanabilecektir.

“Türkiye inanç turizmi açısından zengin bir potansiyele sahiptir”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 1,56 ile katılıyorum şikkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar yabancı turistlerin Türkiye inanç turizmi açısından zengin bir potansiyele sahip olduğu görüşünde birleşmişlerdir.

“Türkiye’ye yönelik inanç turizmi organizasyonları yeterlidir”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 2,94 ile kararsızım şikkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar Türkiye’ye yönelik inanç turizmi organizasyonlarının yeterliliği görüşünde net bir ortak kararda buluşmamışlardır.

“Türkiye’de dini vecibelerimizi rahatlıkla yerine getirebiliyoruz”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 2,69 ile kararsızım şikkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar Türkiye’de dini vecibelerini rahatlıkla yerine getirdikleri görüşünde net bir ortak kararda buluşmamışlardır.

“Yerel halk dinimize hoşgörülüdür”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 2,03 ile katılıyorum şikkında yoğunlaşmıştır. Araştırmaya katılanlar yerel halkın dinlerine hoşgörülü oldukları görüşünde birleşmişlerdir.

“İnanç turizmi kapsamında Türkiye’de İznik’ten başka yerlerde ziyaret edilmelidir”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 2,34 ile katılıyorum şikkında yoğunlaşmıştır. Araştırmaya katılanlar inanç turizmi kapsamında Türkiye’de İznik’ten başka merkezlerde ziyaret edilmeli görüşünde birleşmişlerdir.

“İznik halkı turistleri yalnızca ekonomik güç olarak görmektedir”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 3,29 ile kararsızım şikkında yoğunlaşmıştır. Araştırmaya katılanlar İznik halkının turistleri yalnızca ekonomik güç olarak görmektedirler görüşünde net bir ortak kararda buluşmamışlardır.

“İnanç turizmiyle ilgili turist rehberleri yeterli bilgiye sahiptir”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 2,95 ile kararsızım şikkında yoğunlaşmıştır. Araştırmaya katılanlar inanç turizmiyle ilgili turist rehberlerinin yeterli bilgiye sahip oldukları görüşünde net bir ortak kararda buluşmamışlardır.

“İznik Ayasofya Kilisesi inanç turizmi açısından muhakkak ziyaret edilmesi gereken bir yerdir”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 2,02 ile katılıyorum şikkında yoğunlaşmıştır. Araştırmaya katılanlar İznik Ayasofya Kilisesinin inanç turizmi açısından muhakkak ziyaret edilmesi gereken bir yer olduğu görüşünde birleşmişlerdir.

“İznik’in inanç turizm potansiyeli yeteri kadar mevcuttur”, ifadesi verilen cevapların ortalaması 2,61 ile kararsızım şikkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar İznik’in inanç turizm potansiyelinin yeteri kadar mevcut olup olmadığı görüşünde net bir ortak kararda buluşmamışlardır.

“İznik Ayasofya Kilisesi’nde ibadet edebilmek için tüm şartlar uygundur”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 2,72 ile kararsızım şikkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar İznik Ayasofya Kilisesi’nde ibadet edebilmek için tüm şartların uygunluğu görüşünde net bir ortak kararda buluşmamışlardır.

“İznik Ayasofya Kilisesi’nin orjinal haliyle ibadethane olarak kullanıma açılması gerekmektedir”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 2,36 ile katılıyorum şikkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar İznik Ayasofya Kilisesi’nin orjinal haliyle ibadethane olarak kullanıma açılması gerektiği görüşünde birleşmişlerdir.

“İznik sadece dinsel değil aynı zamanda doğal ve kültürel değerleriyle ziyaret edilmesi gereken turistik bir bölgedir”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 2,92 ile kararsızım şikkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar İznik’in sadece dinsel değil aynı zamanda doğal ve kültürel değerleriyle de ziyaret edilmesi gereken turistik bir bölge olduğu görüşünde net bir ortak kararda buluşmamışlardır.

“İzник tur operatörleri kataloglarında yeteri kadar yer almıyor”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 2,21 ile katılıyorum şikkında birleşmişlerdir. Araştırmaya katılanlar İzник’in tur operatörleri kataloglarında yeteri kadar yer almadıkları görüşünde birleşmişlerdir.

“Seyahat acentalarının inanç turizmi tur programlarında İzник’te en az bir gecelik konaklama yapmaları gerekmektedir”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 2,45 ile katılıyorum şikkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar seyahat acentalarının İzник’te en az bir gecelik konaklama yapmalarının gerektiği görüşünde birleşmişlerdir.

“İzник Ayasofya Kilisesi’nde Hıristiyan bir din adamının çalışması İzник’e daha fazla turist gelmesine neden olacaktır”, ifadesine verilen cevapların ortalaması 2,40 ile katılıyorum şikkında yoğunlaşmaktadır. Araştırmaya katılanlar İzник Ayasofya Kilisesi’nde Hıristiyan bir din adamının çalışmasının İzник’e daha fazla turist gelmesine neden olacağı görüşünde birleşmişlerdir.

3.4.3 A Grubu Seyahat Acentalarıyla İlgili Anket Uygulamasına İlişkin Verilerin Değerlendirilmesi

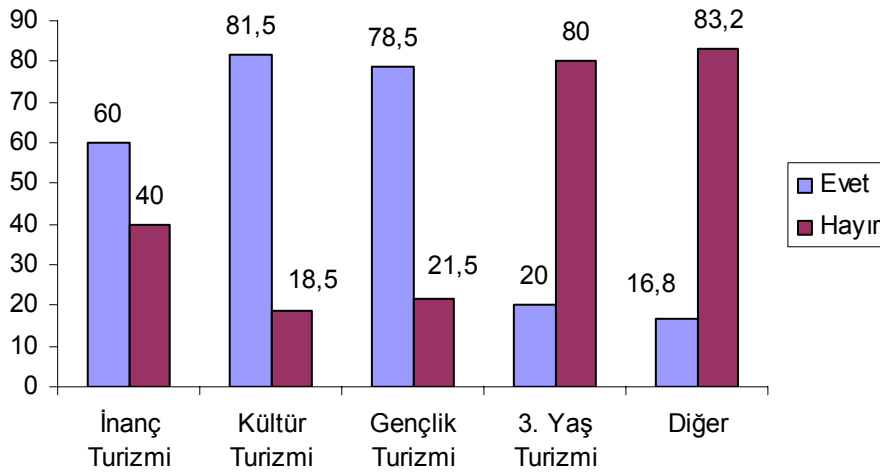
Tablo 3.26 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının Hangi Tür Turizm Çeşitlerine Ağırlık Verdikleri

Turizm çeşitleri	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
İnanç Turizmi	39	60,0	26	40,0
Kültür Turizmi	53	81,5	12	18,5
Gençlik Turizmi	51	78,5	14	21,5
3. Yaş Turizmi	13	20,0	52	80,0
Diğer	11	16,8	54	83,2

Tablo 3.26’ya göre araştırmaya katılan seyahat acentalarının faaliyet alanları içerisinde % 60 oranında inanç turizmi, % 81,5 oranında kültür turizmi, % 78,5 oranında

gençlik turizmi, % 20 oranında 3. yaş turizmi ve % 16,8 oranında diğer şıklar kapsamında bulunan dağcılık turizmi, hava sporları turizmi, mağara turizmi ve su sporları turizmi girmektedir.

Şekil 3.24 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının Hangi Tür Turizm Çeşitlerine Ağırlık Verdikleri

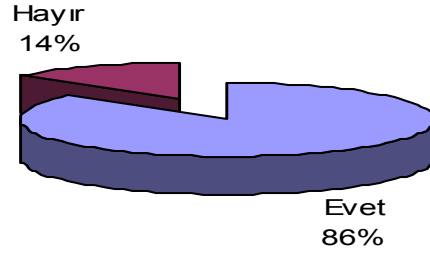

Tablo 3.27 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının Rehberlerinin İnanç Turizmi Açısından Yeterli Bilgiye Sahip Olup Olmadıkları

Rehberin Bilgi Yeterliliği	N	%
Evet	56	86,2
Hayır	9	13,8
Toplam	65	100,0

Tablo 3.27'ye göre araştırmaya katılan seyahat acentaları % 86,2 oranında rehberlerinin inanç turizmi açısından yeterli bilgiye sahip olduklarını, % 13,8 oranında ise rehberlerinin inanç turizmi açısından yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

Şekil 3.25 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının Rehberlerinin İnanç Turizmi Açısından Yeterli Bilgiye Sahip Olup Olmadıkları

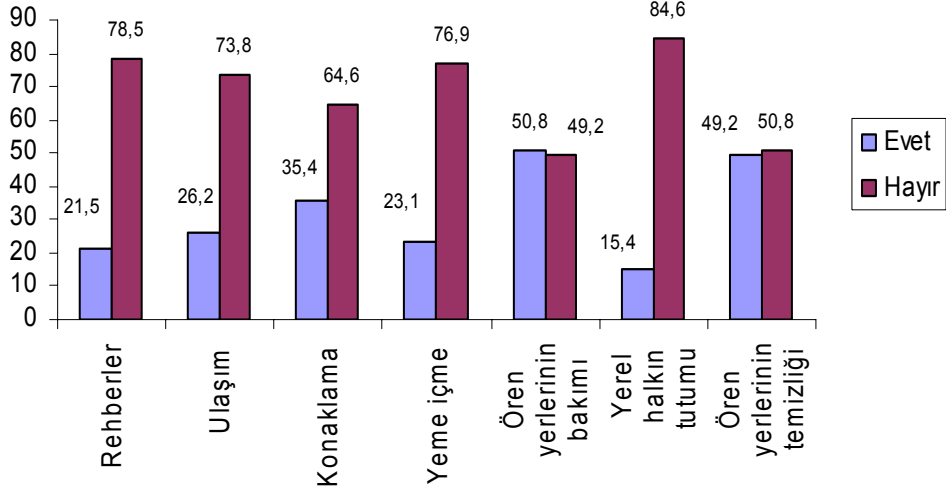

Tablo 3.28 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının Dinsel Amaçlı Turistlerin En Çok Nelerden Şikâyetçi Oldukları Hakkındaki Düşünceleri

İfadeler	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
Rehberler	14	21,5	51	78,5
Ulaşım	17	26,2	48	73,8
Konaklama	23	35,4	42	64,6
Yeme içme	15	23,1	50	76,9
Ören yerlerinin bakımı	33	50,8	32	49,2
Yerel halkın tutumu	10	15,4	55	84,6
Ören yerlerinin temizliği	32	49,2	33	50,8

Tablo 3.28' göre araştırmaya katılan seyahat acentaları dinsel amaçlı turistlerin % 21,5 oranında rehberlerden, % 26,2 oranında ulaşımdan, % 35,4 oranında konaklama tesislerinden, % 23,1 oranında yeme-içmeden, % 50,8 oranında ören yerlerinin bakımı, % 15,4 oranında yerel halkın tutumu ve % 49,2 oranında ören yerlerinin temizliği konularından şikâyetçi olduklarını belirtmişlerdir.

Şekil 3.26 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının Dinsel Amaçlı Turistlerin En Çok Nelerden Şikâyetçi Oldukları Hakkındaki Düşünceleri

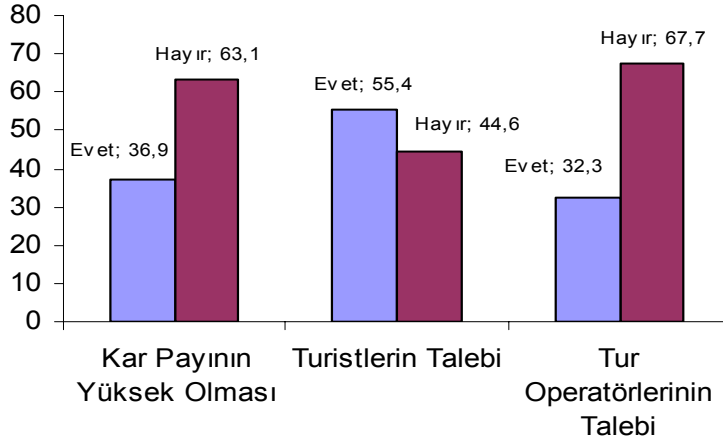

Tablo 3.29 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İnanç Turizmi Amaçlı Seyahatler Düzenleme Nedenleri

Amaç	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
Kar Payının Yüksek Olması	24	36,9	41	63,1
Turistlerin Talebi	36	55,4	29	44,6
Tur Operatörlerinin Talebi	21	32,3	44	67,7

Tablo 3.29'a göre araştırmaya katılan acentaların inanç turizmi amaçlı seyahatler düzenleme nedenleri % 36,9 oranında kar payının yüksek olması, % 55,4 oranında turistlerin talepleri, % 32,3 oranında tur operatörlerinin talebinden dolayıdır.

Şekil 3.27 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İnanç Turizmi Amaçlı Seyahatler Düzenleme Nedenleri

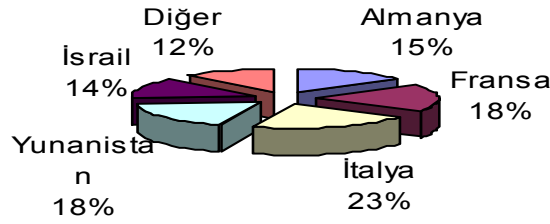
Tablo 3.30 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İnanç Turizmi Kapsamında Düzenlediği Turlarda Hedef Kitlesi Ülkeler

Ülkeler	N	%
Almanya	10	15,38
Fransa	12	18,46
İtalya	14	21,54
Yunanistan	12	18,46
İsrail	9	13,85
Diğer	8	12,31
Toplam	65	100,0

Tablo 3.30'a göre araştırmaya katılan seyahat acentalarının inanç turizmi kapsamında düzenlediği turlarda hedef kitlesi ülkeler % 15,38'lil oranıyla Almanya, % 18,46'lık oranıyla Fransa, % 21,54'lük oranıyla İtalya, % 18,46'lık oranıyla Yunanistan,

% 13,85'lik oranıyla İsrail ve % 12,31'lik oranıyla Kanada, Hollanda, Amerika Birleşik Devletleri ve Macaristan'ıda içine alan diğer bölümündeki ülkelerden oluşmaktadır.

Şekil 3.28 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İnanç Turizmi Kapsamında Düzenlediği Turlarda Hedef Kitlesi Ülkeler

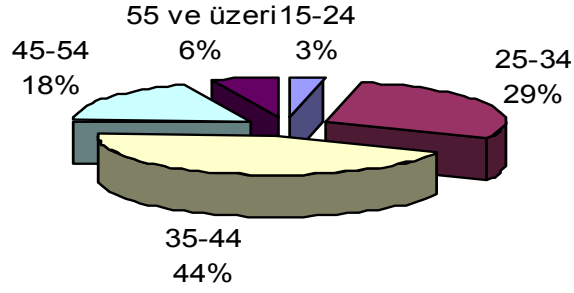

Tablo 3.31 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İnanç Turizmi Kapsamında Düzenlediği Turlarda En Çok Hangi Yaş Grubundan Turist Katıldığı

Yaş Grubu	N	%
15-24	2	3,1
25-34	19	29
35-44	28	43,2
45-54	12	18,5
55 ve yukarı	4	6,2
Toplam	65	100,0

Tablo 3.31'e göre araştırmaya katılan seyahat acentalarının inanç turizmi kapsamında düzenlediği turlarda en çok % 3,1 oranında 15-24 yaş grubundan, % 29 oranında 25-34 yaş grubundan, % 43,2 oranında 35-44 yaş grubundan, % 18,5 oranında 45-54 yaş grubundan ve % 6,2 oranında 55 ve yukarı yaş grubundan turist katılmaktadır.

Şekil 3.29 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İnanç Turizmi Kapsamında Düzenlediği Turlarda En Çok Hangi Yaş Grubundan Turist Katıldığı

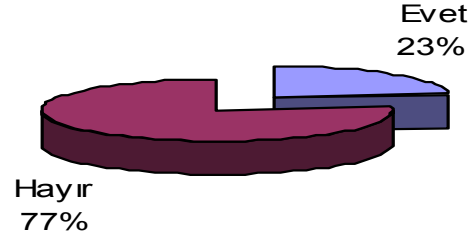

Tablo 3.32 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İnanç Turizmine Yönelik Tur Programlarına İznik'i Dahil Edip Etmedikleri

Tur Programına İznik Dahilmi	N	%
Evet	15	23,1
Hayır	50	76,9
Toplam	65	100,0

Tablo 3.32'ye göre araştırmaya katılan seyahat acentalarından % 23,1'i inanç turizmine yönelik tur programlarına İznik'i dahil etmekte, % 76,9'u İznik'i tur programlarına dahil etmemektedir.

Şekil 3.30 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İnanç Turizmine Yönelik Tur Programlarına İznik'i Dahil Edip Etmedikleri

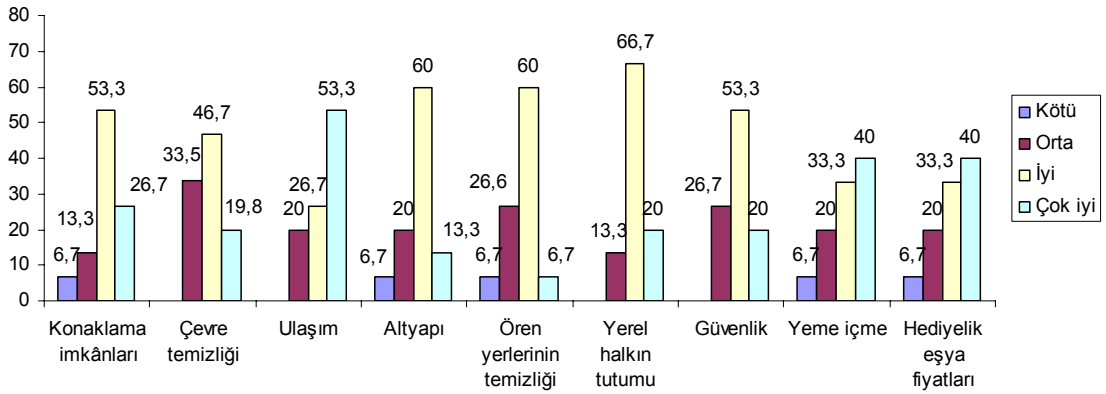

Tablo 3.33 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İznik'e Düzenlediği Turlar Açısından Değerlendirdikleri Etkenler.

İfadeler	Çok kötü		Kötü		Orta		İyi		Çok iyi	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Konaklama imkânları			1	6,7	2	13,3	8	53,3	4	26,7
Çevre temizliği					5	33,5	7	46,7	3	19,8
Ulaşım					3	20	4	26,7	8	53,3
Altyapı			1	6,7	3	20	9	60	2	13,3
Ören yerlerinin temizliği			1	6,7	4	26,6	9	60	1	6,7
Yerel halkın tutumu					2	13,3	10	66,7	3	20
Güvenlik					4	26,7	8	53,3	3	20
Yeme içme			1	6,7	3	20	5	33,3	6	40
Hediyelik eşya fiyatları			1	6,7	3	20	5	33,3	6	40

Tablo 3.33'e göre araştırmaya katılan seyahat acentaları konaklama imkânlarını % 6,7 oranında kötü, % 13,3 oranında orta, % 53,3 oranında iyi, % 26,7 oranında çok iyi olarak değerlendirmiş. Çevre temizliğini % 33,3 oranında orta, % 46,7 oranında iyi, % 19,8 oranında çok iyi olarak değerlendirmiş. Ulaşım imkânlarını % 20 oranında orta, % 26,7 oranında iyi, % 53,3 oranında çok iyi olarak değerlendirmiş. Altyapı imkânlarını % 6,7 oranında kötü, % 20 oranında orta, % 60 oranında iyi, % 13,3 oranında çok iyi olarak değerlendirmiş. Ören yerlerinin temizliğini % 6,7 oranında kötü, % 26,6 oranında iyi, % 6,7 oranında çok iyi olarak değerlendirmiş. Yerel halkın tutumunu % 13,3 oranında orta, % 66,7 oranında iyi, % 20 oranında çok iyi olarak değerlendirmiş. Güvenliği % 26,7 oranında orta, % 53,3 oranında iyi, % 20 oranında çok iyi olarak değerlendirmiş. Yeme içme işletmelerini % 6,7 oranında kötü, % 20 oranında orta, % 33,3 oranında iyi, % 40 oranında çok iyi olarak değerlendirmiş. Hediyelik eşya fiyatlarını % 6,7 oranında kötü, % 20 oranında orta, % 33,3 oranında iyi, % 40 oranında çok iyi olarak değerlendirmişlerdir.

Şekil 3.31 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İznik'e Düzenlediği Turlar Açısından Değerlendirdikleri Etkenler

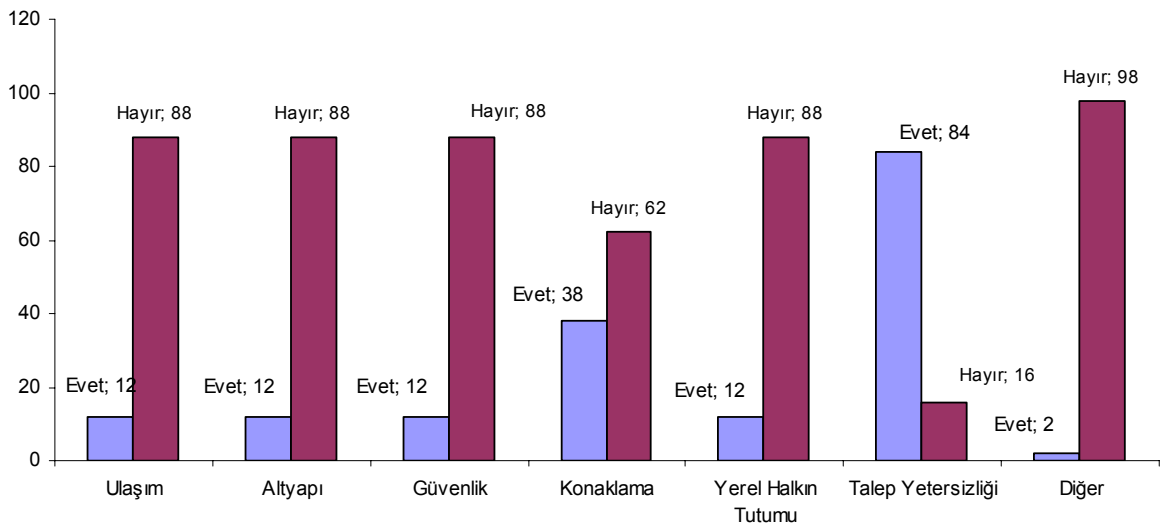

Tablo 3.34 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İznik'e Tur Düzenlememe Nedenleri

Tur Düzenlememe Nedenleri	Evet		Hayır	
	N	%	N	%
Ulaşım	6	12,0	44	88,0
Altyapı	6	12,0	44	88,0
Güvenlik	6	12,0	44	88,0
Konaklama	19	38,0	31	62,0
Yerel Halkın Tutumu	6	12,0	44	88,0
Talep Yetersizliği	42	84,0	8	16,0
Diğer	1	2,0	49	98,0

Tablo 3.34'e göre araştırmaya katılan seyahat acentalarının İznik'e tur düzenlememe nedenlerini % 12,0'lık oranıyla ulaşım, % 12,0'lık oranıyla altyapı, % 12,0'lık oranıyla güvenlik, % 38,0'lık oranıyla konaklama, % 12,0'lık oranıyla yerel halkın tutumu, 84,0'lık oranıyla talep yetersizliği oluşturmaktadır.

Şekil 3.32 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının İznik'e Tur Düzenlememe Nedenleri

Tablo 3.35 Araştırmaya Katılan Seyahat Acentalarının Gelecekte İznik Yöresine Tur Düzenlemeyi Düşünüp Düşünmedikleri Hakkındaki Fikirleri

Tur Düzenlemeyi düşünüyorlar mı?	N	%
Evet	48	73,8
Hayır	17	26,2
Toplam	65	100,0

Tablo 3.35'e göre araştırmaya katılan seyahat acentalarının % 73,8' gelecekte İznik'e tur düzenlemeyi düşündüklerini, % 26,2'i ise gelecekte İznik'e tur düzenlemeyi düşünmediklerini ifade etmişlerdir.

3.5 Sonuç ve Öneriler

İznik'in inanç turizmi potansiyelinin ölçülmesine yönelik çalışmanın uygulama aşaması sonuçlarını değerlendirdiğimizde, yerel halk % 84.4'lük bir oranla turistlerin İznik yöresine sayıca çok fazla gelmelerini istemektedir. Yerel halktan turistin gelmesinden rahatsızlık duyanlarının oranı % 1.4 gibi bir oranla yok denecek kadar azdır. Yerel halkın turistleri sayıca daha fazla görmelerini istemelerindeki ana düşünce turistlerin yöre ekonomisine sağlayacağı yüksek katkı düşüncesidir. İznik halkı turistlerin yoğun olarak gelmeleri sayesinde daha iyi ilişkiler içerisinde olacaklarını düşünmektedirler.

İznik halkı yabancı turistlerin ne tarihi ve dinsel değerleri tahrip ettiklerine, ne de yerel halkın kültürel ve ahlaki yapısını olumsuz etkilediğine inanmaktadır. Yerel halk dini bilgi seviyesi yönünden İslam dini bilgisini % 85.7 gibi yüksek bir oranla yeterli, Hıristiyanlık % 95.3 ve Musevilik % 95.9'luk bir oranla orta ve yetersiz görmektedir. Dini hoşgörü noktasında samimi olan halk, yabancı turistler için kutsal mekan olan İznik Ayasofya müzesinde ibadet etmeleri konusunda rahatsızlık duymamaktadır. Fakat halk Ayasofya'nın kilise veya cami olma konusunda kararsız

kalmıştır. Kanaatimizce Ayasofya'nın müze olarak kalması fakat gelen yabancı turistlerin rahatlıkla ibadet etmelerinin sağlanması daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Yabancı turistler üzerinde yapılan uygulamaya bakıldığında, turistlerin İznik'i ziyaretlerinde etkilendiği araçların başında din adamları ve arkadaş tavsiyesi toplamı % 45 gibi bir rakamla en yüksek oranı oluşturmaktadır. Bu oranla ilişkilendirdiğimiz İznik'e tekrar gelmek isteyenlere sadece evet diyenlerin oranına baktığımızda % 41.1'lik bir oranla karşılaşıyoruz. Ülkelerine gittiklerinde İznik'i tavsiye edeceklerine evet diyenler ise % 75.8 gibi yüksek bir oran çıkmaktadır. Bununla birlikte İznik seyahatlerini değerlendirmeleri % 83.7 gibi yüksek bir oranla memnun ve çok memnun şikkında yoğunlaşmaktadır. Bu da İznik'ten giden turistlerin kendileri gelmeseler bile yaptıkları tanıtım ve tavsiyeler neticesinde çevrelerini etkileyerek İznik'e doğru bir turistik hareket sağlayacakları kesindir.

Araştırma sonucunda İznik yöresini % 69.5 gibi yüksek bir oranla Hıristiyanlar ziyaret etmektedir. Ziyaret edenlerin % 24 oranında Ateist olması ve dini inançları olmadıkları halde Hıristiyanlar için kutsal yer olan Ayasofya Müzesi'ni ziyaret etmeleri ilgi çekicidir. İznik'i ziyaret eden yabancı turistlerin inanç turizmini tercih nedenleri dengeli bir şekilde merak, uzmanlık-araştırma, boş zaman ve dini yaptırım gücü olarak yoğunlaşmaktadır.

Araştırmaya katılan yabancı turistler Türkiye'nin inanç turizmi açısından zenginliği konusunda ve bu zenginliğin bir parçası olan İznik Ayasofya Müzesi'nin muhakkak ziyaret edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Yabancı turistler yerel halkın kendilerine bakış açısının olumlu olduğunu ve dinlerine hoşgörülü davrandıklarının kanaatini taşımaktadırlar. Onlar için çok önemli olan Ayasofya Müzesi'ndeki ibadet şartlarının yetersizliği konusunda hemfikirdirler ve tabi ki Ayasofya Müzesi'ni orijinal halinde görmek istemektedirler.

Acentalarla yapılan uygulamaların sonucunda, dinsel amaçlı turistlerin toplam % 90'lık bir oranla ören yerlerinin bakımı ve temizliğinden şikâyetçi oldukları görülmektedir. Acentaların % 76.9'u İznik'e tur düzenlemediklerini belirtmişlerdir.

Acentaların tur düzenlememe sebeplerine baktığımızda konaklama ve talep yetersizliğinde yoğunlaşma görülmektedir. Tur düzenleyen acentalar açısından da konaklama imkânları, alt yapı, ören yerlerinin temizliği, yeme-içme ve hediyelik eşya fiyatlarında rahatsızlık vardır. Bu konulardaki dezavantajlara rağmen acentaların % 73.8 oranında İznik'e tur düzenlemeyi düşünmeleri, İznik'in turistik arz kaynaklarının ve turistik amaçlı işletmelerin geliştirilmesi sonucuna bağlı olarak önümüze olumlu bir gelecek çizmektedir.

Sonuç olarak inanç turizmi bakımından İznik uluslararası turizm hareketliliğini sağlayacak yeterli turizm arzına sahiptir. Özellikle Hıristiyanlığın amentüsünün İznik'te şekillenmesi ve bugün hala ayinlerde İznik İnanç Bildirisi'nin okunması İznik'in Hıristiyan toplumu açısından devamlı zihinlerde durmasını sağlamaktadır.

Bu bağlamda İznik'te inanç turizminin geliştirilmesi için bazı somut önerilerin getirilmesinde fayda vardır. Bu öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- İznik bölgesinde Hıristiyanlar için dini öneme sahip başta Ayasofya Müzesi'nin harabe durumundan kurtarılıp orjinal haliyle restorasyonunun tamamlanılması ve ibadet için uygun bir hale getirilip 787'deki manevi havanın oluşması sağlanmalıdır.
- İznik bölgesindeki Hıristiyanlar için bir diğer dini öneme sahip I. İznik Konsili'nin yapıldığı İmparator Konstantin'in Sarayının kalıntılarının tamamen gün yüzüne çıkarılması ve koruma altına alınması ziyarette gelecek yabancı turistler için ibadet olanaklarının sağlanması gerekmektedir.
- Tarihi ve kültürel yapıtların bir an önce bütünüyle restorasyonuna başlanmalı, kaynak yetersizliği nedeniyle restorasyon yapılamayan ören yerlerinde en azından harabe görüntüsünün ortadan kaldırılarak düzenli olarak bakım ve temizliğinin yapılması ve bu konuda istihdam yaratılması gerekmektedir.
- İznik bölgesinde gerek yerleşim yeri olarak seçmiş yabancılar gerekse ziyarete gelen yabancı turistlerin konaklamaları sürecinde doğan dini gereksinimleri için ibadet edebilmelerini sağlamak amacıyla Hıristiyan toplumunun ibadethanesi

olan kilise açılması için Fener Rum Patrikhanesi'yle bağlantı kurulmalı, bu imkanın onlara tanınması dış aktif turizm talebini hem özendirici ve hem de yönlendirici olacaktır.

- İznik bölgesinde arkeoloji kazıları 1980'li yıllardan beri devam eden Antik Roma Tiyatrosu'nun bir an önce gün yüzüne çıkartılmasına çalışılmalıdır.
- İstihdam sorunu yüzünden İznik Müzesi'ni bile faal durumda tutmaktan zorlukla karşılaşan İznik Müze Müdürlüğü'ne sadece müze için az sayıda değil bütün önemli ören yerlerinin korunması ve açık tutulması için yerel yönetim tarafından yeterli sayıda istihdam desteği sağlanmalıdır.
- Türkiye'de önemli bir yeri olan ve sadece Diyarbakır ve İstanbul'da örnekleri bulunan İznik Surları harabe durumundadır. Sur üzerlerinde içlerinde hala insanların barındığı evler bulunmaktadır. Binalar sur ile içi içe bitişiktir. Bu alanlar boşaltılıp surların iki yanında da turistlerin rahatlıkla yürüyerek gezebilecekleri gezi alanları oluşturulmaları ve surların bugünkü harap görüntülerden kurtarılıp gerçek değerlerinin verilmesi gerekmektedir.
- İnanç turizmi konusunda profesyonelleşmiş seyahat acentaları ve tur operatörleriyle görüşme sağlanarak İznik'in inanç turizm potansiyelinin değerlendirilmesi için girişimlerde bulunulmalı. Kilise görevlileriyle bağlantı kurularak kiliselerde İznik'i tanıtım kampanyaları düzenlenmeli ve İznik'e talebi artırıcı faaliyetlerde bulunulmalıdır.
- İznik'in dünyaca ünlü çinisiyle inanç tur programları birleştirilerek, turistlerin kutsal mekanlarda ibadetlerini yaptıktan sonra diğer vakitlerini İznik çinisinin nasıl yapıldığı konusunda eğitim almalarının sağlanması ve kendilerine birkaç adet İznik çinisi üretme imkanı tanınacak eğitim ve konaklama imkanının aynı anda sunulduğu merkezler oluşturulmalı. Yabancı turistlerin kendi ürettikleri İznik çinileriyle ülkelerine dönmeleri sağlanmalı ve bu sayede hızlı bir tanıtım ağı oluşturulmalıdır.
- İznik'te en büyük eksiklerden biride konaklama imkânlarındaki yetersizliktir. İznik'in en acil ihtiyacı aynı anda 2 veya 3 otobüs turistini konaklanmasını sağlayacak 80-100 oda kapasiteli turizm işletme belgeli bir oteldir. Bu konuda

yatırımcılar teşvik edilmeli, bir sonuca ulaşamazsa yerel yönetim kendi imkanlarıyla bu oteli İznik turizmine kazandırmalıdır.

- İznik'te diğer bir yetersizlik yeme- içme işletmelerinin ve eğlence yerlerinin yoksunluk sayıda yetersiz olmasıdır. İlçeye yeterli yabancı turistlerin gelip konaklamayışından kaynaklı talep eksikliği nedeniyle bu konuda arz oluşmamaktadır. En azından yerli turizm hareketini hızlandıracak tanıtım faaliyetlerine ağırlık verilmeli ve bu konudaki talep yeterli seviyeye çıkarılarak arz kaynaklarının oluşması sağlanmalıdır.
- İznik'in elindeki tabii güzelliklerde kullanılmalı ve alternatif turizm çeşitlerinden tarım turizmi, eko turizm ve su sporları turizmi için de çalışmalarda bulunulmalıdır. İnanç turizmi çerçevesinde gelen turistlerin boş zamanlarını değerlendirme alternatifleri olarak destekleyici turizm çeşitleri şeklinde geliştirilmeye çalışılmalıdır.

Sonuç olarak İznik Türkiye için önemli bir turistik bölgedir. İznik'in bölgesel kalkınmasını sağlamak ve alternatif bir gelir olarak sunduğumuz inanç turizm ağırlıklı turistik hareketin başlatılması ve İznik'in turizm değerlerine sahip çıkılması sadece İznik'te yaşayanların sahip çıkması gereken değil, özellikle Hıristiyan toplumunun aynı zamanda kendi değerleri olan bu bölgeye sahip çıkması ve ellerinden gelen desteği her yönüyle yapmaları gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akat, Ömer, (2000) **Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği**. İstanbul : Motif Matbaası.
- Akaya, Arzu, (1994), “Turizmin Çevresel Etkileri ve İznik Çevresinde Alternatif Turizm Gelişiminin Değerlendirilmesi,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Aksoy, Mustafa, (1998), “Türkiye’de İnanç Turizmi ve Seyahat Acentalarının İnanç Turizmine Olan İlgilerine Yönelik Bir Uygulama,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Anadol, Köksal, (2002), “Türkiye’deki İnanç Merkezlerinin Çağdaş Anlamda Turizme Açılması Konusunda Taç Vakfının Katkıları”, **T.C. Turizm Bakanlığı II. Turizm Şurası Bildirileri I. Cilt**. Ankara.
- Ardos, Mehmet, (1995), **Türkiye Ovalarının Jeomorfolojisi Cilt I**. İstanbul : Çantay Kitabevi
- Arıkan, İrfan ve Necati Oğuz, (1999), “Kapadokya’nın İnanç Turizmi Açısından Sahip Olduğu Kaynaklar ve Değerlendirilmesi”, **İki binli Yıllara Girerken Kapadokya’nın Turizm Değerlerine Bir Bakış**. Kayseri : Erciyes Üniversitesi Matbaası.
- Atalay, İbrahim, (2000), **Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği**. İzmir : Ege Üniversitesi Basımevi.
- Ateş, Süleyman, (1996), **Kur’an-ı Kerim ve Yüce Meali**. Ankara : Kılıç Kitabevi.
- Avcıkurt, Cevdet, (1997), “2000 Yıllarında İnanç Turizmi ve Türkiye”, **VIII. Ulusal Turizm Kongresi**. Kuşadası.
- Avcıkurt, Cevdet, (2003), **Turizm Sosyolojisi**. Balıkesir : Detay Yayıncılık.
- Avcıkurt, Cevdet, (2005), **Turizmde Tanıtma ve Satış Geliştirme**. İstanbul : Değişim Yayınları
- Avcıkurt, Cevdet ve Ahmet Köroğlu, (2000), “Türkiye’de Turizm İşletmelerinin Tanıtma ve Pazarlama Faaliyetlerinde İnterneti Kullanma Eğilimleri,” **V. Ulusal Pazarlama Kongresi Bildiri Kitabı**. Antalya.
- Aymankuy, Yusuf, (2003), **Kongre Turizmi ve Fuar Organizasyonları**. Ankara : Detay Yayıncılık.

- Ayverdi, Ekrem Hakkı, (1989), **İstanbul Mimari Çağının Menşe’i Osmanlı Mimarisinin İlk Devri I.** İstanbul : Damla Ofset.
- Ayverdi, Ekrem Hakkı, (1989), **Osmanlı Mimarisinde Çelebi ve II: Sultan Murad Devri Cilt II.** İstanbul : Damla Ofset.
- Bakır, Sitare Turan, (1999), **Osmanlı Eserleri İznik Çinileri ve Gülberkyan Koleksiyonu.** Ankara : Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Benlisoy, Yorga ve Elçin Macar, (1996), **Fener Patrikhanesi.** Ankara : Ayraç Yayınevi.
- Bodur, Sibel, (2000), “Antik Dönemde İznik,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi Deprem Araştırma Enstitüsü, Temmuz, 2005.
- Bozok, Düriye,(1996), “Türkiye’ye Yönelik Uluslararası Turizm Talebinin Yapısal Analizi ve Gelişme Stratejileri,” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Candan, Ergun, (2004), **Bilinmeyen Yönleri ve Sırlarıyla Son Üç peygamber.** İstanbul : Kitap Matbaacılık.
- Celebi, Ahmet, (1978), **Mukayeseli Dinler Açısından Yahudilik.** Çeviren : Ahmet M. Büyükçınar ve Ö. Faruk Harman. İstanbul : Kalem Yayınevi.
- Challaye, Felicien, (2002), **Dinler Tarihi.** Çeviren : Sami Tiryakioğlu. İstanbul : Varlık Yayınları.
- Demirkent, Işın, (2004), **Haçlı Seferleri.** İstanbul : Dünya Yayıncılık.
- Doğanay, Hayati, (2001) **Türkiye Turizm Coğrafyası.** Konya : Çizgi Kitabevi.
- Dvornik, Francis, (1990), **Konsiller Tarihi İznik’ten II. Vatikana.** Çeviren: Mehmet Aydın. Ankara : Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Erbaş, Ali, (2004), **Hristiyanlık.** İstanbul : İnsan Yayınları.
- El-Faruki, İsmail Raci ve Luis Lamia El-Faruki, (1999), **İslam Kültür Atlası.** Çeviren: Mustafa Okan Kibaroglu ve Zerrin Kibaroglu. İstanbul : İnkılab Yayınları.
- Eyice, Semavi, (1988), **İznik Tarihçesi ve Eski Eserleri.** İstanbul : Örüncü Ofset.
- Eyice, Semavi, (1996), **İznik Tarihçesi ve Eserleri.** Ankara : Kültür Bakanlığı Yayınları.

- Gönenç, Sabriye Çelenk, (1993), “İzник’te Bizans Dönemine ait Yapıların İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Röleve Restorasyon Ana Bilim Dalı.
- Gümüş, Okan, (2000), “The Year 2000 and Faith Tourism, Anatolia-Where the Religions Converge,” **İCOC Quarterly Magazine**. (7), ss. 4-8
- Gündüz, Şinasi, (2004), **Pavlus Hıristiyanlığın Mimarı**. Ankara : Ankara Okulu Yayınları.
- Gürdal, Mehmet, (2001), **Türkiye Turizm Coğrafyası**. Muğla : Muğla Üniversitesi Matbaası
- Hacıoğlu, Necdet, (2000), **Turizm Pazarlaması**. Bursa : Vipaş.
- Havva, Said, (1992), **İslam I. Cilt**. Çeviren : Mesut tat. Konya : Tekin Kitabevi.
- Hamidullah, Muhammad, (1993), **İslam Peygamberi Hayatı ve Faaliyetleri I**. Çeviren: Salih Tuğ. İstanbul : İrfan Yayımcılık.
- Henderson, Joan C.. (2003) “Managing Tourism and Islam in Peninsular Malaysia,” **Tourism Management**, (24), ss. 447-456
- Herbert, Davit. (2001) “Literary Places, Tourism and the Heritage Experience”, **Annals of Tourism Research**, 28(2), ss. 312-333
- İzник Çini ve Öğretim Vakfı, (2005), “İzник Çinisi, İzник Renkleri ve Sembolleri”, **Standard Dergisi**. 44(522), ss. 97-101.
- İzник Esnaf ve Sanatkârlar Odası, (2005).
- İzник Kaymakamlığı, (1996), **İzник**. Birinci baskı : Denizli.
- İzник Ticaret ve Sanayi Odası, (2005).
- Joseph, A. Christina and Anandam P. Kavoori. (2001) “Tourism and the Host Community”, **Annals of Tourism Reseach**, 28(4), ss. 998–1009
- Kaya, Hüseyin, (1998), **İnanç Turizmi**. Bursa: F. Özsan Matbaacılık.
- Kaya, Hüseyin, (1999), **Uluslararası Politik Derinliklerde Anadolu 2000**. Bursa : F. Özsan Matbaacılık.
- Kaya, İlhan, (1987), “Arkeolojik Jeomorfoloji Açısından Yenişehir ve İzник Havzalarının Çevre Özellikleri,” **V. Araştırma Sonuçları Toplantısı II**. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü. Birinci baskı. Ankara

- Karaman, Sebahattin, (1999), “Turizm Talebinde Etkili Olan Demografik Özellikler,” **Turizmde Seçme Makaleler: 31.** Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı Yayınları. İstanbul.
- Kozak, Nazmi, Meryem A. Kozak ve Metin Kozak, (2001), **Genel Turizm İlkeler – Kavramlar.** Ankara : Detay Yayıncılık.
- Kurtay, Hüseyin, (2004), **Dünya Kenti İznik.** Bursa : Kristal Reklam.
- Küçük, Abdurrahman, (2003), **Dönmeler (Sabatayistler) Tarihi.** Ankara : Andaç Yayınları.
- Küçük, Abdurrahman ve Günay Tümer, (2002), **Dinler Tarihi.** Ankara : Ocak Yayınları.
- Murray, Michael and Brian Graham. (1997) “Exploring the Dialectics of Route-Based Tourism: the Camino de Santiago”, **Tourism Management.** 18(8), ss. 513-524
- Nuhoğlu, Neslihan, (1995), “İznik Şehri,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimlere Enstitüsü.
- Oğuz, M Necati, (1999), “Türkiye Sınırları İçinde Bulunana Erken Dönem Hıristiyanlık’a Ait Çekim Merkezlerinin Ekonomik Faktör Olarak Kullanılması,” Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özsoy, Ömer ve İlhami Güler, (1996), **Konularına Göre Kur’an.** Ankara : Fecr Yayınevi.
- Peyssonel, Charles de, (2005), **1745 Yılında İzmit ve İznik’e Yapılmış Bir Gezinin Öyküsü.** Çeviren: F. Yavuz Ulugün. Kocaeli : Tarih Yayınları.
- Sarıçioğlu, Ekrem, (2004), **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi,** Isparta : Fakülte Kitabevi.
- Savaş, Erdoğan, Kemal Keresteci, Şefik Kargınar ve Emin Altınölçek, (1963), “**İznik,**” İstanbul : Özyurt Basımevi.
- Sezgin, Orhan Mesut, (2001), **Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı.** Ankara : Detay Yayıncılık.
- Sırma, İhsan Süreyya, (1993), **İslam Öncesi Mekke Dönemi ve Hz Muhammed.** İstanbul : Hakikat Matbaası.
- Şen, Turan, (1998), “İznik’in Tarihi Coğrafyası,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Ortadoğu ve İslam Ülkeleri Enstitüsü.

- Tahiroğlu, Tayyar, (1995), **İzник Göl Akşamları Göldeste**. İzmir : Hürefe Matbaası.
- Tarcan, Ebru ve Eda Atılgan, (1999), “2000 Yılına Doğru Türkiye'nin İnanç Turizmi Açısından Önemi ve Antalya'da Faaliyet Gösteren Seyahat Acentaları Üzerine Bir Araştırma,” **İki binli Yıllara Girerken Kapadokya'nın Turizm Değerlerine Bir Bakış**. Kayseri : Erciyes Üniversitesi Matbaası.
- T.C. İçişleri Bakanlığı İzник İlçe Nüfus Müdürlüğü, (2005).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İzник Müze Müdürlüğü, (2005).
- T.C. Maliye Bakanlığı İzник Mal Müdürlüğü, (2005).
- T.C. Maliye Bakanlığı İzник Vergi Dairesi Müdürlüğü, (2005).
- T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, (2005), **Bursa İl Müdürlüğü Brifing Raporu**. Birinci baskı : Bursa.
- T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı İzник İlçe Tarım Müdürlüğü, (2005).
- T.C. Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, (2003), **Türkiye'nin Turizm Değerleri Cilt II**. Birinci baskı, Ankara.
- Tümertekin, Erol ve Nazmiye Özgüç, (2002), **Beşeri Coğrafya**. İstanbul : Çantay Kitabevi.
- Türkiye İş Bankası. (2004), **Tarih Boyunca İzник**. Birinci baskı. İstanbul.
- Türk Pirelli Ticaret A.Ş., (1969), **İzник (Nicaea)**. Birinci baskı. İstanbul.
- Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonu İzник Şoförler ve Otomobilciler Odası Başkanlığı, (2005).
- Uçkun, Seher, (2004), “İşletme ve İşletme Türleri,” **Turizm İşletmeleri**. İstanbul : Değişim Yayınları.
- Usta, Öcal, (2001), **Genel Turizm**. İzmir: Anadolu Matbaacılık
- Vakıflar Genel Müdürlüğü, (1986), **Türkiye'de Vakıf Abideleri ve Eski Eserler İzник İlçesi**. Birinci basım. Ankara.
- Yalduz, Alparslan, (1999), “Tarihi, Dini ve Kültürel Açından İzник,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı.
- Yalman, Bedri, (2003), **İzник**. İstanbul : İniform Matbaacılık.
- Yenipınar, Uysal, (2002), “İnanç Turizmi ve Anadolu”, **T.C. Turizm Bakanlığı II: Turizm Şurası Bildirileri I. Cilt**. Ankara.

- Yıldız, Hakkı Dursun, (1992), **Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi Cilt 6.**
İstanbul : Çağ Yayınları.
- Yılmaz, Burcu Selin, (2000), “Türkiye’de Dini Turizm ve Meryem Ana Evi’nin Turistik Potansiyelinin Analizi,” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

INTERNET

- “**Anadolu’daki Hıristiyanlık Tarihi**”, 22 Temmuz, 2005,
(<http://www.hristiyan.net//anadoludahristiyanlik.htm>)
- Baki, Adam, (2003), **Yahudilik ve Anadolu’daki Gelişmesi**, 20 Temmuz, 2005,
(http://www.tureb.org.tr/makale_detay.asp?id=189)
- Dinler Tarihi**, 22 Temmuz, 2005,
(http://www.akademik.maltepe.edu.tr/~cansen/Dinler_Tarihi.ppt)
- Endmann, Philipp, **Die Schlacht vor Nikaia am 17.Mai.1097 in Militargeschicher Perspektive**, 28 Temmuz, 2005, (<http://www.cma.d-r.de/4-01/endmann.pdf>)
- “**Hıristiyanlıkta Ana Mezhepler**”, 26 Temmuz, 2005,
(<http://www.hristiyan.net/hristiyanliktamezhepler>)
- Keskinöz, İlhan, (1999), **Hıristiyan İnanç Turizmi**, 20 Temmuz, 2005,
(<http://www.presbiteryen.org/makinanctur1.html>)
- Kilise Tarihi**, 22 Temmuz, 2005, (<http://www.hristiyan.net/kilisetarihi>)
- 2000 Yılı ve İnanç Turizmi**, 21 Temmuz, 2005,
(<http://www.web.adu.tr/akademik/osacikara/2000yılı.htm>)
- 22 Temmuz, 2005, (<http://www.gnmmujde.com/3000.html>)
- 22 Temmuz, 2005, (http://www.iznik.gen.tr/tarihce/tur_main.htm)
- 25 Temmuz, 2005, (<http://www.incil.com/sss/iznik.php>)
- 26 Temmuz, 2005, (<http://www.isamesih.org/doc/isamesihtanrı/bolum6.htm>)
- 27 Temmuz, 2005, (<http://www.iznik.gen.tr/tur.index.htm>)
- 28 Temmuz, 2005, (http://lexikon.freenet.de/Zweites_Konzil_von_Nic%C3%A4a)
- 28 Temmuz, 2005, (http://lexikon.freenet.de/%C3%96kumenisches_Konzil)

29 Temmuz, 2005,

(<http://demo.lutherproductions.com/historytutor/basic/early/stories/nicenegreed.htm>)

21 Ağustos, 2005,

(http://www.kultur.gov.tr/portal/destinasyon_tr.asp?belgeno=44333&baslik=iznik)

21 Ağustos, 2005, (<http://www.kultur.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx>)

27 Ağustos, 2005, (<http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/thistoric.htm>)

28 Ağustos, 2005, (<http://www.iznik.com/turkce/cinisanati.asp>)

EKLER**EK-1**

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ VE OTELCİLİK ANABİLİM DALI
İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİ AÇISINDAN İZNIK'İN
DEĞERLENDİRMESİ ÜZERİNE ÖRNEK UYGULAMASINA YÖNELİK
YEREL HALK ANKET FORMU

Sayın Katılımcı

Bu çalışma, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalında “İznik’in inanç turizm potansiyelinin değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans çalışması için yapılmaktadır. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Araştırmayı yürütenler

Yrd. Doç. Dr. Sebahattin KARAMAN (Danışman)
Kağan Mehmet USTA (Yüksek lisans öğrencisi)

Soru 1) Cinsiyetiniz ?

Bay Bayan

Soru 2) Yaşınız ?

15-24 25-34 34-44 45-54 -55 ve üzeri

Soru 3) Eğitim Durumunuz ?

Okuma Yazma Yok İlkokul Ortaokul
 Lise Üniversite Yüksek Lisans

Soru 4) Mesleğiniz ?

Öğrenci İşçi Çiftçi Memur
 Ev Hanımı Esnaf Emekli Diğer (.....)

Soru 5) Ne Zamandan Beri Bu Yörede İkamet Ediyorsunuz?

1-4 Yıl 5-9 Yıl 10-14 Yıl 15 Yıl ve üzeri

Soru 6) Yabancı Turistlerle Çok Sık Karşılaşıyor musunuz?

Evet Hayır

Soru 7) Yabancı Turistlerle İlgili Düşünceleriniz?

Sayıca daha fazla gelmelidirler Çok fazla gelmekte sınırlama getirilmeli
 İbadet amaçlı gelmelerinden memnun değilim
 Turistlerin yöremize gelmeleri beni ilgilendirmiyor.
 Diğer (Belirtiniz).....

Soru 8) Semavi Dinler Hakkındaki Bilgi Seviyeniz ? (Sizin İçin En Uygun Olanını “X” İle İşaretleyiniz)

	Çok İyi	İyi	Orta	Kötü	Çok Kötü
İslam Dini					
Hıristiyanlık					
Musevilik					

YEREL HALKIN İNANÇ TURİZMİ İLE İLGİLİ DÜŞÜNCELERİ

	İfadeler	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
		1	2	3	4	5
1	Gelen turistler yerel halkın kültürel, ahlaki yapısını olumsuz etkilemektedir.					
2	Turistlerin gelmesi yörenin ekonomisine büyük katkılar sağlamaktadır.					
3	İznik Ayasofya Müzesi’nde yabancıların ibadet etmeleri beni aşırı derecede rahatsız etmektedir					
4	İznik Ayasofya Müzesi’nin Hıristiyanlar için ibadete açılması gerekmektedir.					
5	İznik Ayasofya Müzesi’nde Ortodoks bir din adamının çalışması İznik halkını rahatsız edecektir..					
6	İznik Ayasofya Müzesi’nin Cami olarak ibadete açılması gerektiğini düşünüyorum					
7	İznik’te Ayasofya Müzesi’nden daha önemli turistik değerler mevcuttur					
8	İznik çinisi turizm açısından Ayasofya Müzesi’nin sağladığı turizm hareketinden daha yüksek potansiyel sağlamaktadır.					
9	İznik Ayasofya Müzesi’nin hak ettiği değerin henüz verilmediğini düşünüyorum.					
10	Turistlerin tarihi, kültürel ve dinsel değerleri tahrip ettiklerine inanıyorum.					
11	Dünya barışının sağlanmasında ve ülkelerin birbirlerine yakınlaşmalarında turistik hareketlilik büyük önem taşımaktadır.					
12	İznik’e gelen turist sayısı arttıkça yerel halkın turiste bakış açılarının daha olumlu olacağını düşünüyorum.					
13	Gelen turist sayısı arttıkça İzniklilerin onların dinine saygı göstermeleri yoluyla dinsel barış sağlanacaktır.					
14	İznik Ayasofya Müzesi farklı dinler açısından ortak ibadet yeri olabileceğine inanıyorum.					

EK-2

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ VE OTELCİLİK ANABİLİM DALI
İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİ AÇISINDAN İZNIK'İN
DEĞERLENDİRMESİ ÜZERİNE ÖRNEK UYGULAMASINA YÖNELİK
YABANCI TURİST ANKET FORMU

Sayın Katılımcı

Bu çalışma, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalında “İzник’in inanç turizm potansiyelinin değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans çalışması için yapılmaktadır. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Araştırmayı yürütenler

Yrd. Doç. Dr. Sebahattin KARAMAN (Danışman)
Kağan Mehmet USTA (Yüksek lisans öğrencisi)

1) Cinsiyetiniz?

Kadın Erkek

2) Yaşınız;

15-24 25-34 35-44 45-54 - 55 ve üzeri

3) Eğitim durumunuz

Yüksek okuldan az Lise Kolej
 Lisans Lisans

4) Mesleğiniz?

Öğrenci İşçi Emekli Memur
 Diğer.....

5) Hangi ülkeden geliyorsunuz?

(Belirtiniz).....

6) İznik yöresine kaçınıcı gelişiniz?

İlk defa İkinci kez Üçüncü kez Üç defadan fazla

ANKETE KATILANLARIN İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİNE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİ

		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
		1	2	3	4	5
1	Türkiye inanç turizmi açısından zengin bir potansiyele sahiptir.					
2	Türkiye'ye yönelik inanç turizmi organizasyonları yeterlidir.					
3	Türkiye'de dini vecibelerimizi rahatlıkla yerine getirebiliriz.					
4	Yerel halk dinimize hoşgörülüdür.					
5	İnanç turizmi kapsamında Türkiye'de İznik'ten başka merkezlerde ziyaret edilmelidir.					
6	İznik halkı turistleri yalnızca ekonomik güç olarak görmektedir.					
7	İnanç turizmiyle ilgili turist rehberleri yeterli bilgiye sahiptirler.					
8	İznik Ayasofya Kilisesi inanç turizmi açısından muhakkak ziyaret edilmesi gereken bir yerdir.					
9	İznik'in inanç turizm potansiyeli (ibadethaneleri) yeteri kadar mevcuttur.					
10	İznik Ayasofya Kilisesi'nde ibadet edebilmek için tüm şartlar uygundur.					
11	Ayasofya Kilisesi'nin orjinal haliyle ibadethane olarak kullanıma açılması gerekmektedir.					
12	İznik sadece dinsel değil, aynı zamanda doğal ve kültürel değerleriyle ziyaret edilmesi gereken turistik bir bölgedir.					
13	İznik tur operatörleri kataloglarında yeteri kadar yer almıyor.					
14	Seyahat acentalarının inanç turizmi tur programlarında İznik'te en az bir gecelik konaklama yapmaları gerekmektedir.					
15	İznik Ayasofya Kilisesi'nde Ortodoks bir din adamının çalışması İznik'e daha fazla turistin gelmesine neden olacaktır.					

EK-3

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ VE OTELCİLİK ANABİLİM DALI
İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİ AÇISINDAN İZNIK'İN
DEĞERLENDİRMESİ ÜZERİNE ÖRNEK UYGULAMASINA YÖNELİK
YABANCI TURİST ANKET FORMU (İNGİLİZCE)

Dear Sir / Madam

This study is being carried out for the study of Master named “ The Potential of Religion Tourism in İznik” in Balıkesir University, Institute of Social Sciences, Main Discipline of Tourism and Hotel Management

Thank You for your participation.

Master Student
 Mehmet Kağan USTA

Consultant
 Assc. Prof.Sebahattin KARAMAN

7) Your sexuality;

Female Male

8) Your Age;

15-24 25-34 35-44 45-54 More than 55

9) Education;

Less than high school High school Some collage but not graduate
 Collage graduate Post graduate

10) Your Occupation;

Student Employee Retired Civil Servant
 Other.....

11) Where are you come from?

(Please Explain).....

THE THOUGHTS OF THE PARTICIPATERS ABOUT THE POTENTIAL OF RELIGION TOURISM.

		Strongly agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Strongly disagree
		1	2	3	4	5
1	Turkey has got a very rich potential in religion tourism.					
2	The Religion Tourism organizations which are organized towards Turkey are enough.					
3	We can easily do our religious duties in Turkey.					
4	Turkish local people behave respectfully to our religion.					
5	The other places in Turkey except İznik should be visited in the context of Religion Tourism.					
6	The inhabitants of İznik see the tourists just as a economic forces.					
7	The tourist guides who interested in religion tourism have got enough information about the religions.					
8	The church of İznik Hagia sophia must be certainly visited in the religion tourism					
9	The potential of İznik Religion Tourism (Places of worship) is enough					
10	All the conditions in the church of İznik Hagia sophia are appropriate to worship.					
11	It is necessary that the church of İznik Hagia sophia must be opened to using its original construction as a place of worship.					
12	İznik is a touristic place to visit the its cultural, and natural values except its religious values.					
13	İznik dosen't take place in the catalogs of Tour operators enough.					
14	Travel agencies should be spend at least one night in the tour programmers of the religion tourism in İznik					
15	An Orthodox Religious Functionary's being in the church of Hagia sophia leads to visiting of more tourists to İznik.					

THANK YOU

EK-4

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ VE OTELCİLİK ANABİLİM DALI
İNANÇ TURİZMİ POTANSİYELİ AÇISINDAN İZNIK'İN
DEĞERLENDİRMESİ ÜZERİNE ÖRNEK UYGULAMASINA YÖNELİK
A GRUBU SEYAHAT ACENTASI ANKET FORMU

Sayın Katılımcı

Bu çalışma, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalında “İznik’in inanç turizm potansiyelinin değerlendirilmesi” isimli yüksek lisans çalışması için yapılmaktadır. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Araştırmayı yürütenler

Yrd. Doç. Dr. Sebahattin KARAMAN (Danışman)
Kağan Mehmet USTA (Yüksek lisans öğrencisi)

Soru 1) Faaliyetlerinizde hangi tür turizm çeşitlerine ağırlık vermektensiniz ? (Önem sırasına göre 1,2,3..... diye sıralayınız)

İnanç Kültür Gençlik 3. yaş Diğer(belirtiniz).....

Soru 2) Rehberleriniz inanç turizmi açısından sizce yeterli bilgiye sahip mi ?

Evet Hayır

Soru 3) Dinsel amaçlı turistlerin en çok nelerden şikâyetçi olduklarını düşünüyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Rehberler Ulaşım Konaklama
 Yeme içme Ören yerlerinin bakımı
 Yerel halk Ören yerlerinin temizliği
 Diğer (belirtiniz).....

Soru 4) İnanç turizmi amaçlı seyahatler düzenlemenizin amaçları nelerdir?

Kar payının yüksek olması Turistlerin talebi
 Tur operatörlerinin talebi Diğer(belirtiniz).....

Soru 5) İnanç turizmi kapsamında düzenlediğiniz turlarda hedef kitleniz hangi ülkelerdir?

Almanya Fransa İtalya Yunanistan İsrail Diğer.....

Soru 6) İnanç turizmi kapsamında düzenlediğiniz turlara en çok hangi yaş gurubundan turist katılmaktadır.

15-24 25-34 35-44 45-54 55 ve üzeri

